

4° Dec. 3300/19

6.

Quæ res bene vortat!

De

SACRA COENA,

Contra

Heterodoxiam Reformatorum

in Colloquio Thoruniensi

ARTICULO VIII.

prolatam,

SUB PRÆSIDIO

Theologi de totâ Christi Ecclesiâ

meritissimi,

DN. JOHANNIS HULSEMANNI,

Doctoris & Professoris Publici,

Domini Patroni atque Præceptoris sui de venerandi,

publicè disputabit

M. GEORGIUS Lehmann / Belgranus,

Conc. ad D. Nicol. Sabb.

ad D.

Februar.

LIPSIÆ,

Typis Henningi Coleri, 1654.

Quæ res bene volunt!

De

SACRA COENA

Contra

Heterodoxia in reformationum

in Collegio Tholomæ

Articulis VIII.

prolatum

die 17. Julij 1674

Theologi de tota Christi Ecclesia

instituti

DR. JOHANNIS HILSEMANNI

Locum & Propositiones Publicas

Domini Patroni in reformationis inderunt

publice haberi

M. GEORGII S. S. S. Belgarum

Cane ad R. Nicol. 24. 1674

et D. 1. 1674

LAV. 21. 1674

Typis Henrici G. Collet, 1674

Felicitè!

Dotissima inter Reformatos & in-
variata August. Confess. verè addictos Theolo-
gos de cœnâ Domini controversia vertitur in hoc:
An corpus & sanguis Christi substantiâ suâ verè ac rea-
liter in sacra cœna sint præsentia, ita ut ORALITER
ab omnibus communicantibus sumantur? De quo si
fieri posset transactio, dubium non est, quin tot annos optatæ &
frustra hætenus à multis *ειρηνοποιοῖς* quæsitæ pacis spes certior
sit affulsura; quanquam quotusquisque orthodoxorum invenie-
tur, qui transigi posse existimet, de mente ac sensu supremi Nu-
minis: de quæ rebus sibi invicem diametraliter oppositis? an quis-
quam tam perversæ mentis fuerit, qui lucem cum tenebris, verum
cum falso, Christum cum Satanâ conjungi & coalescere posse
sibi persuadeat? Apostolus equidem id *δι᾿ ἀπὸρροῦ* negatum ivit.
I. Corinth. VI. 16, 17. Quod nisi alterutra pars in hac de præsen-
tia corporis & sanguinis Christi opinionem suam reliquerit, fru-
stra est, quicquid vel Principes, vel Theologi, vel totus denique
mundus de dissidio Sacramentario componendo suscepit.
Neutiquam enim Orthodoxi in gratiam vaniloquorum & Chri-
sti majestati detrahentium hominum de cœlestis doctrinæ purita-
te vel latum quidem unguem discedent: Nec facile errorem suum
penitus incrustatum & quasi in succum & sanguinem versum, Sa-
cramentarii fatebuntur, sicuti B. Lutherus & bonitate causæ suæ
confusus, & contumaciam Sacramentarii Spiritus intuitus ad Phi-
lippum Landgr. Hassiæ jam olim perscripsit, cum ab eodem anno
1529. admoneretur, ut Colloquium aliquod cum Sacramentariis
haberet, quandoquidem indictâ causa se damnari clamitarent:
Mibi hoc adversarii, inquit, agere videntur, ut postea gloriari contra
nos possint, per se non stetisse, quo minus concordia fieret. Novi has
Diaboli technas: atque utinam hîc non sim Propheta! Ego verò hoc
benè scio, me illis prorsus non cessurum esse, nec possum cedere, cum in-

conscientia meâ certus sum, eos errare & insuper ipsos de sua sententiâ incertos esse. Nimis verus fuisti vates, Luthere, etiamnum enim hodie vociferantur adversarii, per se non stare, quo minùs concordia fiat, & tamen simul antiquum obtinent, veteremqve errorem subinde errant errabuntqve, credo, in æternum, juxta II. Thessal. II. 10, 11, 12. Relinquitur ergò, oleum & operam perdere eos omnes, qui in articulo de Cœna Domini inter Reformatos ac Lutheranos vel concordiam vel transactionem quandam fieri posse opinantur. Eò quidem dementiæ ac perversitatis Reformati nonnulli processerunt, ut quæ ipsorum audacia est, Jovem lapidem suis auditoribus jurarint, factam jam esse transactionem, sopitas rixas, compositam hac de re disputationem omnem; aut si quid forte reliquum sit, esse nullius momenti, puta de lanâ caprinâ, de umbrâ asini, & si quid vilius istis, quemadmodum Rodol. Gualtherus *in dedicatione Comment. Epistolæ ad Rom. præfixâ* affirmare non erubescit, eos, qui ob certamen Sacramentarium offendantur ac Calvinianos erroris postulent, *nibilo plus agere, quàm si in culicis morsu Herculem invocent.* Nolo jam in scenam producere aliquem ex orco revocatum, quicumque etiam fuerit sive Bucerus, sive Oecolampadius, sive Zwinglius, sive Hedio, qui cum Luthero ejusque sociis consensum Marpurgi factum esse crepitet: nec reminisci juvat vel Concordiæ formulam anno 36. superioris seculi, Witebergæ conscriptam, fraudulenter verò ac nimis dolo- sé à multis Zwinglianis explicatam: vel Hardenbergii, Pastoris olim Bremensis cum Philippo cæterisque Witebergensibus Theologis malè conciliatam pacem: vel Laschi apud Francofurtenses ad Mænum alibiqve sparsum mendacium de Calvinistarum doctrinâ cum Augustana Confessione nequaquam dissentiente: vel Bezæ ac Farelli *Bonum*, ut ipsi vocarunt, *dolum* ob intercessionem à duce Vitebergico ad Regem Galliæ consequendam commissum: vel Calvinum ipsum ad judicium Philippi in articulo de Sacra Cœna nimis lubricum provocantem: vel denique præstigias Reformatorum in Coll. Mompelgartensi, ut fucum facerent simplicioribus, ac si non multum à Lutheranis distarent, palàm propositas: Non juvat, inquam, hæc & similia recensere, multò minùs perstringere malam fidem seu Wolffii, seu Peuceri, seu Hospin-
spinia.

Spiniani, seu Parei aliorumque in enarranda historia diffidii Sacra-
mentarii & quomodo istud ipsorum opinione sublatum sit, pro-
stitutum: In mentem jam veniunt Johannes Davenantius Episco-
pus Sarisburgenfis & Thomas Mortonus Episcopus Dunelmensis in
Anglia, quorum ille, in adhortatione sua ad communionem inter
Ecclesias Evangelicas restaurandam, negat ullam contrarietatem
in Art de Cœnâ Domini inter Reform. & Luther. intercedere, aut si
quæ intercedat, saltem tantulam esse, ut eâ non obstante, commu-
nioni fraternæ inter Ecclesias stabiliendæ locus esse possit. Hic
verò in libro, cui titulum fecit, *totius doctrinalis controversiæ de
Eucharistiâ Decisio, part. 1. cap. 2. sect. 3.* palàm asserit, *si utrinque de-
posito rigore candida interpretatio admittatur nullam causam esse,
quo minus*, inquit, *inter nos Reformatos scil. & Lutheranos inter-
cedat statim unanimes judiciorum conspiratio*, nempe, *in hoc de sacra
cœna articulo, ut & in eo, qui de omnipotentia Humana Natura in
Christo est.* Scilicet intercedet, si candida in nigra ver-
tantur, si verborum lenociniis res agatur, quorum
tam studiosi sunt Calviniani in hoc tam arduo negotio, ut
quàm longissimè à blasphemis præceptorum suorum vocibus
recessisse, eos primo intuitu existimare possis, cùm tamen, si peni-
tiùs adspiciantur, eandem prorsus mentem, idem pectus, ean-
demque sub pectore vulpem retinere, tam certum sit, quàm cer-
tum est, solem lucere in meridie, cùm sudum est cælum. Hoc
ipsum ne gratis asseruisse videamur, paulò accuratius Confessio-
nem Thorunii editam examinabimus, protrahuri veteratores
istos in medium, ut appareat, quantum à nostrâ in verbo Dei fun-
datâ & in Aug. Confess. libro comprehensâ doctrinâ Lutheranâ
distant. Sit itaque bono cum Deo

APHORISMUS I.

EXEMPLAR.

30. Sept.

Legato Re-
gio oblatum

Exemplar

Typis Excusum.

I. Sicut Baptismus est Sa-
cramentum Spiritualis
nostræ in Christo regenera-

EXEMPLAR

16. Sept. in pub.ico
prælectum.

Cœna Domini est sacra-
mentum spiritualis fide-
lium in Christo nutritio-
nis consistens in fruitione

A 3

Con-

Concor-
dat cum
Exempl.
typis ex-
cuso.

*tionis: ita sacra cœna est
sacramentum spiritualis
in eodem nutritionis, quo
Christus ipse per externa
Symbola panis & vini
verbo ejus sanctificata,
quæ in sui sacrificii memo-
riam corporaliter & vi-
sibiliter edere & bibere
jussit, corpus suum pro
nobis traditum & sangui-
nem N. Testam. pro no-
bis effusum in cibum &
potum spirituales vitæ
eternæ, nobis se exhibere
& communicare testatur.*

panis, qui secundum
testimonium Christi
est corpus ipsius pro
nobis in mortem tra-
ditum, & poculi,
quod secundum Chri-
sti testimonium est
sanguis ipsius pro no-
bis effusus ad remis-
sionem peccatorum
nostrorum, in ejus
mortis commemora-
tionem & nostræ cum
sancto Christi corpore
conjunctionis pignus
& confirmationem à
Christo institutum.

Examen.

§. I.

Impiissima vox fuit Averrhöis Philosophi Ethnici, quæ de am-
plectenda aliqua religione sollicitus factus est, *esse alioquin cur
sibi præ omnibus sectis placeret Christiana, sed quoniam, aiebat,
Christiani Deum suum, quem adorant, devorant moriatur anima mea
cum animabus Philosophorum.* Digna fuit hujus hominis autori-
tas visa Mortono, quam ex Espencæo adduceret ad destruendam
sententiam de vero ac substantiali corpore Christi in sacra cœnâ
oraliter comedendo. Quamvis enim eo in loco potissimum con-
tra pontificios pugnet, quod corpus Christi dentibus atteri à com-
municantibus sentiant, nihilominus Berengrarii factâ mentio-
ne, quomodo palinodiam cecinerit erroris de absentia corporis
Christi in Cœna Sacra defensi, non obscure inquit, Averrhoem non
solum

Morton.

p. 2. cl. 4.

c. 8. sect. 4.

§. 3.

Espenc. de
Euch. ador.

l. 4. c. 3.

solum propter literalem sensum Romani decreti *de sensualiter edendo & dentibus atterendo corpus Christi*, sed etiam propter verba Institutionis κατὰ τὸ ὄντως intellecta, in tam blasphemam opinionem incidisse, ac si Christiani Deum suum devorarent. Nimirum sic Mortonum oportebat verum ex verbis Institutionis sensum, quod non de orali seu sacramentali, sed de spirituali comestione loquantur, eruere, quia ceteroquin, Averrois aliorumque Ethnicorum, quidni & Calvinianorum aures animique offenduntur, si quid de orali manducatione corporis Christi inaudiant.

§. 2. Equidem injuriam Reformatis intulisse videbimur nullam, si cum Averroë ipsos hac in parte convenire dixerimus. Cur enim quæso tantopere abhorrent veram de orali manducatione corporis Christi doctrinam, nisi quod Deum suum, quem adorant (si modo adorant Christum, nec potius carnem Christi adorare horrendæ idololatriæ crimen esse clamitant. Videatur Beza, *Beza vol. 2. fol. 274.* Danaus, Sadeel) se devorare verentur? Apertis verbis Christus usus est in institutione Eucharistiæ, *Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hoc est sanguis meus*: quo autem organo propriè edemus ac bibemus, nisi ore corporis, quo symbola etiam comeduntur? Sed *Danaus in Exam p. 417 Sadeel. tom. 2. p. 180.* facilè ipsis est, verba & mentem Domini detorquere ad solam metaphoricam fidei comestionem. Hinc sicubi de manducatione sacramentali loqui debent, spirituales tantùm crepitant, nec aliam ob causam existimandum est, ipsos cœnam s. nominare. *Sacramentum spiritualis in Christo nutritionis, it: corpus & sanguinem Christi cibum & potum spirituales*, quàm ut non verè, sed tantum spiritualiter fide carnem & sanguinem Christi accipi insinuent.

§. 3. Est omninò Cœna Domini Sacramentum spiritualis in Christo nutritionis, sed longè alio sensu ac Reformati volunt. Ut enim taceam, quod Sacramentum per signum seu sigillum definiant, cùm propriè sit actio divinitus instituta, sicuti etiam veritate victus Petrus Martyr alicubi scribit: *Sacramenta tota in actione consistunt, quâ sublata non sunt amplius Sacramenta*; Spirituales nutritio omninò fit in sacrâ cœnâ, si videlicet apponatur nutritioni naturali, quæ fit per cibi ore accepti, commoliti & masticati conestionem mutationemque in substantiam corporis nutriti,

P. Martyr. Cl. 4. L. C. c. 10. §. 36.

triti, qualem nutritionem fieri ex perceptione corporis Christi, quis unquam ex Lutheranis docuit? verum si Reformati confundunt spirituales cum sacramentali nutritione, quæ potius mystica & supernaturalis est nominanda, nonne immane quantum à veritate aberrant? Nimirum sic se res habet: Fingitur triplex & datur *duplex* respectu corporis Christi *manducatio: naturalis, spiritualis & sacramentalis*; unde & triplex provenit *nutritio: naturalis, spiritualis & sacramentalis*. De *naturali* & manducatione & nutritione frustra intenditur lis Lutheranis, cum eandem toto pectore in Capernaitis damnent, qui auditâ Christi commonefactione de carne suâ comedendâ *Johan. VI. 60.* horrendam lanienam fingeant, ac si Christus de corpore suo frustum carnis abscindendum ac physicè comedendum præcepisset, sicuti Augustinus explicat, *quæ Christus, inquit, de spirituali esu (sacramentalem enim tum nondum instituerat) carnis suæ dicebat, illi ad carnalem esum detorquebant & crasso modo de laceratione, quæ fit, dentibus, intelligunt, id est, eum præcisurum quasdam particulas de corpore suo, & daturum, & dixerunt: Durus est hic sermo.*

Augustin.
in Ps. 98.

Hulsman. in
Brev. suppl.
c. 13. t. 4.

§. 4. Comestio *Spiritualis* & quidem strictè sic dicta est, qua Christi carnem vel etiam totum Christum Deum & hominem in Evangelio nobis oblatum cum omnibus ipsius beneficiis fide accipimus & edimus ita, ut per hanc quoque ipsi *Physica substantia corporis Christi propius & ætius pro majori vel minori incremento instrumenti comedentis, id est fidei, sicut Magnus Dominus Præses loquitur, vi promissionis Iob VI. 54, 56, 57. jungamur.* De qua ipsâ comestione dubium non est, quin etiam in sacra cœnâ locum habeat, verum non pertinet ad essentiam ejusdem, sed potius ad fructum, ita ut qui dignè sacramento cœnæ usi sunt, non tantum sacramentaliter, verum etiam spiritualiter carnem Christi in certissimum salutis suæ pignus comederint: sicuti etiam fides in communicantibus omnino requiritur, non quidem ad ipsam sacra cœnæ essentiam, sed ad salutarem ipsius fructum percipiendum. *Non enim interest (sunt verba Augustini) cum de sacramenti integritate quaritur atque sanctitate tractatur, quid credat, aut quali fide imbutus sit, qui accipit Sacramentum: interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad sacramenti questionem nihil interest, fieri enim potest, ut homo integrum habeat sacramentum & perversam fidem.*

August. l. 3.
contra Don.
c. 14.

§. 5 De

§. 5. Denique comestio *sacramentalis* est, quâ corpus & sanguis Christi cum pane & vino benedicto, licet non physico & crasso modo, sicut Capernaitæ olim verba Christi de spirituali manducatione *Johan. VI.* prolata intelligebant, ore tamen corporis sumuntur, juxta effatum Christi, *Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hoc est sanguis meus.* Cujus effati vi utique non solum panem manducamus, nec solum vinum bibimus in sacra coenâ, sed explicante, id egregiè B. Höpfnero, *unâ eaq; simultanea manducatione, quæ ore corporis fit, accipitur corpus Domini cum pane & unâ eademq; bibitione sacramentali hauritur sanguis cum vino benedicto: panis & vinum quidem modo naturali; corpus & sanguis Christi modo mystico & supernaturali.*

Höpfn. tr.
theor. sect. 3.
art. 2. aph. 13
§. 6.

§. 6. Quibus præmissis jamjam dolus Reformationum apparere incipit. Etenim ipsi quoque sacramentalem comestionem concedere videntur, tamen ipsam postea tantum ad signa, panem scilicet & vinum restringunt, asserentes, non corpus & sanguinem Christi; sed panem duntaxat & vinum ore corporis accipi; illa autem nempe corpus & sanguinem spiritualiter & fide. *Manducatio corporis Christi*, inquit Ursinus, *duplex est: sacramentalis, quæ est symboli, videlicet panis & vini, externa & corporalis sumtio: & realis seu spiritualis, quæ est ipsius corporis Christi, estq; in ipsum credere & per fidem inscri ipsius corpori, tanquam capiti membra.* Quo cum consentit Harm. Confessionum, quando de manducatione sacramentali fabulatur esse eam, *quâ fidelis non tantum spiritualiter & internè participet vero corpore & sanguine Domini, sed foris etiam accedendo ad mensam Domini accipiat visibile corporis & sanguinis Domini sacramentum.* Et addit: *Præus quidem dum creditur fidelis, vivificum alimentum percepit & ipso fruitur adhuc, sed ideò, dum sacramentum quoq; accipit, non nihil accipit.* Quid verò illud non nihil est? panis nimirum & vinum benedictum substantiæ materiales sunt & propterea non sunt nihil, sunt etiam Calvinistis signa corporis Christi revera absentis, fidei autem in cælum evolanti præsentis & propter hanc imaginationem sunt aliquid, non sunt nihil. Satin' plena & plana est hæc Confessio? Hoc paulò post non obscure declarat eadem Harmonia, quando eum, qui nullâ fide accedit, negat quippiam accipere, nisi sacramentum, *rem sacramenti*, inquit, *unde est vita & salus, non percipit, sacramento duntaxat communicat.* Egregium σοφισμα. Sacramento dun-

Ursin. in
disput. 1. Ca-
tech. 26.
ib. 9.

Harm. Con-
fess. ex Conf.
Helvetica.
quest. 14.

B

taxat

taxat communicat, & rem sacramenti non accipit; quæ fieri potest
est, ut quispiam essentia rei communicet, rem verò ipsam non ac-
cipiat? nisi manifestâ æquivocatione Lectorem ludificari volue-
ris. Quid verò ipsi deest cur sacramenti rem non accipiat? fides.
Atqui fides nihil facit ad essentiam sacramenti constituendam, nec
efficit, ut res per fidem apprehensibilis, præsens sit, sed rem præ-
sentem apprehendit. Nunquam ergò ex mente Calvinianorum
hac ratione Sacramenti integritas consistet, nisi quispiam verâ fi-
de instructus eodem utatur. Tam egregiè Reformati in descri-
bendâ sacramentali manducatione procedunt, ut nil præter pa-
nem & vinum, tanquam signa & figuras corporis & sanguinis
Christi cælo affixi relinquant, quomodocunq; etiam hoc grande
nefas à se amoliri conentur, ut postea manifestò apparebit.

S. 7. Hinc jam liquet, Confessionem Thorunensem propter
ea cœnam Domini nominare Sacramentum spiritualis nostræ in
Christo nutritionis, ut spiritualis manducatio, quæ non tam ra-
tione effectus, vel etiam objecti, quàm ratione modi & organi à Re-
formatis sic vocatur, unice insinuetur. Unde quoque est, quòd
carnem & sanguinem Christi cibum & potum spiritualem appel-
lat, non quia mysticè & supernaturaliter seu spiritualiter corpus
& animam nostram nutrant, sed quia spiritualiter & non nisi per
fidem à nobis accipiantur, exclusâ sacramentali, quæ ore fit, man-
dicatione in verbis Institutionis solidè fundatâ. Quam ipsam
ut illicò in limine & quasi in primâ herbâ penitus supprimat con-
fessio, *in fruitione panis & vini, quorum ille sit* (significet vel repræ-
sentet) *secundum testimonium Christi corpus ipsius; hoc sanguis ipsius;*
cœnam sacram consistere asserit. Sicuti etiam paragraphus iste:
Christus ipse per externa symbola panis & vini verbo ejus sanctificata;
quæ in sui sacrificii memoriam corporaliter & visibiliter edere & bibere
jussit, corpus & sanguinem suum se nobis exhibere testatur: nihil al-
liud vult, quàm Christum pane & vino tanquam symbolis signifi-
care corpus & sanguinem suum nobis fide accedentibus spiritua-
liter & per fidem dari & distribui. Quam ob causam anxie ca-
vit Confessio, ne unquam carnem & sanguinem Christi edi & bibi
diceret, sed tantum exhiberi & communicari sacramento, id est,
signo: sicut Baptismum dicunt sacramentum, id est signum, atque cate-

eatenus medium significans nostram regenerationem, ut videlicet ex Confessionis iteratâ & ut promittebant emendatâ formulâ tanto manifestius pateret, quid per æquivocum Sacramenti vocabulum intellexerint, in Confessione die XVI. Septembr. publicè prælecta *Cæna Domini est sacramentum spiritualis nutritionis consistens in fruitione panis &c.* Eadem ratione dicere poterant: Intinctionem perfumatæ bubulæ in succum sinapis esse sacramentum nutritionis spiritualis fidelium per verbum, quia sinapi secundum Testimonium Christi est verbum Novi Testamenti, quod prædicatum & auditum fert fructum uberimum.

§. 8. Mortonus quem propterea sæpiusculè nomino, quod nescio qua temeritate adductus videri vult decidisse hanc omnem controversiam, ut appareat, nihil minùs præstitisse eum, quàm quod Decisione suâ pollicetur, ostensurus Reformatos non nuda symbola panis & vini in sacra cœnâ comedenda ac bibenda ponere, *Tria objecta*, inquit, *in fidelium communicatione Protestantes* (ita vocat *Sacramentarios*, ut sub hoc potissimum Augustanæ Cōfessionis verè Sociis debito nomine imprudentiores decipiat, ac si eandem planè vel saltem non multum discrepantem cum ipsis doctrinam foveant) *facile discernunt, quæ necessario distinguenda esse seriò accurateq; docent 1. Naturale, quod est panis substantia, quæ corpus naturaliter alit. 2. In pane consecrato sacramentum corporis Christi. 3. Corpus Christi ipsum ab animis fidelium tantum receptum.* Postea invehitur in adversarios suos, quasi Reformatis injuriam facerent, quòd dixerint, nihil aliud quàm signum seu symbolum corporis Christi ab ipsis relinqui, cum Calvinus, Bucerus, Zvinglius, quos ibidem allegat, longè aliter de sacra cœna sint locuti.

§. 9. Verùm nihil quidquam agit Mortonus, nec opinor Pontificiis, quos tamen non moramur, satisfacit, nobis certè tantum abest ut persuadeat, Reformatos statuere, quòd præter panem & vinum corpus & sanguis Christi in sacra cœnâ adsint, ut potiùs tam suis, quàm majorum suorum verbis tanquam forerex, miser seipsum prodat, aperteq; doceat, manducationem sacramentalem tantum circa panem & vinum esse occupatam.

Morton. p. 2.
cl. 4. cap. 1.
sect. 2.

Mortoni
Antipolyto-
pia.

Quid enim quæso nuncupat sacramentum corporis Christi? an mysterium illud tremendum & actionem illam sacram, qua cum pane corpus Christi, cum vino sanguinem ejus reverà ore accipimus? Nihil profectò minùs, quippe qui præsentiam corporis Christi realem, substantialem, essentialem seu corporalem per totam primi libri sui partem quam idcirco *antipolytopiam* nominat, omnibus viribus, sed frustrà prorsus, it impugnatum.

§. 10. Naturalem panem adesse, non quidem ut corpus nutriat, (hunc enim errorem Calviniani cum Corinthiis communem habent, quos Paulus I. *Corinth.* XI. 21. 22. reprehendit, quòd inter vulgarem & sacram Dominicam non discernant, sed utramque latrantis stomachi sedandi corporisque nutriendi causa institutum esse existiment) sed potius ut medium & vehiculum sit, & hoc modo signum exhibitivum corporis Christi, Mortonò concedimus: verùm dicere, quòd in pane vel cum & sub pane isto naturali consecrato non ipsum corpus Christi, exhibeatur, sed sacramentum tantùm corporis Christi exhibeatur per representationem fidei factam, quod ex Calvinianorum mente idem est, ac exhiberi vel repræsentari corpus Christi, quis celestis veritatis amator ferre potest? Sic ipsum corpus Christi ab animis fidelium recipi, omninò veritati consentit; sed tantùm spiritualiter id fieri, non autem sacramentaliter, vel quod idem est substantialiter & essentialiter cum pane & vino, id ipsum alienum à veritate est; sicuti etiam falsum est, animis duntaxat, non autem ore fidelium accipi corpus & sanguinem Christi: aut si particula *duntaxat* ad solorum fidelium animas restringatur, æqvè à vero exulat, quod à solis fidelibus seu dignè communicantibus, non autem ab indignè accedentibus sumantur corpus & sanguis Christi, de quo postea dicetur.

August. contra
adv.
Leg. l. 2, c. 9.

§. 11 Nunc de sacramentali seu orali manducatione loquentibus nobis occurrit egregius ille apud Augustinum locus, quo *mediatorem*, inquit, *Dei & hominum, hominem Christum Jesum carnem suam nobis manducandam bibendumq; sanguinem dantem fidei corde & ore suscipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanam sanguinem potare, quàm fundere.* Quo quid manifestius pro manducatione sacramen-

mentali dici potest? Ore accipimus corpus Christi. Ergò non tantùm fide, ut Calviniani volunt. Mortonus Bellarmino, qui hæc verba pro præsentia Christi in sacra cœna allegaverat, responsurus, tria potissimum regerit 1. concedendo *nos ore corporis sacramentaliter corpus Christi recipere*, verùm fucum Calvinisticum illicò detegit, quando voluntariam istam æquivocationem adverbii *Sacramentaliter*, è vestigio sic exponit: *absq; ullâ*, inquit, *corporalis præsentia fictione*. Insignis explicatio, quæ ipsissimam contradictionem involvit: Ore accipimus corpus Christi sine corporali præsentia; idem est ac si dixisses Morton: corpus accipimus sine corpore, quòd si enim corpus Christi non est præsens, quomodo accipimus? si verò præsens est, quomodo non accipimus per corporalem præsentiam. Neque enim corpus Christi factum est Spiritus, nec quatenus corpus præsens est, sine corporali præsentia, ratione scil. objecti, esse potest; præsentia enim illa utique referenda est ad objectum, quod præsens est corporaliter, seu corpore suo, non ad modum præsentia, ac si ille corporalis seu substantialis, quantitativus seu localis esset, quod nemo orthodoxorum unquam dixit.

§. 12. Estque falsissimum quod à nonnullis Reformatis prætextitur, *controversiam inter se & Lutheranos solum de modo præsentia corporis & sanguinis Christi esse*. Falsum, inquam, hoc est. Nam modum supernaturalem, mysticum, spiritualem & impervestigabilem esse, nostrates Theologi ambabus concedunt; sed omnis controversia est *de reali existentia*, sicut Dominus Præses loquitur, *substantia physica corporis & sanguinis Christi in cœna & de reali ingressu hujus substantia physica in corpus & animam sumentis*. Quod omne dum totis viribus inficiantur Calviniani, quis non dolum ipforum deprehendat, quando sacramentaliter ore corporis recipi à communicantibus corpus Christi concedere videntur. Apertè admodum Petrus Martyr in Colloquio Possiaceno in Gallia, cùm subscribere deberet articulo de sacra cœnâ, ad concilianda dissidia proposito: *Credimus & confitemur in Eucharistia verè & substantialiter adesse corpus Christi: Respondeo, inquit, pro mea parte: corpus Christi non esse verè & substantialiter alibi quàm in cœlo*, Quæ ipsa sententia

Morton. p. 2.
cl. 4. c. 3.
sect. 4.
Bellarmin. l. 2.
de Euch.
c. 24.

Hulsemann.
in Suppl. Br.
c. 13. 1b. 2.

P. Martyr.
in Coll. Poss.
An. C. 1561.

utique Calvinianis omnibus & singulis sedet animo: Nisi autem urgeantur, eam occultant, simulantes controverti tantum de modo presentiae corporis Christi, non de ipso corpore presente. Et hoc ipsum Decisor controversiae Mortonus dolose agit, quando *sine ulla corporalis praesentiae fictione, ore corporis sacramentaliter recipi à nobis corpus Christi* asserit; in verbis enim immediate antecedentibus negat ex Augustiniana phrasi (*corde & ore corpus Christi suscipimus*) praesentiam corporis Christi concludi posse. Quomodo igitur, denuò ex te quaero Mortone, ore accipimus, quod praesens non est? *sacramentaliter*, inquis, *accipimus*. Sacramentum ergò ex tuâ tuorumque commilitonum opinione non rem ipsam, sed signum tantum rei exhibebit; id quod primum erat Calviniano dignum glossema.

§. 13. Porro *non aliter*, inquit Decisor, *se Augustinus vult intelligi, quam quando alibi dixit de eo, cujus frons signo crucis signatur*: crucem in qua Christus crucifixus est, in corpore, in fronte gestamus. *Nempe in corpore per mortificationem spiritualem, in fronte per symbolicam significationem.* Unde hoc nosti, Mortone, Augustinum nolle aliter intelligi? ecquænam verò ratio, quòd sicuti per solam significationem symbolicam Christianus crucem fert in fronte, & per imitationem in corpore: ita per solam symbolicam significationem Christi corpus praesens sit, & à nobis accipiatur ore: Nobis non liquet Hipponensem Episcopum ita rescripsisse ad Dunelmensem: se nolle aliter intelligi quàm Dunelmensis velit. Scopæ sunt hæ planè dissolutæ, arena sine calce, quæ nunquam cohærescet. Quod verò 3. citata Augustini verba planè aliorsum detorques, ac si B. ille Pater iisdem penitus *realem ac substantialem corporis & sanguinis Christi comestionem ac bibitionem rejiciat, existimando nefas esse, si quis sentiat reverà ac propriè carnem Christi vel manducari & sanguinem potari*: in eo tu (ut iisdem verbis, quibus tu adversarium tuum alloqueris, utar) mirus Sophista es, sed & miser, qui è luce tenebras elicere studes.

Chemnitius
tr. de fund.
cap. 1. §. c. 10.

§. 14. Ut enim jam non dicam, quòd verba Augustini non tam ἐπὶ τὸν ὁρῶσιν, quàm περὶ κατὰ ληΐν conjunctam sibi habeant, ut, explicante id ipsum B. Chempitio, sensus sit: *quamvis horri-*
bilius

bilis esse videatur, 'capernaïtica scilicet imaginatione', humanam carnem manducare, quam perimere, & humanum sanguinem potare quam fundere, nos tamen mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum, carnem suam nobis manducandam bibendumque sanguinem dantem fidei corde atque ore suscipimus: Audi quæso, quid idem Chemnitius de te actus commilitonibus, hæc ipsa Augustini verba malè detorquentibus, loquatur: *Adversarius*, inquit, de hoc Augustini loco exclamant, ipsum eodem loco continuo contextu hoc inter ea numerare, quæ figurata sunt. Diligenter itaque locum inspexi & invenio, Augustinum ibi hoc appellare figuratum, quando actio aliqua per se vera & literalis, ut ita loquar, simul significat aliquid spirituale. Sicut conjugium Abrahamæ cum servâ & liberâ verum fuit. Sed quia significat duo Testamenta, Augustinus appellat factum figuratum. Duo in carne una significant Christum & Ecclesiam. Ita quod ore suscipimus corpus & sanguinem Christi, sacramentum est spiritualis unionis, quò Christo Spiritu unimur: & tamen illa nihilominus sumitio corporis Christi, quæ ore fit, vera est, sicut conjugium Abrahamæ verum fuit & conjunctio conjugum vera est, licet aliud significet. Hæc Chemnitius, quæ si cum tua, Morone, Decisione conferantur, facilè apparet, quàm iniquè B. Augustinum tractes, ut de figuratâ quadam ac symbolica corporis Christi comestione locutus esse videri possit.

Oblatum.

APHORISMUS II.

Exemplar typis excusum.

Prælatum.

Constat igitur hoc Sacramentum, rebus terrenis pane & vino, & cœlestibus corpore & sanguine Domini, quæ diverso quidem modo, utraq; tamen verissimè, realissimè ac præsentissimè nobis exhibentur nempe terrenæ modo naturalis corporali & terreno:

Des

*stes verò modo spiritali mystico &
cœlesti, quem rationi & sensui in-
scrutabilem solâ fide tenemus, quâ
verba promissionis & rem ipsam
promissam videlicet Christum cru-
cifixum cum omnibus suis beneficiis
apprehendimus.*

Examen.

§. I.

*Bucerus in
VViteb.
Concordia.*

NOVUM non est, quòd Reformati verba sua secundum Lu-
theranorum mentem reformant, cœnamqve S. duabus re-
bus terrenis & cœlestibus constare fatentur; factitarunt
id jam olim, cùm anno 36. superioris, seculi Bucerus cum sociis
suis VVitebergensi concordia subscriberet, quæ ita habet: *Con-
fitentur* (Sacramentarii) *juxta verba Irenæi, Eucharistiam constare*
duabus rebus, terrenâ & cœlesti, proinde sentiunt & docent cum pane
*& vino verè & substantialiter adesse, exhiberi, & sumi corpus & san-
guinem Christi.* Verùm sicuti hæc ipsa dolose conciliata, lon-
geqve aliter ac B. Lutheri mens esset, explicata Concordia, o-
mnem sincerè ineundæ concordia spem præcidit, animadver-
sâ Buceris cæterorumqve Sacramentariorum perlutiâ; Ita Con-
fessio Thorunensis tantum abest, ut ullam solide pacis concilian-
dæ viam commonstret, ut potius pomum illud Eridos, in me-
dium jam olim projectum denuò objiciat. *Constat, inquit, hoc*
sacramentum rebus terrenis, pane & vino, & cœlestibus, corpore &
sanguine Christi. Benè se res habet si nullus adsit dolus, qui,
quod verbis dicitur, re ipsa abroget. *Constare, quando de re-*
rum compositarum cohærentia dicitur, communi & pervulga-
to significatu notat idem, quod consistere & perseverare, & de-
finiri consistentia, quando alterutrum ex compositis tollitur, ut
homo constat anima & corpore: judiciorum ratio constat Ju-
dice, Actore & Reo. Itaque si Sacramentum hoc constat pane
&

& vino, corpore & sanguine Christi, necesse est ut hæc invicem
 permaneant & consistant, quamdiu sacramentum est, adeoque
 convivas singulos accipere rem cœlestem pariter & terrenam,
 si sacramentum accipiunt. Equidem quod panem & vinum
 concernit, nihil dicam, quod nonnulli Reformationum adia-
 phora quædam sub necessitate obtrudunt, qualia sunt, *quod panis*
debeat esse fermentatus, quod majori quantitate aliâq; figurâ, ac
 apud Lutheranos adhibetur, sicuti hoc nomine Ecclesias nostras
 calumniosè traducit Confid. Commonefactionis; & vicissim,
 quæ necessaria sunt, sub libertate relinqvunt, prout Beza existi-
 mat, *nihil à Christi sententiâ aberrare eos, qui pro pane & vino, mo-*
dò nullo novandi studio trabantur, alia terrena symbola substituunt,
quæ etsi non parè cum pane & vino, similem tamē alimonie analogiam
habent. Corpus autem & sanguinem Christi tantummodo dicis
 gratiâ nominant, nihilq; minus verè, realiter ac substantiali-
 ter, quàm Christum corpore & sanguine suo adesse credunt,
 quod ex seq. facile patet.

§. 2. Vi verborum Θεανθρώπου: φάγετε & τὸ ἐστὶ τὸ σῶμα μου.
 μίετε τὸ ἐστὶ τὸ αἷμα μου orthodoxa Ecclesia sincerè semper cre-
 didit & etiamnum credit ac confitetur, corpus & sanguinem Chri-
 sti substantialiter seu substantiâ suâ esse præsentia, ita ut accepto pa-
 ne, non quidem sanguinem, non animam, non divinitatem, non
 totam personam, sed ipsam substantiam corporis Christi, quod in cru-
 ce pependit; & accepto vino, non quidem corpus, non animam, non
 divinitatem, non totam personam, sed ipsam substantiam sanguinis
 Christi, in eadem cruce effusi, ore nostro, modo tamen planè imperve-
 stigabili soli Deo cognito accipiamus, sicuti libri nostri symbolici
 exq;ve iis non tantum *Formula Conc. & Apol. Confess. August.* sed
 & ipsa *Augustana Confessio* satis superq; docent, de qua poste-
 riori, ne dubium relinqvatur ullum, ipsius Cæsaris ac princi-
 pum pontificiorum iudicium est notandum, qui uno ore fassi
 sunt: *Doctrinam Lutheranorum de præsentia corporis & sangui-*
nis Christi in sacra cœnâ, receptæ in tota Ecclesiâ sententiæ congrue-
re. Nam quod concomitantiam sic dictam, ut & transubstan-
 tiationem Papisticam attinet, utramq; in Confutatione oppo-
 sita huic artic. Cæsar & Principes nec non Theologi Joh. Coch-

Confid.
commonef.
c. 4.
Beza Ep. 2.
ad Til.

Form. Conc.
art. 7.
Apol. Conf.
Aug. ad ar-
tic. 10.
Aug. Conf.
art. 10.

*Cæsaris Resp.
ad Aug.
Conf.*

laus; Faber, Eccius aliique Pontificii desiderarunt tan-
quam huic Confessioni protestantium adhuc addenda: Der-
gehende Artikel ist/ so viel die Wort betrifft/ zu dulden/ etc. So
sie nur glauben / daß der ganze Christus unter teglicher Gestalt ge-
genwertig sey / also daß nicht weniger Christi Blut unter der Ge-
stalt des Brotes sey/ per comitantiam, als es ist unter der Gestalt
des Weins/ und wiederumb. Bey diesem Artikel der Confession
ist nötig/ auch noch dieses zu erinnern/ daß sie lieber der Kirchen als
etlichen andern gläuben sollen / daß durch das allmächtige Wort
Gottes/ in der Consecration der Eucharistien/ des Brots Wesen
in Christi Leib verwandelt werde. Denn also in allgemeinen Con-
cilio geschlossen. C. Firmiter &c. Hæc sunt verba Responsi
Cæsarei & Statuum ad exhibitam Augustanam Confessionem, ut
definiant, tandem infamati Reformatores mentiri suis principi-
bus, tanquam Transubstantiationis dogma ipsis verbis Articuli
Decimi August. Confess. insertum sit. Es ist nötig darzu zuthun/
inquit Imperator cum Statibus suis.

§.3 Quid verò ad hoc Sacramentarii? volunt omninò vide-
ri præsentiam corporis & sanguinis Christi nobiscum credidis-
se, verum si penitus adspicias, nihil minus credunt utque dica-
mus, quod res est ambigüe loquuntur, call de statum contro-
versie pervertunt pessimeque sentiunt in Deum ac Salvato-
rem nostrum injuriosi atque blasphemii. Sic meras ambiguitates
fovent in loquendi formulis: *Sacramentum constat rebus terre-
nis & cælestibus: corpus & sanguis Christi sunt præsentia: corpus &
sanguis Christi verissimè, realissimè, atque præsentissimè exhiben-
tur &c.* Nam per res cælestes aut prorsus non intelligunt

*Irenæ. l. 4.
adv. her.
c. 34.*

*Morton. p. 2.
ch. 2, c. 5, 55.*

corpus & sanguinem Christi sicuti Irenæi locum: *Eucharistia
ex duabus rebus constat terrena & cælesti: pessimè pervertit Mor-
tonus, contra Bellarm. qui per rem cælestem nil nisi corpus Christi
intelligi dixerat, disputaturus subsidiaria Salmeronis & Estii
(justène an injustè nihil refert dicere) ope exhibitâ, vocem
COELESTIA explicat per ea, quæ in Ecclesia, cui contigit non-
nunquam Cælum seu regnum cælorum nominari, sunt, ut ita
Sacramentum hoc propterea dicatur constare re cælesti, quia
in Ecclesia tanquam in cælo gratiæ administratur; Aut si in-
telli-*

colligunt corpus & sanguinem Christi, tamen ea, non reipsa ve-
 re & substantia seu essentia sua corporea, sed tantum Spiritu suo
 adesse sentiunt, sicuti Calvinus, *abest*, inquit, *Christus à nobis se-*
eundum corpus: Spiritu autem suo in nobis habitans, in cælum ad Calvin. ad-
se ita nos attollit, ut vivificum carnis suæ vigorem in nos transfun- monit. ult.
dat, non secus ac vitali Solis calore per radios vegetamur. Quam contra West-
 mentem, aut certe eodem recidentem omnium Reformato- phalum.
 rum esse, ipsimet fateri coguntur, nisi Ducis & Patroni sui castra It. in Def.
 relinquere malint, in quibus dum acriter militant, sub involu- Confess.
 cris tamen ambiguarum & flexiloquarum phrasium abscon-
 diti latere cupiunt, ne ab unoquoque illico deprehendantur.
 Sic vix quisquam animadvertet, Calvinianismum seq. Bezae ver-
 bis includi: *Testamur, nos illud ipsum corpus, quod traditum est*
pro nobis, illum ipsum sanguinem pro nobis fustum, ipsisimum denique Beza vol. 1.
Christum mediatorem nostrum, Rem esse sive materiam & substan- Theol. p. 605.
tiam Sacramenti: nisi in Colloq. Poissiaceno se ipsum explicas- & 621.
set: Si quis à nobis querat, inquit, an Christum à cæna absentem, Idem in Col-
faciamus? respondemus id minimè nos facere, sin verò spatia loco- loq. Poissiac.
rum (ut necesse est cum de præsentia ipsius corporali agitur & de ipsius
humanitate distinctè consideratâ) respexerimus, affirmamus ipsius
corpus tantum à pane & vino abesse, quantum aliud cælum à terrâ
abest, nimirum quandoquidem nos in terra sumus & sacramenta
item: ipse verò in cælo ita est glorificatus, ut gloria (ut Aug. inquit) Sola sacra-
non illi corporis veritatem, sed infirmitatem ademerit. Si quis in- menta in-
de colligat, nos Christum à cæna absentem facere, malè collegerit. terris sunt.
Hunc enim honorem Deo tribuimus, quod licet corpus Christi nunc sit
in cælo, non alibi; nos verò in terrâ, & non alibi, nihilominus ta-
men participes siamus corporis & sanguinis ipsius modo quodam spi-
rituali & fidei instrumento æquè verè ac videmus oculis sacramenta,
manibus tangimus, ori nostro admovemus, & in hac vitâ corporali Voluntaria
illorum substantiâ alimur atque sustentamur. Estne hoc illud, omnipoten-
 quod dixeras, Beza? *idem corpus quod traditum est pro nobis, idem* tia Calvinis
sanguis, qui effusus est pro nobis, materia est Sacramenti. Christi starum fa-
 corpus pro nobis traditum erat substantia naturalis; Aderat in cientium ex
 cruce per indistantiam naturalem, de hoc ergò affirmare vide- quovis qui-
 baris, quòd sit in sacra cæna præsens; jam verò id omne evertis, lois.
 dum

Calvinista-
rum phan-
tasia dicta
Honor Dei.

dum idem corpus tantum à pane & vino abesse asseris, quantum
coelum à terra abest. Hæcine est contradictio: *Christus præsens
est in sacra cœnâ corpore suo: Christus non est præsens corpore suo:
vel corporis ipsius participes sumus in terrâ, & ipsum tamen corpus
nullibi nisi in cœlis est.* Hunc honorem, inquis, Deo tribuimus,
quod licet corpus Christi nunc sit in cœlo, non alibi: nos verò in ter-
ra & non alibi, nihilominus tamen participes sumus corporis & sang-
guinis ipsius. Imò hunc honorem Deo tribue, Sacramentarie,
& de præsentia corporis & sanguinis sui in S. cœna dicenti: *Edi-
te, hoc est corpus meum: Bibite, hoc est sanguis meus:* crede ac con-
fiteri, non fidei tantum instrumento & spirituali quodam mo-
do, sed etiâ ore tuo sacramentaliter, in magno tamen ac tremen-
do mysterio carnem & sanguinem Christi accipi. Sed satis su-
perque effrenis tua libido contradicendi verbis Christi, vel sal-
tem eadem ad alienum sensum detorquendi, & nihilominus
ambiguis phrasibus utendi, ac si in ipsius verbis & voluntate
acquiesceres toti mundo innotuit. Sic mera ambiguitas est in
phrasi tuâ: *Christum non facimus absentem.* Dum enim de rea-
li & substantiali præsentia corporis Christi loqui debes, eam-
de tota persona, & si verum fateri velis, secundum divinam
duntaxat naturam consideratâ, vel centè secundum virtutem,
efficiam, merita seu benefacia humano generi acquisita intel-
ligis.

Conf. Tho-
run.

§ 4. Ejusmodi quoque ambiguitatibus scatet Conf. Tho-
run, quando itidem Christi corpus & sanguinem reverâ adesse
nobisqve *verissimè, realissimè ac presentissimè* exhiberi dicit. Neu-
tiqvam enim vult, substantiâ suâ corporeâ, seu per indistan-
tiam veram & realem carne & sanguine suo Christum pani &
vino consecratis adesse; multo minus eadem ori nostro exhi-
beri; sed ut ipsa se explicat: *res cœlestes solâ fide tenemus; solam fi-
dem facit organon, quo apprehendatur seu recipiatur Christus cru-
cifixus cum omnibus suis beneficiis.* Hoc enim non est materiam
sacrae cœnæ explicare, sed aliquid ad fructum ejus, qui à fide-
libus tantum percipitur, pertinens; multo minus in eâ explican-
dâ verba Christi sequi, qui non se totum, sed carnem & corpus
suum cum pane, cum vino sanguinem suum sacramentaliter
eden

edendum & bibendum proposuit. Quod utrumque dum ab his terris, vel etiam à symbolis pane nim. & vino substantialiter seu substantiâ & essentiâ suâ naturali abesse sentiunt Calviniani, quomodo quæso *realissimè, verissimè atque præsentissimè* exhibebuntur? an quidquam poterit reipsâ & præsens exhiberi, quod præsens non est? Jam verò omnium Reformatorum iudicio *non in terris corpus Christi est, sed in cælis ad dextram patris sedet*, sicuti Harm Confess id ex scripturâ dictis *Marc XVI. 19. Hebr. VIII. 1. cap. XII. 2.* malè intellectis probari posse perversè autumat, nec quenquam Calvinianorum ullibi reperies, qui pro sessione corporis Christi ad dextram Dei (quam pessimè de certo & circumscripto quodam loco interpretantur) adversus præsentiam ejusdem in sacra cœnâ, reali ac substantiali tanquam pro ara Calvinisticæ suæ doctrinæ non dimicet, petitis vel ex scripturâ ad falsam opinionem detortâ argumentis vel ex cœcâ ratione, cui quasi Stentoreâ voce clamanti: *Impossibile est corpus Christi in puribus locis simul esse præsens*: plus quàm Deo ipsi Reformati omnes obedunt. Quamobrem voluntaria & pervicax terminorum perversio est, cum ajunt: *Corpus Christi realissimè atque præsentissimè in cœna exhiberi*: non minus, quàm si dicerent: corpus Enoch & Eliæ realissimè, verissimè atque præsentissimè sibi exhiberi, quia ipsi per phantasiâ suâ imaginationi suæ id exhibent. Consulatur denuò Mortonus per totam *Decisionis* suæ partem primam, in qua aliud nihil agit quàm ut corpus Christi nullibi nisi in cœlis esse det probatum. Quam ipsam opinionem etiam à Confessionistis Thorunienibus foveri, neutiquam dubitare licet, licet eam non totidem verbis, satis clarè tamen expresserunt, quum ajunt: *res cælestes solâ fide tenemus, modo inscrutabili, i. e. imaginario.*

§. 5. Sequitur ergò id, quod paulo ante dictum est, ipsos carnem Christi præsentem facere in cœna sine præsentia ejusdem, quo quid absurdius & contradictioni similius esse potest? aut si hoc sequi negaverint Reformati, fateantur necesse est, meram ambiguitatem suis verbis inesse, ut si cui de substantiali corporis Christi præsentia loqui videntur, tantummodo de quâdam imaginaria & per fidem, si Diis placet, effectâ præsen-

*Harm. Conf.
sect. 14. ex
Helv. post.*

*Mort. p. 1.
Dec.*

tiâ

Pareus in
Iren. c. 13.
Davenant.
exhort. ad
pacem. c. 11.

Judicium
Ref. de Coll.
Lips.
D. Hulsem.
in dictat.
supra art. de
s. cœna.

Hallus in
Iud. de Coll.
Lips. ad Job.
Duraum
misso.]

ut veniant intelligenda. Ne verò vel hæc ipsa absurda contra-
dictio vel Sophistica ambiguitas in limine statim unicuique
appareat, neve longius ab Lutheranorum doctrinâ abesse vide-
antur, datâ operâ callidè statum controversiæ immutant, voci-
ferantes: *questionem non esse de ipsâ corporis Christi præsentia,*
quam se non minus quàm Lutheranos credere videri volunt, sed
tantummodo de præsentia modo, utrum corporaliter, an spirituali-
ter in sacra cœnâ adsit? sicuti Pareus & Davenantius prætendunt,
& hoc ipsum non obscure Thorunienses verbis istis indicant: *Terrenæ res, panis & vinum modo naturali, terreno & corporali no-*
bis exhibentur: cœlestes modo spirituali, mystico & cœlesti. Nimi-
rum id volunt: *quomodo præsentis sunt res cœlestes, eo modo etiam*
nobis exhibentur. Atqui ex omnium Reformatorum mente spiri-
tualiter res cœlestes corpus & sanguis Christi, sunt præsentis. Ergò
etiam spiritualiter nobis exhibentur. Quid autem SPIRITUA-
LITER ipsis significet, seu quomodo corpus Christi SPIRITUA-
LITER præsens esse dicatur, id optimè patet ex judicio Refor-
matorum de Coll. Lips. anno 1631. habito, in quo allegante id,
quoque Magnif. Domino Præside, Theologi Scoti, Hiberni,
Galli & Helvetii certum & utrinque in confesso esse docent,
in Eucharistia sumi non solum fructum & efficaciam corporis Christi,
sed substantiam physicam corporis Christi uniri cum substantia phy-
sica comedentium fidelium, sed PER FIDEM, quæ præsens sibi sistat
corpus Christi, etsi hoc in certo cœli loco eoque unico tantum contineat-
ur. Quo ipso ineptam quandam & imaginariam, nequaquam
verò realem atque substantialem præsentiam corporis Christi
substituunt, eandemque adscribunt fidei comedentium, quasi
ista existentiam vel non existentiam corporis sumendi produ-
cere possit, quam deinceps non tantum tanquam fundamentum
substantialis præsentia corporis Christi in Cœna, sed etiam tan-
quam hypothesein mutui consensus inter Lutheranos & Calvi-
nistas supponunt, ita ut utrinque consensus appareat, quod ipsam
attinet præsentiam; De modo verò præsentia seu de modo ac-
cipiendi Christum disputatio maneat, quod inter alios Episco-
pus Exoniensis Jos. Hallus etiam confingit.

§. 6. Enimverò si de modo duntaxat & præsentia & exhibitionis controversatur, quid tantopere solliciti estis, Reformati, ut corpus Christi in cælo & non alibi esse, ut non ore, sed fide tantum id accipi probetis? Fatentur Orthodoxi, modum, quo Christus non tantum corpore & sanguine suo in sacra cœnâ præsens est, sed etiam quo nobis exhibetur, esse imperscrutabilem, esse divinum, mysticum, spiritualem, cœlestem &c. at exinde sequi, corpus Christi naturali sui essentiâ, seu substantiâ non esse in sacra cœnâ, sed tantum in cœlis ad dexteram Dei, nec accipi à communicantibus ore, sed tantum fide, id repugnat clarissimo verbo Christi, quo dixit id, quod edimus seu quod ore nostro accipimus, esse corpus suum, id quod ex calice benedictio bibimus, esse sanguinem suum. Præsens itaque Christus corpore & sanguine suo in sac. cœnâ est substantialiter, essentialiter vel corporaliter, seu quod eo cum recidit, objectum five res præsens est substantia vel essentia corporea, seu corpus Christi, quia ipsemet ita vult & dixit se adfuturum esse. At vos Reformati quomodo præsentem Christum facitis? Dicam breviter, vos agnoscite verba vestrorum commilitonum: Præsens vobis est Christus corpore suo, vel *virtute & efficacia*, sicuti Harmon. Confess. Sol. *absens*, inquit *à nobis in cælo, nihilominus EFFICACITER præsens est nobis*: quanto magis sol. *justitia* Christus corpore in cœlis absens nobis, præsens est nobis, non corporaliter quidem, sed *spiritualiter per vivificantem operationem*: vel *significativè* ita ut panis & vinum secundum analogiam sacramentalem à Reformatis confectam *significent* corpus & sanguinem Christi & tanquam certa symbola corporis & sanguinis Christi communicantibus exhibeantur, uti loquitur Catechismus Heidelb. vel nomine tenus, ut panis dicatur corpus Christi, quia est *symbolum corporis*, fate te Mortonio, unde quoque fiat, quia *idem corporis symbolum corporaliter sumitur & corpori nostro miscetur*, ut nomen quoque pariter induat corporalis unionis carnis Christi cum corporibus fidelium: vel Spiritu, de quo Pareus, *Præsentia* inquit, & *communio corporis Christi non impeditur locorum intervallus, sed rata & firma est perpetuò omnibus fidelibus, quocunque loco existentibus*: manente Christi

Harm. Conf.
l. c.

Catech. Heidelb.
Mortonius
p. 2. cl. 4. c. 7.
§. 1.
Pareus in
Iren. c. 13.

te Christi corpore suo loco, quovis tempore, sive in terra, sive in cœlo, sive innubibus. Quemadmodum enim caput præsens est pedibus reliquisq; membris omnibus adest vivificum, quamdiu ei per juncturas suas coherent, etiamsi ipsum non sit in pedibus, nec in eodem loco cum pedibus, sed suo, hoc est supremo corporis loco permaneat: Sic unus Christi Spiritus in ipso & in nobis habitans corpora nostra, quantumvis loco procul distat a cum Christi corpore per baptismum & per sacrae cœnæ usum, unum corpus, unumq; Dei templum efficit: vel ex operatione fidei, quæ vel in cœlum ad sphaeram corporis Christi evolet, ibique cum ipso jungatur & uniatur, quo modo Calvinus ipse sacramenta scalarum instar esse asserit, per quas fideles sursum ad cœlum conscendant, ne maneant defixi in ipsis elementis, ac si Christus in terris quærendus esset, quod idem refert antiphoniam illam; **SURSUM CORDA HABEMUS AD DOMINUM.** Quam interpretatur fuisse à patribus præscriptam, ut ad infallibilem corporis Christi residentiam cœlestem animos hominum deflecterent attollerentque: vel attrahat substantiam physicam corporis Christi de cœlo in animam sumentis Eucharistiam, aut penitus in vel ad symbola externa panem nimirum, & vinum, quam sententiam amplecti videntur Reform. Thorunens. nostri, sicuti Aphorismo sequenti patefcet.

§. 7. Quocunq; autem horum modorum corpus & sanguis Christi præsentia statuuntur, absurdum dixeris: *verissimè, realissimè & præsentissimè nobis exhiberi.* Exhibitio enim vera ac realis præsupponit præsentiam corporis Christi non imaginariam & virtute fidei factam, sed indistantem à nobis, veram ac realem seu substantialem, essentialem & corporalem, quam dum negant Reformati, propria utique vineta cædunt, & meris ambiguitatibus se implicant. Animadvertunt hoc Sociniani, ideò ex hoc ipso contradictionis fundamento Spiritualem corporis Christi comestionem eunt impugnatum. Ostorodus eqvidem *nulla ratione*, inquit, *intelligi potest, quomodo caro & sanguis Christi spiritualiter & nihilominus verè sub pane & vino accipi possint.* Et Catechismus Racov Maj. *Opinio Calvinistarum, inquit, consistere non potest, quoniam contradicen-*

Calv. adm.
adversus
Vestphal.
Id: Instit.
l. 4. c. 17. §. 36

Ostorod. in
Inst. Germ.
c. 38.
Catechism.
Racov,

*dicentia sunt vero corpore Christi verè & realiter vesci, & eodem
spiritualiter vesci.* Quæ ipsa sententia Photinianorum, licet ni-
hil quidquam præjudicet spirituali propriè sic dictæ comestio-
ni, quippe fundatæ in verbis ipsius Christi *Iohan. VI. 54. 55. &
seq.* tamen Calvinisticam opinionem de sacramentali comestio-
ne, quam spirituales ipsi nominant, erroris & contradictio-
nis postulat & tantum non convincit.

§. 8. Cæterum dum verè ac realiter Reformati corpus &
sanguinem Christi in S. cœnâ edi & bibi, sine tamen substantiali
ejusdem præsentia afferunt, nihil aliud faciunt, quàm ut osten-
dant, ne spirituales quidem corporis & sanguinis Christi co-
mestionem ac bibitionem à se intelligi aut certè non rectè expli-
cari. Quod si enim dixerint, *Ore fidei nos corpus Christi verissi-
mè comedere*: certè aut substantia Christi corporis reipsa erit
præsens, aut non erit præsens. Si prius: quidni etiam eandem
in S. cœnâ præsentem esse ac oraliter comedi à nobis concess-
erint? sin posterius: ne manducatio quidem spiritualis erit,
vera ac realis, cum objectum ejusdem verè ac realiter non per-
cipiatur. Est autem objectum spiritualis manducationis, ut
supra diximus, non duntaxat totus Christus *Ἰεσὺς ὁ πᾶς* cum
omnibus suis beneficiis nobis in Evangelio oblati, sed etiam
& potissimum quidem caro ipsius, quam non tantum secundum
virtutem suam vivificatricem, sed etiam secundum substantiam
percipimus, ita ut in spirituali quoque manducatione nostra substan-
tia substantiæ physice corporis & sanguinis Christi propius & arctius
jungatur vi promissionis *Iohan. VI. 54. & seqq.* sicuti jam antea
ex Domini Præsidis Breviario adduximus, ubi addit, non sequi
exinde, *veritatem & moralem necessitatem Unionis cum eodem cor-
pore Christi, mediante orali manducatione in cœnâ præscriptam pro-
pterea tolli, aut inutilem reddi, aut impunè negari posse*, quia scil.
per comestionem spirituales cum carne Christi jam antea fide-
les uniti sunt. Quemadmodum non sequitur, *Apostoli ante in-
sufflationem Christi habuerunt Spiritum S. Ergò eum per insuffla-
tionem illam Iohan. XX. 22. non acceperunt.* Propius utiq; substan-
tia Spiritus S. quæ antea illos inhabitabat, per istam insufflationem
adduamq; promissionem *Iohan. XII. 16. cap. XV, 26.* ipsis fuit a-

*D. Hulsem,
in Br. suppl.,
c. 13. 16. 4.*

Id: loc. alleg.

*Zvingl. l. de
vera & falsa
rel. fol. 204.
Peckins. l. 6.
controv. 10.
arg. 4.
Vrsin. cōsid.
part. 1. 6. 3.
n. 15.
Thom. Era-
stus in
gründlichen
Bericht.
Cureus in
Exeg.
P. Martyr
in Dial.
Piscat. vol. 1.
p. 77.
Beza in qu.
Gress f. 68
Harm. Conf.
l. alleg.
Aug. tract.
27. in Job.*

*nita. Pari modo fieri potest & fit omnino, ut quamvis antea fi-
deles per spiritualement manducationem, quæ sola fit fide, carni
Christi sint uniti: tamen eidem mediante corporis Christi
manducatione in cœna propius & modo quodam eminentiori
jungantur & uniantur. Unde quoque fit, ut manducatio sacra-
mentalis peculiarem habeat effectum gratiæ & consolationis, docen-
te id iterum Magnif. Domino Præside, Præceptore meo maxim-
operè colendo, distinctum ab effectu manducationis spiritualis.*

§. 9. Porro quàm blasphemæ voces & mentes Sacramenta-
riorum deprehenduntur, dum substantialem & oralem man-
ducationem ac bibitionem corporis & sanguinis Christi eunt
impugnatum? Horret animus, ubi cogitat, nonnullos ex iis,
inter quos agmen ducit Zvinglius, docere, *carnem Christi ne-
quidquam prodesse, Christumq; nobis eâ parte salutarem esse, qua
de cœlo descendit: non quâ de illibatissimâ virgine natus est:* quos-
dam puta Peckinsium, Ursinum, Erastrum, Cureum aliosqve
ut substantialem Christi sanguinem in cœna realiter adesse ne-
gent, statuere non vereri, *sanguinem Christi, qui ex manibus, pedi-
bus & latere ipsius in terram defluxit, aut penitus computruisse neq;
unquam rediisse in venas Christi, aut in elementarē materiam fuisse
persolutū, aut certè sciri non posse, quid de ipso factum sit.* Sic quanta
blasphemia est Petri, Petris, Piscatotis, Bezæ aliorumqve o-
mnipotentiam Dei in dubium vocantiū, asserendo: *Deum ne qui-
dem per omnem suam potentiam hoc efficere posse, ut unum corpus si-
mul & semel possit esse in pluribus locis.* Quam sententiam Harm.
Confess. amplectitur, dum cum toto Sacramentariorum cœtu
concludi posse existimat, *Christum corpore suo in S. cœna non esse
presentem, quia in cœlis ad dexteram Patris sit. Et proinde, non
quicumque signum percipiunt, eosdem & rem ipsam percipere, sur-
sum elevanda esse corda & non defigenda in panem.*

§. 10. Quid verò aliud, ut paucissimis blasphemias istas
refutemus, profuturum est nobis, si caro Christi pro vitâ mundi
data Joban. VI 51. in cœna nihil proderit? certè λόγος seu Fi-
lius Dei non assumit eam frustra, cujus assumptionis finis expri-
mitur egregiè Hebr II 14. 15. Unde & Augustinus, *Si caro, in-
quit, nihil prodesset, verbum caro non fieret, ut habitaret in nobis.*

Vbi

Ubi non est, ut Zvinglianus quispiam verba Christi, *carnem nihil quidquam prodesse* dicentis Iohan VI 63. objiciat, Vel enim intelligit Christus carnem suam *Capernaïticè & carnaliter* manducata, sive etiam sacramentaliter *sine fide* acceptam, quomodo præsentem locum Cyrillus, Augustinus & Paschasius explicant: vel prorsus non loquitur de carne suâ, quam paulo ante *vivificam* dixerat, sed *de carnali hominum non renatorum sensu*, Unde Chrysostomus & Theophylactus, *quid est*, inquirunt. *caro non prodest quidquam? non de ipsa carne dixit, absit: sed de his, qui carnaliter accipiunt s. de carnali auditu, &c.* Vide Lutherum, Chemnitium, Gerhardum, Höpfnerum, &c.

§. 11. Ad alteram blasphemiam, de sanguine Christi, vel corrupto, vel in materiam elementarem resoluta, sufficiat repositum locum Petrinum I. Ep. I. 18. *εἰς ὅτι οὐ πρὸς φθαρτὴν ἀλλὰ πρὸς αἶματι.* Quod si enim sanguis Christi fuisset corruptibilis, Petrus eum non dixisset esse ita pretiosum, ut auro & argento tanquam corruptibilibus rebus opposuisset: Sed *pretiosus* utique est hic sanguis, tum quoad meritum, tum quoad applicationem, movens Deum, ut propter illum nobis sit propitius. *Vivificans* est tam acqvirendo, quam applicando vitam, quia mansit unitus personaliter cum *τῷ λόγῳ* etiam in ipsa sui effusione, unde quoque vim ac virtutem emendandi nos à peccatis habet, I. Job. I. 7. Confer Hebr. IX. 14. Apocal. I. 5. cap. VII. 14.

§. 12. Restat tertia Reformatorum blasphemia in *omnipotentiam* divinam commissa, quæ ex ipsorum mente *sufficiens nequaquam est ad efficiendum, ut unum corpus sit simul in pluribus locis præsens.* In quo demonstrando quam occupatus est Morton us in suâ decisione; iudat equidem per integram partem primam, deducendo argumenta vel ex scripturæ dictis, vel ex autoritate Patrum, vel ex attributis corporis Christi signanter & terminanter contradictoriis &c. quæ omnia tamen, ut paucis multa dicam, abluunt à scopo, & diversum respectum omnibus modis observandum non observant, aut certè explicatione ab humano cerebro profectâ philosophicisq; axiomatibus divinæ revelationi perperam oppositis innituntur. Cui volupe est evolvat

Cyriil. l. 4. in Iob. c. 23.

Aug. d. 1. & serm. 11. de verbis Dom.

Paschas. l. de corp. & sang. Christi.

Chrysost. & Theophyl. in hunc locum.

Luth. tom. 3.

Jen. p. 364.

Chemn. de fundam. cæne c. 12.

Gerb. tom. 5. art. de S. C. p. 230

Höpfn. Isag. ad sal. usum C. p. 1. sect. 2. art. 1. c. 7.

Morton. p. 1. & part. 2. class. 4.

illam sic dictam Decisionem, & quod verbis diximus, re ipsa deprehendet. Nos opponimus Reformatis manifestissima Scriptura dicta *Genes. XVIII. 14. Zach. VIII. 6. Ephes. III. 20. Luc. I. 37. Matth. XI. 24. 26.* In quo posteriori loco quemadmodum dicitur Deo possibile esse, ut *camelus transeat per foramen acus*, quod apud homines & secundum naturam fieri impossibile est, quia *per naturam nihil potest transire foramen acus, nisi quod habet commensurationem ad illud, tanquam ad locum*: Ita corpus Christi tanquam substantia corporea habet quidem multitudinem partium inter se ordinatarum habet extensionem earundem partium quantitativam, etiam situalem in ordine ad locum, ut possit complere spatium & existere in unico loco sicut actu ipso spatium complevit & in loco fuit in statu exinanitionis, quod omne per causas quidem naturales à corpore CHRISTI non separatur, verum non sequitur exinde quod non possit *per omnipotentiam Dei* accidens illud locationis actualis à corpore Christi separari, salva tum essentia corporis, tum extensione quantitativa membrorum inter se. Sola localitas sive locabilitas est de essentia corporis quanti, non verò ut perpetuò & semper locetur in aëre ambiente. Quid ambit corpus Eliæ in coelo? At implicat Deum exhibere corpus non locatum? non implicare Calvinistæ nunc ipsi fatentur. Vide Maresii Theologum paradoxum, vide quoque Höpfnerum egregiè hoc ipsum explicantem.

Mares.
Theol.
parad. p. 252
Höpfn. tract.
pract. de usu
s. coenæ sect. 3
art. 2. c. 5.

Bergius im
unterscheid
und verglei-
chung der
Evangelii-
schen p. 25.

§. 13. Quid? quod in art. de S. coenâ nullâ necessitate disputemus, de potentia Christi, an possit esse corpore suo in omnibus locis, ubi sacra coena celebratur? sed tantum de velle seu voluntate an velit corpore suo praesens esse? quod ipsum veritate rei victus fatetur D. Bergius, *questio, inquit, est, non quid possit, sed quid velit Deus.* Unique quaestio est, an velit Christus corpore suo esse in sacra coenâ praesens, quam suam voluntatem dum in verbis institutionis aperuit, nunquid ipsi non credamus, posse praestare, quod velit. Nihil autem agit Bergius, dum addit: *Deum Christo aliud corpus adaptare nolle, nisi quomodo in verbo suo testatus est, quod quidem nobis sit simile, excepto peccato, cuique corpora nostra glorificata conformia sint futura Hebr. II. 14. 17. Philip. III. 21.* Nihil inquam, agit. Nemo enim orthodoxorum unquam

quam docuit, Deum aliud Christo corpus adaptare, quando illud in sacra cœnâ præsens sistitur, quam ut in sacris de isto est locutus. Suspendio Accidentis extrinseci non facit aliud corpus: non magis, quam suspendio gravitatis à corpore Christi fecit corpus aliud, quando ambulabat super aquas. Est & manet corpus Christi nostris corporibus simile, cui etiam aliquando nostra ex cinere resuscitata conformabuntur; sed quod exinde sequatur, nullas ipsum præ istis prærogativas habere, quippe, personaliter cum Verbo unitum quis affirmare velit? Datur autem istud in sacra cœnâ, non per naturales, quas obtinet proprietates cæteris hominibus communes, neque ut passibile, mortuum atque exinanitum est, neque ut gloriosum est gloriâ finitâ, sed per divina *δουξίματα*, quæ propter personalem unionem cum verbo communicata habet, ac prout Dominus illud vult esse vivificum.

§. 14. Mirum autem tam fraterno in Lutheranos animo esse Bergium, ut accuset suos fratres, quod ipsi potius omnipotentiam divinam in dubium vocent, quia scilicet credere nolint, Deum, corpore Christi, in cœlis constituto verè nos cibare posse, nisi substantialiter seu corporaliter in terris adsit. Corpus Christi esse & manere in cœlo, etiam quando indistanter adest in terris, nemo orthodoxorum negat, qui Paulo in itinere Damasceno indistanter adfuisse credit, neque de potentia Dei quisquam dubitat, de velle quæstio est. Ubinam autem vel gry in sacris extat de promisso hoc cibationis modo: *Deus vult nos cibare corpore Christi verè ac realiter, quin etiam substantialiter seu spiritualiter* (hos enim terminos Professores Aberdonienses in iudicio ad Spotswoodum volunt esse Synonymicos, quæ veritate ipsi viderint) licet corpus Christi quoad suam substantiam seu essentiam non sit præsens in terris. Proferat Bergius vel unicum saltem vestigium in sacris expressum de tali cibatione.

Bergius l. ab-
leg.

Prof. Aberd.
in Jud. ad
Spotswood.
p. 48.

EXEM-
PLAR.
Legato
regio
oblatū

APHORISMUS III.

Exemplar typis excusum.

3. **H**inc etiam Res terrene panis & vinum, verè sunt & dicuntur ipsum corpus

con-
cordat
cum
Exem-
plari
typis
excuso

pus & sanguis Christi, non quidem substan-
tialiter aut corporaliter, sed sacramentali-
ter & mysticè seu per & propter unionem
sacramentalem, quæ non consistit in nuda
significatione, neque tantum in obsignatio-
ne, sed etiam in conjuncta illa & simulta-
neâ rei terrenæ & cælestis, quamvis diver-
simoda, Exhibitione & communicatione.
4. Eodem sensu dixerunt veteres & nos cum
ipsis: panem & vinum in corpus & san-
guinem mutari: non quidem ipsa substan-
tiâ & naturâ, sed usu & officio, in quo sacra
hæc symbola non tam id esse dicuntur, quod
sensu percipitur, quàm id, quod vi promiss-
ionis in iis intuetur & acceptat fides.

Examen.

§ I.

Quomodo panis corpus Christi, & vinum sanguis ejusdem
sit & dicatur, melius intelligi non potest, quàm ex legitima
Sacramentalis Unionis explicatione; quæ ex mente ortho-
doxorum, verba Christi sequentium nihil aliud est, quàm
vera ac realis rerum terrenarum panis & vini & cælestium corpo-
ris & sanguinis Domini conjunctio, vi dispositionis Christi circa
omnes actus sacramentales observanda facta, ut una ac eadem come-
stione essentiale corpus Christi cum pane, & una eademque bibitione
sanguis ejus cum vino ore communicantium accipiat. Hinc e-
nim omninò istæ propositiones sacramentales fluunt panis est &
dicitur corpus Christi, vinum est & dicitur sanguis Christi non qui-
dem propriè, essentialiter seu substantialiter, sicuti vanissime Re-
for-

formati hanc opinionem Lutheranis affingunt; multò minus figuratè, sicuti iterum Reformati pro sua parte, ut mox patebit, contendunt, sed verè, sacramentaliter & mysticè, ita quidem ut disparatum de disparato, corpus de pane, sanguis de vino prædicetur, non per modum aliquem quinque prædicabilium, vel etiam extra omnem unionem consideratum, sed per modum inusitatum Aristoteliqve, & Porphyrio & toti philosophorum coetui incognitum, & simul per & propter unionem sacramentalem divinâ virtute productam. Nam quia disparata divinâ virtute ita conjungi possunt, ut certo modo fiant unum, utique ratione istius unitatis, etiam de se invicem poterunt prædicari. Sic in art. de persona Christi, dantur propositiones, quas vocant personales, *Deus est Homo; Filius Mariae est Filius Dei* &c. quæ alio nomine, si Logicam respicimus, insigniri non possunt, quàm *inusitatarum*, quia non quadrant ad regularem prædicandi modum, earundemqve subjecta nec essentiali, nec ordinario accidentali nexu cum prædicatis cohærent. Prout etiam unio nec sacramentalis, nec personalis quadrat ad ullam vel naturæ vel arti possibilem unionem, neque inter se ex omni parte conveniunt. ut ut B. Lutherus cum nonnullis Patribus, similitudine quadam sumtâ de unione personali ad unionem sacramentalem explicandam utatur. Nequaquam enim sacramentalem unionem eandem esse cum personali voluit, sed saltem illam, per hanc declaravit, ita ut, quemadmodum persona Christi duabus, toto quidem genere discrepantibus, nullo modo autem disjunctis, sed arctissimo personalis unionis vinculo unitis naturis, sine ulla earum vel mutatione, vel abolitione, vel cõfusione constat; pari modo sacra cœna duabus constat partibus seu speciebus, toto etiam genere distinctis, at interim arctissimo sacramentalis unionis vinculo præsentissimè unitis, sine ullâ earum vel confusione, vel abolitione, vel ullâ aliâ mutatione sive alteratione physica aut essentiali. Unde quoque fit, ut sicuti propter unionem personalem verè dicitur: *Homo est Deus: Verbum est caro*: ita propter sacramentalem unionem pronun-

*Lutherus in
Conf. Maj.
Chemn. tr.
Ger. d. fund. cœn,*

Gerh. tom. Gerhardus, Hutterus, Menzerus, Höpfnerus, Borchmannus,
V. art. de aliique.

cæna. Hutterus in *Expl. Form. Conc.* p' 604. Menzerus in *Exeg.*

Aug. Conf. art. 10. Höpfnerus *Isag.* p. 1. sect. 1. art. 2. c. 4.

Broehm. §. 2. Quid verò iterum ad hæc Reformati in sua Confessione? Elaborant ut cum *Form. Conc.* loquar, ut quam proximè verbis ad *August. Conf.* accedant, & nostrarum Ecclesiarum formas loquendi usurpent: Verùm ubi paululum ut ita dicam desquamantur, confestim animus ipsorum sacramentario veneno repletus satis superque apparet. Sacramentaliter, inquirunt, & mysticè seu per & propter unionem sacramentalem panis & vinum, verè sunt & dicuntur ipsum corpus & sanguis Christi. Optimè profecto primo intuitu, ut vix anguem in herba latentem observare possis, sed quære ex iisdem, quid per & sacramentaliter vel etiam per unionem sacramentalem intelligant; & respondebant uno ore omnes, sacramentaliter exponi debere per & metonymicè impropriè & figuratè. Ipsam verò unionem sacramentalem nulla alia in re consistere, quàm in ordine quædam seu relatione signi ad signatum & utriusque commodà convenientiã, ut divisim & disjunctim sumi possint, alterum ore, alterum fide, sicuti Admodum Reverendus & Amplissimus Dn. Præses ex Altingio, Mortono aliisque etiam Recentioribus scriptoribus mentem Reformatorum, explicat, cujus verba etiam sunt sequentia: quod proinde est, ac si dicerem, agnum Dei cereum, quem Mortalis gestat in pectore, sacramentaliter esse unitum, cum agno Dei, qui sedet ad dexteram Patris propter ordinem & relationem agni cerei ad cælestem & utriusque commodam convenientiã, ut agnus cereus liquefcere possit per ignem adpendi possit ad collum, Agnus cælestis autem collocari possit ad dexteram Patris. Tam pulchrè scilicet Sacramentalem unionem, describunt Calviniani, & quisquam credat, eosdem cum nostris Ecclesiis in hac doctrina convenire.

Hulsens. in
dictatis su-
per art. de
cæna. sect. 3.

Obs. Harm. §. 3. Oportunè incidi in Observationes Harm Conf. affixas, quæ nimium aperte omnem sententiam Reformatorum, explanant. *Obs. 1. ad verba August. Conf.* verè exhibeantur corpus & sanguis Christi &c. Integrum locum adscribere non pigebit, quan-

Conf. affix.
obs. 1. ad Au-
gust. Conf.
sect. 14.

quandoquidem toti negotio lucem afferunt plus quàm meri-
dianam. Nos quoque, inquit Reformati, hoc, quod August.
Confess, docet, admittimus, nimirum, minimè fallax esse verbum
Dei, ac proinde, quoties rite, id est ex Christi institutione sacra signa
præbentur, verè quoque tum dignis tum indignis res per symbola
significatas (nempe corpus illud Christi verum pro nobis crucifixum
& verum illum sanguinem pro nobis fustum) sumenda præberi. Ha-
tenus tollerari possunt observatores, sed mox totum Calvi-
nismum quantus quantus in hoc artic. est, in seqq. conspi-
ciendum & quasi cunctorum manibus palpandum propo-
nunt: Sed res istas significatas affirmamus non aliter, quam sa-
cramentaliter esse cum signis conjunctas, cujus quidem sacramentali
conjunctionis (nolunt unionem appellare) veritas non in eo sita sit,
ut ubicunque signum adest, ibi quoque adsit res signo representata,
sed in eo, ut quod addito signo Deus promittit, verè id quoque su-
mendum ipse præbeat. Egregia sanè explicatio sacramentalis
seu unionis seu conjunctionis, in qua res unitæ toto distant cœ-
lo, nec unquam conjunguntur sive uniuntur, quid amabo ex eâ
sequitur? nihil certè aliud, quàm quòd panis & vinum nuda
sint signa absentis corporis & sanguinis Christi, aut quòd ad-
summum analogiâ quadam corpus & sanguinem repræsentent,
propter quam analogiam persuadeant sibi communicantes, fore
ut Deus mentibus ipsorum ipsum corpus & sanguinem Filii sui
exhibeat, qui tamen corpore suo sit & maneat in certo quodam
& circumscripto cœli loco. Quod omne etiam palam fatentur
dicti observatores, quando porrò sic loquuntur: Itaque nec in,
nec cum, nec sub pane adesse re ipsa corpus Christi, aliter quàm hac
sacramentali ratione dicimus, tum quòd verum sit corpus, suo locali
situ circumscriptum, tum quòd ex terris verè supra omnes cœlos istos
ad spectabiles ascenderit, ibique permansurum sit, donec inde verè ve-
niet vivos & mortuos judicaturus.

§. 4. Quæso vos Reformati, quicunque sic in descriptione
Unionis sacramentalis progredimini, quid totum orbem ludi-
tis vestris ambagibus & contradictionibus: Præsens est; non
præsens est Christi corpus: in cœlis sedet: in sacra cœnâ exhibetur:
Uniantur res terrena & cœlestes, non uniuntur corpore Christi exi-

Morton. in
diversis de-
cisionis sue
locis.

Vid. impri-
mis, p. l. c. 6.
& 7. part. 2.
cl. 1. c. 4.

cl. 4. c. 7.

VVendelin.
Christ.

Theol. l. 1. c.
23. lb. 16. 17.

stente in cælo. Dicite clarè, perspicuè, apertè; *Suntne corpus & sanguis Christi substantia suâ in S. cœna præsentia, præsentia univo- cè sic dictâ & præcisâ ab imaginariâ vestra fidei præsentia?* Seu quod eodem recidit: *uniunturne panis & vinum cum corpore & sanguine Christi per indistantiam ita, ut sine distantia in legitimo cœnæ usu conjuncta sint, ex quo sequatur, eum qui panem comedit, corpus quoque comedere, qui vinum bibit, bibere etiam sanguinem ore suo?* Respondet Mortonus qui omnem controversiam facillimè decidit: *Circumscripta est natura & essentia corporis Christi, ideoquè non potest esse in terris, non conjungitur sine inter- vallo seu ἀδιάκτως, non comeditur nisi in symbolo sive symbolicè, quatenus panis sacramentalis dicitur corpus Christi, cum tamen tantummodo sit symbolum corporis.* Quin apertè dicas, Morto- ne: panis & vino tantùm significantur & representantur cor- pus & sanguis Christi, non autem revera adfunt, nec cum sym- bolis uniantur, panis & vinum sunt & manent nuda & vacua signa, sicuti VVendelinus concedit esse panem & vinum nuda & vacua signa, quæ res signatas in se corporaliter, tanquam essentias corporeas, non contineant, dici autem corpus Christi improprie pu- ta propter analogiam quandam, quæ consistat in eo, ut quemadmo- dum panis & vinum maximè efficacia alimenta sint terreni nostri corporis, quo nomine etiam omnibus aliis alimentis in scriptura præ- ferantur; ita corpus & sanguis Christi unicum animarum nostra- rum alimentum sit, quod solâ fide quasi ore mentis acceptum, non cum pane & vino, sed cum animabus nostris non obstante locorum intervallo, interveniente ineffabili Spiritus S. virtute uniatur.

§. 5. Hæc quidem satis apertè Sacramentariorum errorem, simulquè quanto intervallo eorundem opinio à Lutheranorum doctrinâ & porrò à veritate distet, proponunt. Lutheranis e- quidem omne momentum situm est in veritate conjunctionis & indistantiâ rerum unitarum, ita ut simul exhibito pane exhibea- tur etiam corpus Christi juxta institutionis verba: *Hoc est cor- pus meum; Hoc est sanguis meus.* In quibus particula *HOC* ne- quaquam est vocula simplex, sed *συμπεπλ. γμένη*, quæ duarum re- rum mysticè conjunctarum unionem importat, quomodo in- propositionibus, quas exhibitivas vocant, fieri solet, ut cum
duæ

duæ quædam res conjunctæ porriguntur, totum complexum in
 subjecto ponatur, in prædicato verò exprimatur unitarum re-
 rum altera, quæ principalis & invisibilis est. Verùm Refor-
 mati sicuti hanc verborum Christi explicationem superciliosè
 rident, per pronomen *Hoc*, nil nisi panem intelligentes, totam-
 quæ propositionem impropriad & figuratam indigitantes; ita
 tantum abest, ut res terrenas & cœlestes *ἀδιακρίτως* unitas esse
 concedant, ut potius distantiam locorum omnibus modis ur-
 geant, ponentes corpus Christi non nisi in certo & circumscri-
 pto loco cœli, unde non egrediatur, nec præsens sit in terris, nisi
 in symbolis, sive symbolicè, repræsentativè & significativè, quo
 respectu etiam panis & vinum dicantur corpus & sanguis Chri-
 sti, quia utrumq; significet & repræsentent.

§. 6. At inquis, Confess. Thorun unionem sacramentalem
 non ponit in nuda significatione, neque tantum in obfignatione,
 sed etiam in conjunctâ illâ & simultaneâ rei terrenæ & cœlestis, quam-
 vis diversimodâ, exhibitione & communicatione. R. Commit-
 tunt fallaciam oppositorum & synonyma pro oppositis jactant.
 Obfignatio illis nihil aliud est, quàm significatio obfignationis.
 Exhibitio rerum cœlestium per fidem nihil aliud, quàm signi-
 ficatio rerum cœlestium fidei facta. Itaque five dicas, obfigna-
 tionem fieri per significationem, exhibitionem fieri per signifi-
 cationem perinde est, ac si dicas: Unionem sacramentalem
 consistere in obfignatione; quæ fit per significationem obfigna-
 tionis. Quicquid dixerint Confessionistæ, certum est, non al-
 liam unionem rerum terrenarum & cœlestium ab ipsis intelli-
 gi, quàm *relativam* & mentalem, quam ipsam quamvis non velint
 videri posuisse in nuda quâdam significatione, pudore, opinor,
 suffusi, quòd per corpus Christi solum signum, figuram & mo-
 numentum corporis multi ex Zvinglii & Calvini scholâ in-
 tellexerint; nihilominus tamen ad ingenium Zvinglianum re-
 versi, errorem verbis occultatum reipsâ propugnant, dum in
 obfignatione istam unionem consistere docent. Eo ipso enim
 præsupponunt panem esse nudum signum, dum eo corpus
 Christi obfignari dicunt, si verò obfignat panis, utique non est
 res obfignata, nempe corpus Christi, idem de vino judicium.

Morton.

p. 2. cl. 1.

Bergius im
 unterscheid
 und verglei-
 chung der
 Evangeli-
 schen p. 25.

VVenndel.

Christ. Theol

cap. 23.

esto. Quamquam ut, quod res est, dicamus, *Obsignatio* prorsus
 non spectat ad symbola externa seorsim vel solitariè considera-
 ta, sed ad integrum sacramentum, ita ut etiam corpus & san-
 guis, tanquam pars cœlestis, sit signaculum vel signum con-
 firmativum: *res obsignata* autem sint beneficia Christi, sicuti
 omnia tam Vet. quam Nov. Test. sacramenta in eum finem sunt
 instituta, ut gratiam Dei, remissionem peccatorum & alia Chri-
 sti vel crucifugendi vel crucifixi beneficia offerant, exhibeant
 & obsignent. Quo ipso quoque manifestum fit, quam absurde
 Reformati, quando hoc modo de obsignatione loquuntur, cau-
 sam formalem sacrae cœnæ cum finali confundant, uti etiam
 magis magisque hoc ipsum apparet, quando in seq. addunt,
*non tantum in obsignatione consistere sacramentali unionem, sed
 etiam in conjuncta illa & simultanea rei terrena & cœlestis, quamvis
 diversimoda, exhibitione & communicatione.* Nequaquam enim
 exhibitionem & communicationem illam dependere statuunt
 ab arctissimâ illa rerum terrenarum & cœlestium Unione, vi
 verborum Christi dispositivorum factâ, quâ mediante fiat, ut
 porrectis symbolis externis, etiam omnibus & singulis commu-
 nicantibus, sive dignis sive indignis corpus & sanguis Christi,
 reverà porrigantur; sed à *præsente fide*, quæ efficiat, ut fideles
 acceptis symbolis spiritualiter & non obstante locorum inter-
 vallo ineffabili Spiritus sancti virtute verè & efficaciter sine ul-
 la *adiaceta* inter res terrenas & cœlestes factâ unionem, acci-
 piant; Nisi fortè Confessionistæ malint, fidem communican-
 tium efficere, ut in ipso usu cœnæ corpus & sanguis cum pane
 & vino reverà sine distantia morali jungantur, quam opi-
 nionem verba ipsorum quodammodo præ se ferunt, quemad-
 modum etiam Bergius in eam sententiam inclinare videtur,
 quando asserit, *nos cum pane corpus Christi, cum vino sanguinem
 ejusdem* (Ben und mit dem Brote den Leib Christi/ ben und mit
 dem Weine das Blut Christi) *in sacra cœnâ edere & bibere;*
 quod omne quidem postea juxta communem Reformatorum
 doctrinam explicat *de metaphorica quâdam comestione*, ut sensus
 sit: fruimur in sacra cœnâ corpore & sanguine Christi, hoc est,
per veram fidem & commemorationem mortis ipsius & profusionis
sano

Bergius in
 unterschied.
 p. 7.

*sanguinis solamur animam nostram contra mortem & infernum
eandemq; in caritate & spe novæ & æternæ vitæ confirmamus & con-
servamus.* Conf. Catechismus Palatinus & Harm. Confessio-
num.

*Catech. Pa-
lat. qu. 76.*

Harm. Conf.

§. 7. Quomocunque autem sit, confundunt Reformati
essentiam sacræ cœnæ cum ejusdem usu. Fides enim non per-
tinet ad formam Sacramenti, sed ad salutarem usum, cujus
qui particeps fieri vult, is vera fide instructus sit oportet, quod si
eâdem careat, integrum quidem sacramentum accipit, sed in-
pernitiam quam certissimam, docente id ipsum Apostolo. I. Co-
rinth. XI. 27 & 29. Sicubi ergò de essentia sacræ cœnæ, vel de
duplici ejusdem materia nimirum terrenæ & cœlesti, vel etiam de u-
nione sacramentali, quomodo res terrenæ & cœlestes uniantur,
quærat, sequelstranda est tantisper fides, donec sermo sit de
salutari usu cœnæ, & diligenter interim respicienda voluntas
Divina, quæ sola, non autem fides vel alia qualitas utentium,
Sacramentum conficit. Quod ipsum dissimulantes Reformati,
non possunt non circa totam hujus articuli doctrinam pericu-
losè hallucinari, mirumq; non est, si ad stabiliendam suam
hypothesin: *corpus Christi non nisi in cœlo substantialiter esse potest:*
propositiones sacramentales: panis est corpus, vinum est sanguis
Christi: tantum figuratè & improprie intelligendas esse cla-
mitent.

sect. 14. ex

Helve. Conf.

prior. & post.

ut & ejusdem

de claratio-

ne &c.

§ 8. Quod quidem fecerint suo periculo, nisi veteres or-
thodoxos Ecclesiæ Patres in suam sententiam detrahere conen-
tur, jurantes magnâ voce & Zvinglium & Calvinum suum,
totum gregem antiquorum Doctorum à sua parte stare: *Eodem*
sensu, inquit; dixerunt Veteres & nos cum ipsis panem & vinum
in corpus & sanguinem Christi mutari. R. Diverse sunt propo-
sitiones, *panis est corpus Christi, & panis in corpus Christi mutatur.*
De illa vobis sermo erat in præcedentibus. & proinde de illa
debebatis ostendere Reformati, quid Patres judicent, *utrum pa-*
nis sit tropicè corpus Christi, an verè ac reipsâ propier ætissimam
cum corpore Christi unionem? sed datâ operâ hanc substituitis,
panis mutatur in corpus Christi. Transubstantiatio, five essen-
tialis conversio & mutatio essentiae vini in essentiam sanguinis

Morton. p. II
cl. li. c. 4.

Casaubonus
Exerc. 16.

Zvingl. in
Coron. de
Euch. part.
2. Operum.
f. 240.

Höpfner. part.
I. I. ag. sect.
1. art. 1. c. 3.
aphor. 2. &
seqq.

Christi nihil ad nos. Sed Patrum suffragia, quando ajunt symbola terrena mutari, pro nobis hactenus fecerunt, quod per mutationem augustius quid innuant, quam solam significationem rei coelestis. Clarius Mortonus vester qui de antiquitatis consensu locutus, *quando veteres, inquit, Eucharistiam corpus & sanguinem Christi vocarunt, oportet nos addiscere, hujusmodi appellationes tantum esse sacramentales & figurativas per quas signa rerum significatarum nomina induebant.* Quo dicto longa serie Tertulianum, Cyprianum Ambrosium, Augustinum, Theodoretum alios que profert & ne quid desit, etiam ex veterum Ethnicorum formulis in eorum mysteriis adhibitis, locutiones sacramentales & mysticas elucidare conatur, puta quia annotante Calaubono *Dæmones mali emulationem quandam S. Eucharistiae per panem & poculum tradiderint, vel quia nihil notius, quam quod Ethnici mysteriorum suorum symbola panem & vinum, Cereris & Bacchi, id est, Deorum suorum nominibus insignire soliti sint, &c.*

§. 9. Enimvero nimis injurius es Mortone, ut ne quid gravius dicam, quod ex Idololatriâ sacratissimam Eucharistiam, formulasque loquendi in ea consuetas judicare audes, nunquid non religio tibi homini Christiano est, ab Dæmonibus præsidia petere? Verum agnosco spiritum Zvinglianum, qui procul dubio, sicuti quondam Præceptori tuo in somniis, ubi ipse non potuit meminisse ater an albus fuerit, expositionem verborum coenæ subministravit; ita tibi vigilanti suggessit hunc propositiones sacramentales explicandi modum, quem tibi soli reservare potes. Ad testimonia autem Patrum, cum longum sit, nec instituti nostri ratio admittat ea singulatim recensere, hunc habere responsum? *Sicuti panis & vinum a patribus dicta sunt signa, symbola, figurae &c. vel eadem corpus & sanguinem Christi significare &c.* respexisse Patres ad officium panis & vini Eucharistici secundarium, quod in significatione rei invisibilis in Eucharistia, nempe corporis & sanguinis Christi consistat. Est enim panis & vinum Eucharistici officium, ut hoc mihi B. Dn. Henricus Höpfnerus de suo largiatur, duplex primum & secundarium. Illud est quo panis est medium corporis, & vinum est medium sanguinis Domini distribuendi & accipiendi: Hoc verò,

verò, quo panis & vinum ostendunt & *designant* rem invisibilem in S. Eucharistia, nempe corpus & sanguinem Christi. Cum enim corpus & sanguis Christi immediatè nobis in sacra coenà porrigi non possit, explicante id D. Chrysostomo, qui, *incorporeus*, inquit, *si esses, nuda & incorporea Deus tibi dedisset bona; sed quia anima inserta est corpori, insensibilia tibi præbet insensibilibus*: idcirco Christus mediantibus rebus terrenis pane & vino corpus & sanguinem suum nobis exhibet, quæ ipsa media exhibendi, sunt simul signa rerum coelestium, & de ipsarum reali & substantiali præsentia testantur. Minimè sunt nuda signa *significativa*, sed etiam & quidem primariò *exhibitiva*, quale signum erat *columba* significans simul & præsentem exhibens Spiritum S. *Matth. III, 16.*

Chrysost.
hom. 83. in
Mattheum.

§. 10. Patefcit ex his, quomodo Patres allegantibus Confessionistis panem & vinum in corpus & sanguinem Christi *mutas* ridixerint, utique non quoad ipsam substantiam atque naturam, quasi tota essentia panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi per transubstantiationem abierit, qui pontificiorum error est crassissimus, neque unquam ex orthodoxa antiquitate, nedum ex scriptura probari potest, sed quoad usum & officium, ita ut usus naturalis panis & vini mutatus sit in usum mysticum, qui usus primariò in exhibendo substantiam rerum coelestium, secundario autem in signando illas ipsas res coelestes consistat, minimè verò in nuda saltem nominum permutatione, aut otiosa relatione, aut significativa corporis & sanguinis Christi absentis repræsentatione, ad quam accedat virtus spiritualis in illis, qui fide sacramentum accipiunt, ut Reformati volunt. Neque enim quidquam est, quòd nonnulli ex ipsis, quos inter etiam Confessionistæ nostri nomen profitentur suum, docere videntur, *fieri omninò exhibitionem per externa symbola, seu panem & vinum esse signa exhibitiva corporis & sanguinis Christi.* Ubi fides utramque faciat paginam, quæ apprehendens verba promissionis (ita nominant Reformati verba Christi: *Edite hoc est corpus meum*, sed falsò & non sine insigni *σφραγίδι*, non enim propriè loquendo promissionis, sed mandati, ordinationis ac dispositionis divinæ verba sunt) spirituali modo sibi præsens sistat corpus Christi. Aut enim tantum
dicis

Harm. Confess. In obs. 1. & Aug. Confess. artic. 6, S. cœnâ.

dicis gratiâ hoc concedunt, aut restringunt id omne ad talem exhibitionem, quæ per nudam *χέσις*, qualis inter signum & signatum intercedit, possibilis sit. Hinc negant quoque unionem inter Christum & fideles fieri per approximationem substantiæ ad substantiam, ut Magnificus Dominus Præses loquitur, sed tantum eam mystica quadam ratione fieri contendunt, ita quidem, ut unita per veram situs distantiam sejuncta sint & maneant. Quod omne clarissimis verbis propalat Harm. Confess. in supra allegatis observationibus: *Dicimus, inquit, sicuti corpori signa, sic mentes significatas præberi: ac proinde à quibusvis quidem accedentibus manu & ore signa percipi, quæ unis quidem (nempe dignis) ad salutem, aliis verò (id est indignis propter sacrorum signorum profanationem & significatorum contemptum) ad judicium cedit. Res autem significatas à solis idoneâ mente, nempe verâ fide præditis idque semper ad salutem, non obstante locorum intervallo, ineffabili Spiritus S. virtute, verè & efficaciter apprehendi. Minime id quidem, ut substantiæ inter se misceantur, aut ullo situ cohereant (manet n. Christus in cœlis: nostra caro verò in terris) sed ut, (iis mysticè unitis, quæ verâ situs distantiam sejuncta sunt) omnia nobis ad salutem nostram efficiendam necessaria dona, & quidem imprimis vivificum illum succum ex illa Christi carne hauriamus. Hactenus Harmonia. Progrediamur.*

APHORISMUS IV.

Exemplar typis excusum.

Hinc & tota actio S. cœnæ Sacrificium à veteribus meritò dicitur, videlicet Eucharisticum: quia S. hæc symbola, quæ mysticè sunt corpus & sanguis Christi, Eucharistia præce Deo offeruntur, & nobis communicantur, in gratam commemorationem, & fidelem applicationem unici illius sacrificij, verè & propriè propitiatorii, semel in cruce peracti.

Exa-

Examen.

§ 1.

Eucharistiam à Pontificiis pro sacrificio verè propitiatorio venditari notius est, quam ut multâ explicatione egeat. Synodus Tridentina apertè dicit: *Eucharistiam esse sacrificium verè propitiatorium, quo placatur Deus ad admitendum peccata*, multisque anathematum fulminibus obruit eos, qui in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium dixerint, aut saltem docuerint; missæ sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium. Propitiationis autem virtutem explicat catechismus Romanus ejusdem Synodi ac Pii. IV. Pontificis mandatu conscriptus: *Sacrificium, inquit, non solum merendi, sed etiam satisfaciendi efficientiam continet.*

Trient. Synod. de missa Cani. 2.3. Catechism. Roman. de Euch. n. 55. part. 2.

§. 2. Sic Bellarminus latè deducit *Eucharistiam, non solum propriè sic dictum esse sacrificium, sed etiam sacrificium propitiatorium pro pœnis & pro culpis, nec tantum pro culpis levibus, sed & pro gravibus, atque adeò mortalibus &c.* essentiam verò ejusdem potissimum consistere ait, *in consecratione & consumptione sacramenti, exclusâ oblatione & fractione*, quam utramque de essentiâ sacrificii esse statuunt alii, sicuti apud Jesuitam Salmeronem videre licet; ipse autem Salmeron cum Ruaro Tappero, Casparo Cassalio & Gulielmo Alano istam in sola consecratione ponit, exclusâ consumptione, quia scriptura ipsa inter sacrificium & summationem ejus discernat, sive ut Jesuita Conninks addit, *quia consumendo nihil Deo offeramus.* Quæ & similia omnia, quàm insulsè, impiè & tandem non blasphemè à pontificiis statuuntur nunc non est narrandi vel etiam refutandi tempus.

Bellar. l. 1. de Missa. c. 6. 7. & Jeqq. l. 2. c. 1. 2. 3. & Jeqq.

Salmer. tom 9. tract. 29. Tapp. art. 16, Cassal. l. de sacrif.

Alan. l. 2. c. 15 17. de sacrif. Connink. de sacram. q. 83.

§. 3. Hoc satis sit indicasse, Aug. st. Confessionem restituto legitimo cœnæ usu ab impia hac & in verbo Dei minimè fundatâ doctrina alienam esse adeo, ut ne nomen quidem sacrificii usurparit, sed fatente Apologia ejusdem, consulto propter ambiguitatem vitaverit. Reformatis autem facile est S. cœnam titulo sacrificii Eucharistici insignire, merito, inquirunt, tota actio S. cœnæ a ceteris sacrificiis Eucharisticum dicitur.

art. 1 n. 90. Aug. Conf. art. 24. de Missa.

Apol. Conf. Aug. supra art. de n. off.

Bellar. l. cit.
c. 15.

Salmeron.
tom. 9. tract.
28.

Bellar. l. cit. c. 5

Idem. l. cit.
cap. 27.

Calixt. in
Disp. de sa-
crif. Th. 47.
197. 99. 120.
26. 133. 135.

Grotius in
Christi.

§. 4. Equidem nominarint Patres actionem Cœnæ sacrificium, siquidem Bellarminus & Salmeron longâ serie quam plurimos recensent, disputatur tamen, *utrum propriè sic dictum sacrificium velint intellectum?* quod dum Reformati affirmant vel certè non negant, ratione adductâ, quia hæc symbola, quæ mysticè sunt corpus & sanguis Christi, Eucharisticâ prece Deo offeruntur, pontificiorum commentis quoadentenus supparasitari videntur. Duplex enim quæstio est, teste Bellarmino, inter Protestantes & Pontificios. 1. *Utrum Missa propriè sic dictum sit sacrificium?* 2. *an sit sacrificium propitiatorium?* Ultraque ab Lutheranis hætenus est negata, ita tamen ut Missam spirituale, & impropriè sic dictum sacrificium appellari posse concesserint, quamobrem iterum Bellarminus, *quæstio principalis*, inquit, *non est de sacrificio spirituali aut improprio. Fatentur enim Philipp. in Apol. Confess. August. & Martin. Chemnitius in Exam. Concil. Trid. & Brentius in Conf. VVirtembergensi & alii Missam, sive sacram cœnam multis modis sacrificium dici posse; sed de sacrificio externo visibili, verè ac propriè dicto; ac potissimum de ipso genere sacrificii propriè dicti, id est, de oblatione visibili Deo facta.* Et paulò post delapsus ad Calvinianos: *Formula Calvini*, inquit, *Sacramentorum ministrandorum pro Ecclesia Genevensi, & omnes alia, quas videre potui, diligentissimè cavent, ne ulla fiat mentio oblationis.*

§. 5. Ohe Bellarmine, ne queraris hoc amplius, Confessionistas nostros vide, quàm apertè *oblationem symbolorum* (quæ quidem corpus & sanguis Christi, sed ex ipsorum mente mysticè saltem, id est impropriè & figurativè sunt) Deo fieri concedant. Estne hoc illud, quod jam dudum dixisti: *Negari non debet panem & vinum aliquo modo in missa offerri & pertinere ad rem, quæ sacrificatur?* Aliter profectò ex ipsorum verbis concludi non potest. Quod in gratiam syncretismi Calixtus quoque ostendere conatur: *& symbola & res cœlestes offerri Deo in Eucharistia.* Tum verò quando addunt: *Nobis communicantur in gratiam commemorationem &c.* ecquid pretii, Bellarmine, ipsis apponis? Affirmare enim ausim eos cum Grotio aliisque papissan-

Voto pro pace Etcl. p. 39. ad art. 10. p. 88. de sacrificio corporis & sang. Theologi Helmstadiensis part. 2. Apol. contr. Buscher. p. 269. 273. seq.

pissantibus indicare velle, partim porrectionem & sumtionem
 tanquam instrumentales & proprias actiones dandi & accipien-
 di sacram cœnam, ex instituto Dei esse sacrificiū verè & propriè
 sic dictum: partim per fractionem panis & effusionem vini, ex
 instituto Christi, passionem ejus Deo Patri vel etiam oculis com-
 municantium repræsentari, partim quoque id commemorativè
 & objectivè Deo offerri in sacra cœnâ, quod fuerat in se subjecti-
 vè propitiatorium in cruce. Sicuti Mortonus etiam largissimâ
 manu Pontificiis largitur, *cruentam Christi mortem Deo non mo-
 dò externis symbolis repræsentari, sed etiam cum omni veneratione,
 eam commendari illi ac quodammodo præsentari, unde etiam ἱλα-
 ρισμὸν & propitiatorium sacrificium dici mereatur.* Verùm nec

Morton.
 part. 2. cl. 5.
 c. 9.

ipse nec Reformati Thorunens. attendunt, quam suis semet-
 ipsos jugulent gladiis. Quod si enim propriè sic dictum sa-
 crificium sive Eucharisticum sive propitiatorium habetis Re-
 formati, quid altaria, quid vestes sacras & alia ejusmodi ex
 Templis vestris projicitis? An hætenus pastores vestri sacer-
 dotes propriè sic dicti non sunt? Cavete vobis à fulmine Vejovis
 Romani vel Synodi Tridentinæ ne isthoc tacti nulli sitis: *Si quis
 dixerit non esse in N. T. sacerdotium visibile & externum vel non
 esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi &c. anathema sit.*

Syn. Trident.
 de sacram.
 Ord. e. i.

§, 6. Sed quàm purissimè Reformati hæc omnia affirmant,
 videndum est: i. inquit: *Symbola Eucharistica prece Deo of-
 feruntur.* Fortassè respiciunt cum Pontificiis ad Melchisede-
 cum panem & vinum nō quidem Deo offerentem, sed Abrahamo
Genes. XIV. 18. Certè Scriptura nuspiam dicit, panem & vinum
 in sacra cœnâ Deo ideò offerri, ut propterea sacra cœna merea-
 tur dici Sacrificium. Quod verò *Eucharisticarum precum* men-
 tionem faciunt, videri possent, per eas consecrationem legiti-
 mam intellexisse, quâ non tantum ad officium sacramentale
 externa symbola destinantur; verum etiam quâ sacramentalis
 unitio rerum terrenarum cum rebus cœlestibus per verba Chri-
 sti testamentaria fiat, ita ut panis benedictus sit corporis, & ca-
 lix benedictus sit sanguinis Christi *κοινωνία* sive communicatio,
 ut D. Paulus loquitur *I. Corin. h. X. 16.* At id ipsum optare
 magis, quàm sperare de iis licet, Nam per Eucharisticas preces

*Maron. Ant.
de Dominis
l. 5. de Rep.
Christ. c. 6.
num. 5.*

utique non intelligunt verba Christi testamentaria, quibus in legitimâ administratione prolatis res cœlestes cum elementis externis uniuntur, sed potius preces vel verba Ecclesiæ, quibus externa illa symbola ab usu vulgari separantur, & ad usum mysticum, quam in analogica quadam significatione corporis & sanguinis Christi realiter absentis constituunt, destinantur; quam ipsam destinationem postea Consecrationem nominant, & respexit eò Marcus Antonius de Dominis, quando in gratiam Reformatorum consecrationem fieri potius Ecclesiæ precibus, quam verbis Christi asseruit; Confessionistæ autem nostri, ut hoc ipsum tacitè innuant, symbola dicunt esse mysticè seu sacramentaliter, id est metonymicè corpus & sanguinem Christi, quæ ipsa tamen ut palpum Pontificiis obtrudant, Deo Eucharisticâ prece in consuetâ formulâ loquendi offerri addunt.

*Hulsem. in
Suppl. Brev.
c. 13. th. 6.
Id. in dicta-
tis ad art. de
S. Cœn. sect.*

§. 7. 2. Si cum Grotio vel quovis alio subindicare volunt, ut certè videntur, distributionem & sumtionem corporis & sanguinis Dominici dici posse propriè sacrificium, nimis longè à veritate recedunt. *Actus enim isti, porrectio & sumtio (verba sunt Amplissimi Domini Præsidis) in ipsa actione sacramentali non sunt actiones morales, sed instrumentales & quasi naturales, id est, requisitæ ad essentiam & naturam illius actionis constituendam. Id eoque hoc sensu nec possunt nec debent dici sacrificia seu sacrificiales.*

4. §. 11. Quod si accidentia harum actionum, ut devota porrectio, devota sumtio Sacramenti &c. attenduntur, conceditur eas sacrificiales dici posse, sed allegoricè & spiritualiter duntaxat, prout omnes boni motus externi & interni à Deo mandati, vel etiam per reverentiam ergà Deum elicitæ dici possunt sacrificia & hostiæ spirituales, *Rom. XII. 1. Phil. II. 17. cap. IV. 18.*

§. 8. Nec quidquam 3. ad sacrificium vel propriè vel impropriè sic dictum facit fractio panis & effusio vini, ut propterea sive Confessionistæ nostri sive Calixtus, sive etiam Mortonus, cruentam Christi mortem Deo externis symbolis repræsentari, atque adeo sacram Cœnam Sacrificium & quidem propitiatorium dici posse autument. Sunt enim & istæ tantùm actiones merè instrumentales, respicientes non Deum, ut subjectum, sed solum

solum hominem, in cuius gratiam exercentur. Neque ulla emphasis typica, ut Reformati volunt, in vocabulo frangendi latet, cum corpus Christi in se & propriè frangi non debeat *Johan. XIX. 36.* sed potius singulari providentiâ divinâ sit cautum, ut ne in typo quidem, agno scil. paschali frangeretur, *Exod. XII. 46. Num. IX. 12.*

§. 9. Denique 4. nec commemorativum sacrificium corporis & sanguinis Christi rectè appellari potest S. cœna, nec unquam ab Orthodoxis ita appellata est. Apologia quidem Confess. August. quando Pontificios Missam iuge sacrificium constituentes refutat, ita fatur: *quanquam nos quidem facile patimur, Missam intelligi iuge sacrificium, modo ut tota Missa intelligatur, hoc est ceremonia cum prædicatione Evangelii, fide, invocatione & gratiarum actione. Nam hæc simul conjuncta sunt iuge sacrificium N. Testam. quia ceremonia propter hæc instituta est, nec ab his divellenda est.* Sed notandum est, quòd non statuatur, sic nominandam esse Missam, sed permittat saltem ut intelligatur sub hac ratione denominatio, si contingat eam imponi Missæ. Deinde non permittit appellari sacrificium corporis Christi, sed simpliciter sine additione sacrificium, non propter ullam vel oblationem, vel repræsentationem, vel commemorationem, vel propter usum denique sacramentalem sive in datione & porrectione, sive in fractione & effusione consistentem, sed tantum per synecdochen partis integrantis, & propter connexionem cum sacrificiis spiritualibus cum prædicatione Evangelii &c. Reformatorum autem præsertim Grotii & Mortoni multum sanè refert, ut commemorativum sacrificium corporis Christi S. cœna appelletur: ita enim & colludunt cum Pontificiis & iisdem illudunt, quemadmodum Rivetus de Grotio hanc ipsam causam tractante jamdudum fassus est: *ipsum & complices verbis ludere ambiguis, & pontificiis & nostris hæc illudere.*

Apol. Aug. Conf. de sacrificiis.

Rivetus in Apol. p. 186.

Aphor.

EXEMPLAR.
d. 30. Sept.
Legato re-
gio obla-
tum.

APHORISMUS V.

Exemplar
Typis excusum.

Et si igitur non statui-
mus transsubstantia-
tionem quâ elementa Pa-
nis & vini quoad substan-
tiam annihilentur aut sub-
stantialiter in corpus Chri-
sti mutantur.

Nec ullam inclusionem,
Inexistentiam, coexisten-
tiam, aut localem & cor-
poralem præsentiam, aut
talem elementorum cum
Christi corpore unionem,
per quam illud oraliter
tam ab indignis & impiis.
quam à fidelibus mandu-
cetur.

Nec verum & propriè di-
ctum ipsius corporis & san-
guinis in cœnâ Sacrificium
propitiatorium.

Et si quoque adoratio-
nem Christi (quam cœte-
roquin in actione sacræ cœ-

EXEMPLAR
d. 16. Sept. in publico
prælectum.

Negamus & à natura
atque usu hujus Sa-
cramenti per Chri-
stum instituti alienū
esse statuimus:

1. Transsubstantia-
tionem per quam e-
lementa abolentur.

2. Omnem inclusi-
onem aut connexio-
nem rei significatæ
in signo talem, quâ
fiat, ut res significata
aliud quàm sacra-
mentalem s. mysti-
cum præsentia mo-
dum habeat.

3. Privationem ca-
licis, quæ maxima
pars Ecclesiæ ab al-
tera hujus epuli sa-
cri parte excluditur.

4. Mutationem hu-
jus sacramenti in fi-
nes ab institutione
Christi alienos, quæ
ipsum corpus Chri-
sti & sanguis sub spe-
ciebus elementorum
Deo iterum sacrifi-
cari dicitur ad ad-
orationē attollitur,
monstratur, asser-
na vel

na vel maximè necessa-
riam esse ultrò fatemur)
non ad ipsa elementa, aut
corpus aliquod invisibile,
sub iis latens, sed ad Chri-
stum ipsum ad dextram Pa-
tris gloriosè regnantem
dirigimus.

vatur & circumfer-
tur in peculiari et-
iam festo eam in rem
instituto.

Examen.

§. 1.

HActenus in thesi & affirmatione occupatos videmus Domi-
nos Reformatos, sequitur nunc quomodo iidem in antithe-
si & negatione progrediantur. Et primò quidem à Pontificiis
se separant, dum transubstantiationem, quam Synodus Triden-
tina definit esse post consecrationem conversionē totius substantiæ in
substantiam corporis Christi, in sacra cœna fieri negant. Nec im-
meritò; sicuti enim hoc ipsum dogma nec scripturæ aut titate
nec orthodoxorum Patrum consensu fulcitur, dum ista potius
eidem adversatur, nominando panem Eucharisticum etiam
post consecrationem suo nomine 1. Corinth. X. 16. cap. XI 26. 27.
28. hi verò sicubi voces conversionis, mutationis, transelementatio-
nis & huiusmodi plures usurparunt, non respexerunt ipsam
substantiam symbolorum ac si illa prorsus mutetur. sed offi-
cium saltem, usum & dignitatem eorundem eminentiorem, ad
quam per consecrationem evehantur: Ita meris scatet ambigui-
tatibus & vel oculorum iudicio refellitur. Tangamus rem
paucis.

Synod. Tri-
dent. sess. 13.
c. 4.

§. 2. Bellarminus triplicem facit conversionem: produ-
ctivam, adductivam & conservativam, quomodo unamquamque
definiat, lubet ex ipso audire: Tribus, inquit, modis conversio fie-
ri potest, nam si terminus ad quem non existat, vi conversionis ne-
ces-

Bellar. l. 3. de
Euch. c. 18.

cessario producetur, & inde vocatur ea conversio à quibudam con-
versio productiva, qualis fuit conversio aquae in vinum in Cana Ga-
lilae. Si verò terminus ad quem existat, sed non in eo loco, ubi est
terminus à quo, tunc vi conversionis adducetur ad eum locum & in-
de vocatur ea conversio adductiva. Si denique Terminus ad quem
existat & in ipso loco eodem, ubi est terminus à quo, ut verbi gratia
si duo corpora equalia se penetrent & unum divina virtute tota-
liter vertatur in aliud, tunc vi conversionis non producetur, neque
adducetur terminus ad quem, sed solum conservabitur, & inde dicitur
ea conversio conservativa.

*Syn. Trid.
sess. 13. c. 2.
Bell. l. citato*

§. 3. Jam ad examen. Conservativam in S. coena locum
habere Pontificii post Lateranense anno 1215. habitum Con-
cilium, ad unum omnes negant. Unde patres Tridentini ana-
thema dicunt affirmanti remanere panis & vini substantiam in sa-
cramento una cum corpore & sanguine Christi. De productiva
autem & adductiva conversione πολέμος ἂν πονῶ inter ipsos
geritur Ante Bellarminum à plerisque productiva conversio
corporis Christi, ex tota substantia panis fieri credebatur, quam
ipsa tamen postea unico ictu concidit, eò quod sit rei prius non
existentis productio, corpus autem Christi praexistat ante factum
consecrationem: adde, quod si per productivam conversionem
transubstantiatio fieret, sequeretur corpus Christi ex pane fa-
ctum, non à B. Virgine natum esse, quod quantum absurdum!
Sed & adductivam à Bell. aliisque defensam conversionem, quā
fiat, ut corpus Christi non incipiat esse simpliciter, sed ut incipiat es-
se sub speciebus panis, sive ut corpus Christi suppleat vicem panis seu in
ipsius locum succedat, alii pontificii penitus expugnant vel certè
non minus fastidiosè, quàm orthodoxè rejiciunt. Rectè esui-
ta Conninks, cum substantia, inquit, succedit loco alterius, non pot-
est propriè dici unam converti in aliam; sive ut Suarez loquitur,
non est verè substantia is conversio, sive non est vera Transubstan-
tiatio, sed tantum translocatio quædam. Ita profecto; trans-
locatio quædam tua erit Bellarmine, transubstantiatio: ubinam
autem manebit substantia panis quo recedet? quem occupabit
locum? neque enim an annihilari eam vis, quia actio, inquis per
quædam

*Conninks de
sacram. q. 75
art. 4. dub. 4
Suarez. in
3. Tom. disp
50. sect. 4.*

quam panis desinit, non terminatur ad nihil, sed ad aliquid, nimirum ad corpus Domini, ideoque non annihilatur panis, annihilatio enim est actio, quæ terminatur ad nihil. Mira omnia, quæ nunquam quisquam satis intelliget: panis non manet; non discedit, non mutatur in aliam substantiam; non annihilatur, non terminatur ad nihil: quid denique fiet? Substantia panis terminatur ad substantiam corporis Christi, ita ut ex duabus substantiis completis, fiat una substantia completa, non evanescente alterâ. Quorsum Tevertas, consubstantiationem panis & corporis Christi admittas necesse est. Quanquam n. Grotius cum Modrevio quodam istam transubstantiationem *non Physicam, sed Metaphysicam sive potius theologicam, vel etiam Θεσπυκην* nominat, nihil ad quæsitum affert. Hæ enim denominationes non determinant modum, sed genus & principium & nunquam se poterit explicare Grotius, quin sibi contradicat; sicuti frustra quoque solliciti sunt pontificii partim, ubi accidentia panis & vini post consecrationem fundentur? ubi existant, utrum in subjecto an sine eodem, ita ut divinitus sustententur? partim quo tempore fiat transubstantiatio, utrum quando sacerdos incipit dicere: *Hoc est corpus meum*; an quando ultimam syllabam *U M* profert? Quæ omnia satis indicii sunt, quam lubrico, vel potius nullo fundamento figmentum transubstantiationis nitatur, ac proinde optimo jure ab omnibus rejiciatur, eâ facilitate, quâ ab Pontificiis allatum fuit.

§. 4. Progrediuntur Dnn. Reformati, & *omnem inclusionem, inexistentiam, coexistentiam, aut localem & corporalem presentiam* rejiciunt; quod quidem orthodoxorum bonâ cum venia ipsis licitum est, dummodo coexistentiæ voculam candidè exponant pro locali existentiâ corporis Christi, quali existentiâ existit panis, etiam in ipsa sumtione. Tantum enim abest, ut Lutherani hujusmodi quid unquam docuerint, ut potius ab initio dissidii Sacramentarii fuerint protestati contra calumnias eorum, qui ipsos alicujus dogmatis erronei, vel de locali inclusione aut naturali inexistentiâ, vel de aliquâ locali delitescentiâ accusarunt, quam protestationem moderatiores intuiti Ecclesias nostras semper erroris hujus absolverunt. Pulchrum

Hugo Grot.
in Voto. p.
39. ad art. 10.
& seqq.

Bucer. in
axiom. Apo-
log. axiom.
10.

Davenant.
in adhort.
ad pacem
Eccles. c. 11.
p. 33. 34. 35.
Jac. Andr.
in Coll. Mem-
pelg. lb. 4.
& 6.

Beza in Cre-
oph. p. 297.
Vrsin. part.
2. Catech.
quest. 78.
Keckerm. l.
1. Syst. Log.
c. 12.

est, quod Bucerus vir magnæ apud Reformatos autoritatis, de Lu-
thero protulit: Nullam Lutherus corporis & sanguinis Domini
cum pane & vino commixtionem naturalem, nullam etiam corporis
& sanguinis Domini in pane & vino localem inclusionem statuit, nec
facit ex Christo Domino nostro cibum ventris, siquidem secundum
magnam ejus Confessionem de ejus sententia judicare licet. Sic Da-
venantius ullam controversiam, de locali & Physica præsentia,
consubstantiatione, coexistentia aut inexistencia seu inclusione, cor-
poris & sanguinis Christi cum vel in elementis terrenis inter Luthe-
ranos & Reformatos intercedere negat, producto in medium
Iacobo Andreae cujus verba sententiam Lutheranae Ecclesiae in
Colloq. Mompelgart. ita explicant: Non statuiamus physicam
aut localem corporis & sanguinis Christi in S. cæna præsentiam. Vo-
cabula substantialiter, Corporaliter, Realiter, Oraliter, nihil aliud
nobis significant, nisi veram corporis & sanguinis Christi præsentiam
& manducationem. Physicam consubstantiationem omnem, siue visi-
bilis sit, siue invisibilis sit, prorsus rejicimus & conjunctionem duntaxat sacramentalem docemus.

§. 5. Quod si quis cum Beza vel Ursino vel Keckermanno ob
usum particularum *in, cum & sub*, calumniando perrexerit, qua-
si statuant nostræ Ecclesiae *συνστασις* seu consubstantiationem,
vel delitescentiam, ita ut panis intus quasi excavatus aut alio
quovis modo mirificè dispositus occultet in se receptum corpus
Christi; Illi prius Anticyræ adeundæ sunt, quàm limis oculis
adspiciat scripta orthodoxorum, clarissimè & quasi in solis
mensâ exponentium, se nullam prorsus inclusionem, vel con-
substantiationem, vel localem præsentiam, particulis istis *in,*
cum, sub indigitare, sed veterum vestigiis insistentes expri-
mere saltem unionem sacramentalem, quæ non sit *relativa & men-*
talis tantùm inter panem & substantialiter absens corpus Chri-
sti, sed vera realisque conjunctio panis & corporis vini & san-
guinis *indistinctè* præsentium, ita tamen ut absconditum sit ra-
tioni humanæ & impervestigabile, quomodo id fiat, quomodo
cum particula panis seu panis frustulo exiguo corpus Christi
præsens sit & ore communicantium accipiatur? Videatur
iple Lutherus, qui calumniis adversariorum motus profitetur,

se

se & parastatas suos docere, quod in pane sit corpus & in vino sanguis **Luth. rom. 3.**
Christi non crasso illo visibiliq; modo, uti panis est in canistro & vi- **Germ. Ien. p.**
num in poculo, ubi localiter continetur. Quia presentia haec sacra- **353. & 462.**
mentaliter sit illocalis, quamvis rationi stulta videatur & absurda.

§. 6. Hoc igitur, ut dixi, modo per Orthodoxos licitum est Reformatis omnem inclusionem, inexistentialitatem, coexistentialitatem aut localem & corporalem corporis Christi praesentiam rejicere, si scilicet *per corporalem praesentiam* indigent physicum & ex proprietate naturae convenientem corpori Christi adessendi modum, qui substantialis, essentialis, quantitativus & localis est, nec ullum in S. coena locum sortiri potest. Sin vero *corporealem praesentiam* ad ipsum objectum referunt, quasi illud tanquam corpus seu res corporea non sit praesens in sacra coena, nec indistinctum cum pane unitum, quando sumitur, tum non errorem, sed orthodoxam doctrinam profanorum more impugnant, eoq; nomine quantum in ipsis est, sacramentariam sectam stabiliunt. Quod ab ipsis fieri, demonstrant verba sequentia Aphorismi, quibus talem elementorum cum Christi corpore unionem rejiciunt, *per quam corpus Christi ORALITER, tam ab indignis & impiis, quam à fidelibus manducetur.*

§. 7. Hoc nihil aliud est, quam totam unionem sacramentalem labefactare funditusq; evertere, nec ullam veram ac realem corporis & sanguinis Christi praesentiam credere, sed novam & imaginariam fingere. Quod si enim indigni non accipiunt corpus Christi in sacra coena, certe nec illud erit praesens, nec conjunctum cum pane, nec ad materiam sacrae coenae ullo modo pertinebit. Sequitur enim unum ex altero; & vicissim, si corpus Christi, tanquam res coelestis, pertinet ad essentialitatem coenae, utiq; praesens est, & porro si praesens est & revera conjunctum cum pane, ita ut unum complexum ex utroque factum sit, non possunt non indigni aequè ac fideles illud comesto pane comedere.

§. 8. Sed non opus est hac disputatione, cum ipse Apostolus I. Corinth. XI. 27. & 29. expressè dicat, quod *qui indignè de pane & poculo Domini ederet & biberet, reus sit corporis & sanguinis Christi sibiq; ipsi judicium edat & bibat, non dijudicans corpus Do-*

Bucer in de-
claratione
art. Concor-
dia.

NB.

Form. Conc.
art. 7. de
Cæna. p. 101.

Iob. Piscat.
super dictū
I. Cor. XI, 27

Morton.
part. 2. class.
4. c. 4.

Valent. l. 1.
de Christi
presentia in
Euchar.

mini. Ad quod dictum quicquid reposuerint Reformati, sem-
per aqua ipsis hæret. Frivolum est, quod jam olim Bucerus
(quo cum Confessionistæ nostri facere videntur, factâ sine dubio
eam ob rem mentione *Indignorum & Impiorum*,) tria homi-
num genera sacra cœnâ utentium commentus est, quorum prius
sit *verè credentium*, tanquam dignorum, qui integrum sacramen-
tum cum fructu salutariter percipiant. *alterum* manifestè *impio-
rum atque Epicuræorum*, qui omnia susque deque habentes, nil
quidquam Domino credant ac proinde solius panis & vini, non
verò corporis & sanguinis Christi participes fiant: *tertium* ve-
rò eorum, qui verbis quidem Christi fidem acciubeant, quique hac
fide sacramentum simul & rem sacramenti corpus & sanguinem Chri-
sti percipiant, quandoquidem verò hoc ipsum Dei donum non ritè
perpendant, ideo hac indignitate reos se faciunt corporis & sanguinis
Christi. Ubinam enim locorum Scriptura hanc tradit distin-
ctionem modorū vescendi & non vescendi corpore Christi? Opti-
mè Formula Concordiæ, *Credimus*, inquit, *docemus & confitemur*,
unum tantum genus esse indignorum convivarum: ii sunt soli illi, qui
non credunt: De his scriptum est: qui non credit, jam judicatus est.
Et hoc iudicium indigno sacra cœnæ usu cumulat ac aggravatur.
Et porro, credimus quod nullus verè credentium, quàm diu vivam
fidem retinet, sacram Domini cœnam ad iudicium sumat, quantacun-
que fidei imbecillitate laboret. Cœna enim Domini imprimis pro-
pter infirmos in fide, pœnitentes tamen, instituta est, ut ex ea veram
consolationem & imbecillis fidei suæ confirmationem percipiant.
Calviniani autem dum infirmos fide pro indignis habent, non
advertunt, quomodo contra expressa Scripturæ dicta loquantur.
Vide *Esai. XLII. 3. Matth. XII. 20. cap. IX. 12. cap. XI. 28. Rom.*
XIV. 1. II. Cor. XII. 9.
§. 9. Mortonus cum Valentiano Iesuita disputans, qui rectè
dixerat: *Fide profecto caret & excors est plane, cui pavor, quem ha-*
bet hac Apostoli sententia, fidem non facit de presentia corporis Chri-
sti in hoc sacramento; penitus friget, ne tamen omninò nihil
respondisse videatur, huc evadit, *textum non dicere, eum, qui edit*
corpus & bibit sanguinem Domini indignò, reum esse, sed qui edit pa-
nem

*quem & bibit poculum Domini indignè: panem itaque se videre, præsenti-
sentiam autem corporis se non videre.* Impia prorsus explicatio
dicti Paulini, cuius te meritò, Mortone, pudere debebat. Quid
enim quæso per panem & poculum Domini intelligi putas? nu-
dumne panem & nudum poculum seu vinum in poculo conten-
tum? absit hoc Sacramentariorum somnium nuda symbola
somniaantium. Dicitur enim panis Domini, quia non nudus
& vulgaris panis est, sed coelesti & imperscrutabili modo con-
iunctum habens corpus Domini, iccirco additur connotativum
Hic, index relativi ad panem, quem frangimus, de quo paulò ante
dixerat: *panis quem frangimus, nonne est communicatio corporis
Christi*; Par ratio esto de poculo, quod non nudum vinum, sed
vinum cum sanguine Christi sacramentaliter coniunctum con-
tinet, quod ipsum dum indignus conviva accipit, utiq; reus fit
corporis & sanguinis Domini. hoc est, ut Chrysostom. & Theo-
phylactus exponunt, *ecce Dominica, ac si Dominum occidisset &
sanguinem Christi effudisset*; vel ut Cyprianus loquitur: *Vis in-
ferriur corpori Domini. & ore & manibus in Dominum delinquitur.*
Videatur B. Höpfnerus, qui quousque hæc Patrum verba exten-
denda sint, explicat.

*Chrysost. &
Theoph. su-
per hoc dict.
Cypri. Serm.
de lapsis.
Höpfn. tract.
præf. sect. 1.
art. 2. c. 7.
aphor. 3.*

§. 10. Cæterum quòd in Conf. Reformatorum sequitur,
*se nec verum & propriè dictum ipsius corporis & sanguinis Christi in
sacra cœnâ sacrificium propitiatorium statuere*, in eo quid deside-
rari possit, aphor præced. notavimus, quomodo pontificiis, tan-
quam pueri, de alieno largiantur: partim symbola sacramen-
talia offerri Deo, ac propterea posse dici sacrificium; partim
per porrectionem & sumtionem repræsentari vel saltem com-
memorari unicum illud in ara crucis peractum sacrificium.
Qua in re consentientes habent Theologos Helmstädienses, qui
bus religio non est largiri pontificiis, *exhibitionem* panis & cali-
cis, quæ à sacerdote fit, & *sumtionem*, corporis & sanguinis Chri-
sti cum pane & vino, quæ à convivâ fit, dici posse oblationem
seu *sacrificium*, quod à sacerdote Deo offeratur per porrectio-
nem, & à conviva per sumtionem, repræsentariq; per ejusmo-
di ritus porrigendi & sumendi ex intentione Christi crucifixio-
nē seu *sacrificationē* Christi in cruce peractâ, quo nomine sacra
cœna *sacrificium commemorativum corporis Christi* dici mereatur.

*Theol. Helm-
stad. part. 2.
Apol. contra
Buscher.*

*Chytr. in
hist. Aug.
Conf. fol. 351
354. 430, seq
Hulsem. in
dictatis ad
art. de Cœn.*

§. 11. Quasi verò Papistæ inde ab origine schismatis aliud quippiam postularint à nostratibus, quàm ut confiterentur, gestus & actiones sacerdotis saltem in consecratione & distributione sacramenti Eucharistiæ esse sacrificium incruentum & commemorativum sacrificii illius in cruce mactati. Erat enim hæc tum temporis communis omnium R. Imp. Statuum pontifici Romano adhærentium, sententia, sicuti prolixè legere est, tum in historia August. Confess. Chytræi, tum apud ipsos Aug. Confess. censores Cassandrum, Hoffmeisterum, Iohannem à Daventriâ, Andream Fabritium Leodium, quos Amplissimus Dominus Præses, in refutatione hujus ipsius Helmstädiensium erroris allegat, cujus verba etiam sunt sequentia, quæ mihi benignè largiatur: Nos dicimus, repræsentationem ex institutione Christi oportere fieri menti & animo communicantium per *εὐαγγελίαν* seu annuntiationem verbalem, non per figuratorem rituales, quæ consistat in *δέσσει καὶ λήψει* seu porrectione, quæ à sacerdote fit, & sumptione quæ fit à conviva. Prior modus repræsentationis mentalis, expressè determinatur ab Apostolo I. Cor. XI. 26. alter modus ocularis in quæstione est, nec unquam ab Orthodoxis concessus. Modus autem repræsentativus mentalis, qui in Deum terminatur, neque in *δέσσει* neque in *λήψει* symbolorum consistit, sed in elevatione mentis ad Deum, mentis inquam, tam in dante, quàm recipiente, non verò in sensibili versionatione symbolorum.

§. 12. Ultimum est in hoc Aphorismo, quod Confessionistæ *adorationem Christi non ad ipsa elementa, aut corpus aliquod invisibile sub ipsis latens, sed ad Christum ipsum ad dextram patris gloriose regnantem dirigendam esse statuunt*, quo ipso quidem tantum rejecisse idololatriam seu potius artolatriam papisticam videri volunt, sed revera crassissimum errorem simul incrustant, longè ab orthodoxiâ discedentes. Ita autem totum se habet negotium.

*Syn. Trid.
sess. 13. c. 5.*

§. 13. Pontificii præsertim Patres Tridentini latriæ cultum, qui verè Deo debetur, symbolis terrestribus sacramenti Eucharistiæ præcipiunt exhiberi, immittuntque fulmina sua, bruta in quoslibet, qui sacramentum vel in Ecclesiâ elevatum, vel

vel publicè per compita circumgestatum adorandum esse nega-
rint; quod si verò artolatriæ nomine in crimen vocantur, re-
sponder Bellarminus: *Catholici, cum negent panem in sacramento*
remanere, quomodo possunt asserere δεσπολατρεία, id est, panis ado-
rationem?

Bell. l. 4. de
Euch. c. 29.

§. 14. Verùm sicuti hoc ipso Cardinalis solo transubstan-
tiationis figmento, quod jam dudum explosum est, niti adora-
tionem illam profitetur: ita *Βδέλυμα* hoc, tanquam formalem
idololatriam uno ore rejiciunt Lutherani omnes, ipsumque
Bellarminum sibi contradicentem deprehendunt, quando ad-
dit: *Neque ullus catholicorum est, qui doceat, ipsa symbola exter-*
na per se & propriè esse adoranda cultulatriæ, sed solum veneranda
cultu quodam minore, qui omnibus sacramentis convenit, cultu au-
tem latriæ dicimus per se & propriè Christum esse adorandum & eam
adorationem ad symbola etiam panis & vini pertinere, quatenus
apprehenduntur, ut quid unum cum ipso Christo, quem continent.
Contradictoria enim omninò sunt, *symbola externa solum ve-*
neranda esse cultu minore quodam, qui omnibus sacramentis conve-
nit; & ad illa symbola etiam adorationem latriæ pertinere, quatenus
apprehenduntur, ut quid unum cum Christo, quem continent. Si sym-
bola perierunt è sacramento, quomodo apprehendi possunt, ut
quid unum cum Christo. Nisi per symbola accidentia symbolorū
intellexeris, colorem & saporem, ac proinde colorem & sapo-
rem coadorari dixeris, quod novum sanè latriæ genus est. Fa-
temur tamen, Eos, qui panem adorant sub hoc conceptu, quod
panis interierit & abierit in corpus Christi, intentionalem ido-
lolatriam non committere. Ad formalem verò idololatriam
non requiritur, ut sit intentionalis. Videatur Gerhardus, qui
hæc, & quæ apud Bellarminum sequuntur de adoratione ve-
stitum Christi, quam Cardinalis absurdissimè existimat factam,
quodammodo esse ab iis, qui Christum vestitum in terris adora-
runt, latius deducit.

Gerh. tom. 5.
de cena, p.
444. seq.

§. 15. Rejecta autem hac Papiſtarum latreuticâ adoratione,
quam toti sacramento, prout rebus terrenis & coelestibus con-
stat, competere volunt, jure optimo quæritur, possitne corpus &
sani

*Sanguis Christi in sacramento adorari? sive quod eodem recidit, sive Christus secundum carnem & sanguinem in sacra cœnâ adorandus? quod dum scripturam tanquam ducem, & veteres ceu comites secuti, affirmamus, non satis est, à Photinianis præsertim Ostorodo calumniosè nos traduci, nisi & ipsi Calviniani, Beza, Bucanus aliique nobis *δέ πλατρεία* affingant, nosque in S. cœna ex pane & vino Deum facere calumnientur.*

§ 16. Equidem secundum carnem Christum rectè adorari expressa Scripturæ dicta satis superque testantur *Psal. LXXII. 11. Psal. XCVII. 8. Esai. XI. 10. cap. XLV. 23. Dan. VII. 14. Phil. II. 9. 10. Hebr. I. 6. Apocal. V. 5 6.* ut digna sit non refutatione, sed relegatione, impiissima & extremè blasphema vox Lamberti Danaei, quâ carnem Christi religiosæ adorationis objectum esse simpliciter negat, illumque reum facit idololatriæ, qui carnem Christi religioso adorationis cultu prosequitur. Quod verò in sacra cœnâ Christus secundum carnem & sanguinem sit adorandus, Veteres consentienter docuere, imprimis Chrysostomus, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, ad quorû verba quàm frigidè Mortonus respondeat, longum est narrare, præsertim, quòd Chrysostomum attinet, qui ubi ad salivam Reformatorum non loquitur, ipsum hyperbolizare asserit; quidni etiam Christum hyperbolicè, & per excessum locutum esse dicis, Mortone, quando ex tua tuorumque commilitonum sententia de nudo pane & vino dixit: *Hoc est corpus meum: Hoc est sanguis meus.*

§ 17. Verùm ita Reformati nostis egregiè & scripturæ & Patrum dicta explicare, & interim hominesque Deumque ludere verbis ambiguis. Quomodo enim quæso Christum adorari posse creditis? Respondent Confessionistæ: *in actione sacrae cœnæ adorationem Christi vel maxime necessariam esse ultrò fatemur, dirigenda verò illa adoratio est ad Christum ipsum ad dextram patris gloriosè regnantem.* Enimverò rectè dicitur Christum etiam in actione Cœnæ & sic in sacramento, prout sacramentum totam actionem sacramentalem seu celebrationem cœnæ Dominicæ significat, *adorari*:: sed quæritur secundum quam naturam, aut potius secundum quid, utrum secundum divinam

tan-

Ostorod. in
Instit. Germ.
c. 18.

Beza Ep. 12.
& qu. ac re-
spons. part. 2.
quæst. 243.
Buc. in Inst.
loc. 48. q. 98

Chrys. in 1.
Cor. hom. 24
& 41.
Ambr. l. 3. de
Sp. s. c. 12.
Greg. Naz.
Orat. de
Gorgon. so-
nore. suâ.
Morton.
part. 2. cl. 6.
c. 1. 2, 3.
Id. p. 2. cl.
1. c. 2, 3.

tantum naturam, aut secundum totam personam, & consequenter etiam secundum corpus & sanguinem suum, quibus cum præsens est in sacra cœna? De priori dubium nullum est, sed de posteriori, *an scil. Christus etiam secundum corpus & sanguinem suum in sacra cœnâ sit adorandus?* quod non debebant absolute negare Reformati, etiamsi realem ac substantialem corporis & sanguinis Christi præsentiam pernegant. Hoc enim ex hac negatione sequeretur tantum: *quod corpus Christi tanquam interris existens non coadoretur.* At tacendum non est, quod plerique carnem Christi religiosæ adorationis objectum esse planè diffiteantur, Lampadius, Maccovius, Scultetus & alii applicantes dictum illud *Ierem. XVII. maledictus qui confidit in homine &c.* ad Adoratores Christi Hominis. Magis ingenui erant quondam ministri Tigurini, *profitemur*, inquit, *nos cum Catholicis fideliter adoraturos esse sacramentum, si crederemus ibi esse verum Domini corpus*; quasi verò idolatria illicò stabiliatur, si Christus corpore & sanguine credatur adesse. Nos firmiter & scripturæ autoritate & patrum orthodoxiâ nixi, credimus posse atque debere corpus & sanguinem Christi in sacramento adorari, sed non in & cum pane & vino; longè enim aliud est: *Christus cujus corpus est cum pane, & sanguis cum vino præsens, debet adorari in sacra cœnâ*: & aliud: *Christus qui in cœna præsens est, adorari debet cum pane & vino*, sicuti quàm maximè differunt: *Christus in pane & vino sacramentaliter præsens est adorandus*: & *Christus sacramentaliter præsens est adorandus in pane & vino*. Prior propositiones sunt orthodoxæ; posteriores verò excusari non possunt, quin in rigore intellectæ aliquid idololatricum foveant. Vide sis B. Höpfnerum accuratissimè hæc omnia explicantem.

§. 18. Porro quanta ambiguitas est in verbis horum Confessorum? *adoratio ad Christum gloriosè ad dexteram Dei sedentem dirigi debet.* Quis dubitat? si intelligitur de adoratione non referenda ad externa symbola, sed utique ad Christum, qui ad dextram Dei Patris sedet; nisi Reformati exclusivè ista intelligerent unoque ore omnes clamitarent: per dextram Dei notari peculiarem quendam in cœlo locum, quo cum Christum circum-

Lampad. in Cens. ubiq.

p. 43.

Maccovius parte 1. disp.

37.38.

Scultet. in med. Ignat. cap. 3.

Ministri Tigur. in Apot.

editâ 1545. contra ultimam Luth. confession.

Höpfner tract. pract. sect. 2 art. 1. c. 3.

Harm Conf.
sect. 6.

Ex Helv.

Conf. post.
c. 11.

Catech. Pa-
lat. qu. 47.

Harm. d. 1.

VVendelin.

l. 1. Christ.

Theol. c. 18.

p. 413.

cumscribi dicant, fieri non posse, ut in terris sive visibiliter sive invisibiliter præsens sit. Apertè admodum Harmonia Confess. credimus, inquit, ascendisse Dominum nostrum J. C. super omnes cælos adspectabiles in ipsum cælum supremum, sedem videlicet Dei & beatorum, ad dexteram Dei patris, quæ etsi & gloriæ majestatisquæ consortium æquatè significet, accipitur tamen non pro loco certo, de quo in Evangelio loquens Dominus dicit, se abiturum & suis paraturum locum. Quam opinionem, uti debebat, amplexus Catechismus Palatinus negat Christum secundum suam humanam naturam in terris jam esse; vel ut dicta Harmonia loquitur, minimè docemus Christum secundum humanam naturam adhuc esse in hoc mundo. Ita VVendelinus: De ascensione Domini, inquit, certum est, 1. veram & realem eam fuisse loci mutationem. 2. terminum localis hujus mutationis ad quem, fuisse & etiamnum esse locum sive spatium quoddam definitivum, in quo, veluti palatio suo regali & augusto, Christus corpore suo residet, summè gloriosus, non magis ullis conclusus angustiis, quàm cum in hoc sublunari orbe olim liberè & pro arbitrio ambularet, quo vellet.

§. 19. Ex quibus & similibus nihil aliud sequitur, quàm oportere te, si Christum adorare volueris, cogitationibus tuis ad certum & circumscriptum quendam cæli locum ascendere, sicuti etiam *supra allegatam* antiphoniam ex veterum Liturgiis *SURSUM CORDA* eò detorquent Reformati, ac si Patres elevationem animi ad certum aliquem locum cœlestem fieri debere indicassent, si quis S. cœnâ salutariter uti velit.

Calvin. l. 4.
inst. c. 17. §.

37.

Morton. p. 2.

cl. 6. cap. 10.

sect. 1.

§. 20. Est locus Calvinii, in quo Mortonius magnificè triumphat, quasi totam rem tanquam nodum Gordium dissecuerit Reformatorum Alexander. Pontificios enim sibi obloquentes facit, quasi dicant: *Christo hanc venerationem deferimus.* Respondet ipse: *primum si in cœna hoc fieret, dicerem adorationem eam demum esse legitimam, quæ non in signo residet, sed ad Christum in cælo sedentem dirigitur.* Tetigisti Calvine, homines, ita ut ne mutire amplius audeant; sed videris mihi non obscurè concedere, posse externa symbola quodammodo adorari, modò non illa adoratio in iisdem resideat, sive terminetur, sed ad Christum in cælo sedentem dirigatur. Duplex profectò isque absurdissim us

diffimus error: Unus in eo, quod per signa sive in signis adorationem fieri posse autumas. Committetur enim hoc modo ipsissima idololatria, praesertim si, quae tua est opinio, panis corpus Christi revera conjunctum non habet. Satis liberè Costerus, quem propterea Mortonus exosculatur: *Si Christus, inquit, non est in sacramento, sed panis tantum, tolerabilior est eorum error, qui pro Deo colunt statuam auream, aut alterius materiae imaginem, quomodo gentiles Deos suos venerabantur, vel pannum rubrum in hastam elevatum, quod narratur de Lappis, vel viva animalia, ut quondam Aegyptii, quàm eorum, qui frustum panis.*

Costerus Enchirid. de S. Euchar. c. 8. §. Decimo. Morton.

§. 21. Alter & priori non minor error est, quod adorationem ad Christum in coelo tanquam in certo loco sedentem dirigis, vel quod adorationem Christi ad certum coeli locum adstringendam putas. Eo ipso enim Christum quasi alligas, ejusque praesentiam in terris praefractè negas, quod nihil aliud est, quàm Christi majestatem destruere, vel etiam ex Christo nudum facere hominem, qui per naturam suam non nisi in unico sive coeli sive terrae loco esse possit. Consedit quidem Christus secundum naturam humanam ad dexteram Dei ad eumque adorationis est dirigenda; verùm *πρωτον ψευδος* committunt, qui per dextram Dei certum intelligi locum opinantur. Hæc enim nihil aliud est, quàm ipsamet *infinita Dei potentia & majestas, nulli loco inclusa, nullo loco exclusa*, ad quam cum Christus secundum carnem fuerit evectus, unde consequitur oppositum scilicet eundem secundum carnem ubique locorum adesse posse & cum primis pani & vino in sacra coenâ adesse, non quidem localiter, ita ut loci terminis circumscribatur, sed illocaliter & per modum praesentiae divinae, quæ creaturis alicubi vel in loco existentibus præstò est prorsus illocaliter, ut terminis extrinsecis loci non circumscribatur.

part. 2. cl. 6. c. 8. sect. 5.

§. 22. Unde manifestum fit, Orthodoxos, sicubi carnem & sanguinem Christi in sacra coenâ adorandum esse statuunt, adorationem illam neutiquam ad certum locum determinare, multò minùs ad aliud quippiam referre, quàm ad corpus & sanguinem Christi, in sacra coenâ, sed illocaliter & divino prorsus modo praesentia; Reformatos verò, utut adorationem sym-

bolorum rejiciant, errare tamen in eo certum est: quòd primò car-
nem Christi in sacra cœnâ adorari posse perversè negant, non
tantùm, quia ex multorũ opinione objectum adorabilè non sit,
sed etiam, quia reverâ substantiâ suâ absit; secundò quod Chri-
stum certo cœli loco includunt & sic ipsam adorationem ad cer-
tum locum determinant, quod à veris adoratoribus alienum
est Joban. IV. 21. seq.

EXEMPLAR

d. 30. Sept.

Legato regio

oblatum,

concordat

eum exempla-

ri typis excuso

APHORISMUS VI.

Exemplar Typis excusum.

Nequaquam tamen
statuimus nuda va-
cua inania signa, sed potius
id, quod significat, & ob-
signant verè exhibētia, tan-
quā certissima media &
efficacia instrumenta per
quæ corpus & sanguis
Christi, adeoq; Christus
ipse, cum omnibus suis be-
neficiis, singulis vescenti-
bus exhibetur seu offer-
tur, credentibus verò con-
fertur, donatur, & ab
ipsis in cibum animæ salu-
tarem & vivificum acce-
ptatur.

Nequaquam etiam ne-
gamus, veram corporis &

EXEMPLAR

d. 16. Sept. in publ.

prælectum.

6. Falsò etiam nobis
tribui testamur, quòd
corpus & sanguinem
Christi, in terris signi-
ficata à signis suis pane
& vino plane abesse
sentiamus, cum panem
& vinum benedictum
talìa signa & symbola
esse statuamus, cum
quibus omninò in usu
divinitus instituto præ-
sentes, conjunctæ, uni-
tæ suo modo, nempe
sacramentali sunt res
significatæ, corpus &
sanguis Christi: imò
etiam quodammodo u-
niantur panis & vinum,
ut Patres loquuntur,
non quidem ipsa sub-
stantiâ & naturâ, sed
tantùm conditione,
usu & officio. In quo
etiam usu instrumen-

san-

sanguinis Christi in cœna præsentiam, sed tantum localem, & corporalem præsentia modum, & unionem cum elementis substantialem: ipsam verò nobiscum præsentiam sanctè credimus, & quidem non imaginariam, sed verissimam, realissimam & efficacissimam, nempe ipsam illam Christi nobiscum unionem mysticam, quam ipsemet, ut per verbum promittit, & per symbola offert, ita per spiritum efficit, quamq; nos per fidem acceptamus, per caritatem sentimus, secundum vetus illud dictum: Motum sentimus, modum nescimus, præsentiam credimus.

Examen.

§. I.

NON erubescunt Reformati, cum primis Beza & Sadeel sententiam orthodoxam de reali corporis & sanguinis Christi præsentia atro notare carbone, ac si ex cloaca & fermento transubstantiationis pontificia deducta sit, qua etiam longè sit improbabilior; nec tamen absistunt quin omnibus viribus laborent, ut quam proximè ad eandem accessisse videantur. Hinc à nostratibus accusati, quòd nuda & vacua symbola statuant, grandem sibi

ta agnoscimus efficaciam, ita ut per ea omnibus offeratur, credentibus autem & non indignè utentibus conferatur & ab iisdem accipiatur & manducetur & bibatur, spiritualiter quidem, verissimè tamen & realissimè, ipsum corpus & sanguis Christi cum omnibus meritis & beneficiis ejus traditione & effusione acquisitis. Idque huic sacramento proprium & peculiare censemus.

*Beza in Creophag.
Sadeel in l. de manduc. sacrar.*

Morton. p. 2. sibi injuriam fieri clamitant. Mortonus nucem mihi vomit, comedis-
et ass. 4. c. 1. se videtur, ita omne acerbis suæ virus evomit, col-
lectum ex eo quod pontificii Calvinianis Eucharistiam nihil aliud esse dixerint, quàm *frustum panis, vinum, particulam, malè co-*
etiam buccellam &c. Depulsurus autem istam, ut existimat, inju-
riam, doctrinam gregis sui in eo ponit, quod panem *figuram &*
symbolum corporis Christi appellitent, *quod multo plus est,* inquit,
quàm buccella panis, quamvis ea quoque buccella vocetur.

Höpfner. tract. theor. sect. 4. c. 2. aph. 3. §. 2. Enimvero volunt Reformati videri plus aliquid in S.
cœna posuisse, quàm nudum panem vinumque, unde hæc ipsa,
quandoque *media exhibitiva* nominant; verum quo sensu appa-
rebit, si larvam ipsis detraxerimus, quod quidem B. Höpfneri
verbis nobis licitum erit facere. Ita autem ille: *Nuda vel sola,*
vel etiam vacua & inania, ut Confessionistæ addunt, *signa sa-*
cramentalia duobus modis possunt intelligi. Uno modo signa nuda
dicuntur, quæ rem cœlestem substantiali præsentiâ sibi non unitam
habent, eamque non exhibent. Altero autem modo nuda signa
dicuntur, quæ non exhibent effectum spirituales hujus sacramenti:
Similiter signa sacramentalia dicuntur exhibitiva duobus modis:
vel enim idè dicuntur exhibitiva, quia substantiali propinquitatè
præsentem exhibent rem cœlestem, vel idè, quia exhibent fructum &
effectum spirituales.

Aphor. 3. §. 6. §. 3. Hac ergo distinctione observatâ patescit, quo mo do
Reformati panem & vinum non dicant nuda & vacua signa, sed
signa exhibitiva, nimir. ratione effectus spiritualis, quem con-
junctum habent, & credentibus siue dignis convivis exhibent.
At hoc in quæstione non est, sed concedunt Lutherani quàm li-
bentissimè, quod effectum sacrae cœnæ attinet, eundem fide per-
cipi per media & instrumenta illa efficacissima, quæ quidem
suo modo possunt dici significare corpus & sanguinem Christi,
non autem obsignare, quod toti sacramento convenit ut supra
dictum est. Sed controversia est, de essentia sacrae cœnæ, *utrum*
ad illam pertineat corpus & sanguis Christi? & si hoc: *utrum sym-*
bola externa corpus & sanguinem Christi tanquam rem cœlestem sub-
stantiali propinquitatè præsentem re ipsa exhibeant? quod dum
Ecclesiæ nostræ ex verbo Dei firmiter docent, Reformati pror-
sus

sus negant, live de dignis, live de indignis communicantibus set-
mo sit, coque ipso panem & vinum nuda, vacua & inania signa,
nequaquam verò ipsam substantiam corporis & sanguinis Chri-
sti, quæ ex ipsorum mente in cœlo tantum constituta est, exhi-
bentia.

§. 4. Apertè satis Bergius, quando ex omnibus fidei articu-
lis probaturus erat, verba sacrae cœnæ non, prout jacent, litera-
liter, sed sacramentaliter, mysticè, spiritualiter, modo testa-
mentario & commemorativo Testamentsweise/Gedechtnisweise/
intelligi oportere, ita ut panis & vinum visibile testamentum,
vel testimonium & memoriale corporis & sanguinis Christi pro
nobis traditi & effusi esse debeat: *Omnes, inquit, fidei articuli de
ipsius incarnatione usque ad ultimum reditum, totaq; Evangelica
historia clarè testatur, quod Christus verum, visibile, circumscriptum
& humanum corpus & membra habeat, uti nosmet ipsi: quod etiam
verè de terris in cælum adscenderit, inde suo tempore reversurus:
non verò ejusmodi invisibile & incomprehensibile corpus, quod simul
in tot mille locis parvo latens sub frustulo panis ore hominum come-
datur.* Quod idem planè est, ac si totidem verbis cum Beza &
Calvino dixisset, tanto intervallo abesse corpus Christi à cœna,
quanto cælum à terra.

§. 5. Quod si igitur *περὶ τοῦ καὶ ὁμοῦ* Reformatos adspi-
cias, omninò negant veram ac realem corporis & sanguinis
Christi in sacra cœnâ præsentiā, quicquid etiam prætexue-
rint. Profitentur quidem, tantum localem & corporalem præ-
sentia modum & unionem cum elementis substantialem à se
negari, uti in Confess. expressè legere licet: Verum primò sine
adversario hoc faciunt, quod quidem nostras Ecclesias attinet;
quæ toties professæ sunt localem & corporalem præsentia mo-
dum neutiquam à se doceri, sed modum illum esse illocalem,
esse hyperphysicum, divinum & prorsus impervestigabilem,
quem magis mirari, quàm rimari liceat: quemadmodum Bern-
hardus quoque eo respicit, dicendo *mysterium hoc exigere fidem,
non admittere rationem, quamobrem non quarendum esse, quo-
modo fiat? sed nec dubitandum, utrum fiat?* Lectu digna sunt
verba S. Ephrem coztanei Basilii, quæ B. Hopfnerus in hoc ipso
nego-

Bergius im
unterscheid
und verglei-
chung der
Evangel.
p. 27.

Beza in Coll.
Mompelg.
Calvin. in
Consensu
cum Tiguri-
nis cap. 22.

Höpfner. *iv.* negotio adhibuit: *Quid scrutaris inscrutabilia, si ista curiosè ri-*
præst. sect. 1. *maris, non jam fidelis vocaberis, sed curiosus. Esto fidelis & innocens,*
art. 1. c. 6. *participa immaculato corpori Domini tui, fide plenissimâ certus:*
quod agnum ipsum (integrum) comedis. Ignis immortalis sunt myste-
ria Christi, noli temerè ea perscrutari, ne in ipsorum perscrutatione
comburaris.

§. 6. Sic Ecclesiæ nostræ nullo modo talem substantialem
cum elementis unionem docent, quæ efficiat consubstantiationem
seu coexistentiam substantiarum panis & corporis Christi
in uno eodemque loco, ita ut ambo terminis loci circum-
scribantur, qualem reformati iisdem affingunt, sed constans
nostra sententia est, corpus Christi cum pane uniri illocaliter,
& singulari illocalis præsentiae modo, qui modus unâ cum sa-
cramentali unionem in solidum dependeat ex voluntate promit-
tentis, & ex ordinatione sacramentum hoc instituentis, qui est
conditor rerum omnium, quæ sunt, *quæ non sunt, vocat, ut sint*
Rom. IV. 17. quantumvis id omne absurdum rationi humanæ
esse videatur.

§. 7. Deinde nunquam poterunt contradictionis maculam
effugere, si realissimam & verissimam præsentiam corporis &
sanguinis Christi, prout præ se ferunt, propugnant. Quomodo
enim quæso coherent: *corpus Christi tantum est in cælo, & quidem*
circumscriptivè, ut loco suo terminetur: & corpus Christi verissimè
ac realissimè in omnibus locis, ubi sacra cœna peragitur, exhibetur.
Unum profectò tollit alterum. Nec liberant se contradic-
tione illâ, si distinxerint *inter præsentiam* *χρηστικήν*, quæ fiat per fi-
dem, & *inter substantialem præsentiam*, quæ sit ipsa corporis &
sanguinis propinquitas, quoad substantiam & operationem.
Fidem enim non ad essentiam cœnæ, sed ad ejusdem pertinere
finem & fructum dudum ex Augustino probatum dedimus. Jam
aurea sua verba insufurrat nobis Apostolus: *Rom. III. 3. quid*
tum enim, si quidam fuerunt increduli: num incredulitas eorum fi-
dem Dei faciet irritam? absit. Præterea fides nostra nusquam
accepit hanc promissionem, ut possit vel debeat sibi corpus
Christi absens præsens sistere, sed præsentem substantialiter ve-
sci spiritualiter.

§. 8. 3. Sophisticè, in Conf. Thorun. addunt: *ipsam verò NOBISCUM præsentiam sanctè credimus.* Nolunt dicere: præsentiam sive etiam unionem, sive conjunctionem corporis Christi cum pane credimus, sed præsentiam *NOBISCUM* credimus. Quod quidem alio fortasse modo exponi posset, modo realem & substantialem compræsentiam rei terrestris, & cœlestis concederent, nec ipsam simul unionem Christi cum fidelibus longè aliter ac Scriptura facit, explicarent. Nam quod illud attinet, fatendum est, participationem de pane benedicto, & de substantia physicâ corporis Christi simul, non pendere, primariò & proximè à modo unionis inter panem & corpus, sive ille modus sacramentalis, sive naturalis, sive substantialis, sive metonymicus & figurativus dicatur, uti Magnus Dominus Præses docet, sed primariò & proximè à veracitate & voluntate instituentis. Sicuti in Baptismo (sunt verba ejusdem) *si maximè nulla unio daretur inter aquam & sanguinem Christi, nihil tamen impediret, quo minus adpersio aquæ & adpersio sanguinis Christi in eodem momento coexisterent:* Ita in sacra cœna etiam si panis & corpus, vinum & sanguis Christi non dicerentur unita vel conjuncta, non tamen sequeretur, quòd communicans per sumtionem panis benedicti particeps non fieret substantiæ physicæ corporis & sanguinis Christi. Hoc verò, nempe quòd unionem Christi cum fidelibus penitus pervertunt Reformati, quis tolerare possit?

*D. Hulsem.
in Dict. art.
13. de cœna
sect. 3. §. 5.*

§. 9. Enimverò Unio corporis Christi nobiscum effectus est sacrae cœnæ; Neque enim per baptismum saltem & prædicationem verbi verâ fide suscepti, sive quod idem est, non solum per fidem ex baptismo & verbi prædicatione acceptam, unimur cum Christo, quæ de re Apostolus agit *Eph. V, 26, 30, 32.* sed etiam, & quidem modo insuper singulari in sacra cœnâ, per dignam comestionem & bibitionem corporis & sanguinis Ejusdem.

§. 10. Et quidem quod objecta unienda attinet, sicuti extra Eucharistiam quoque substantia hominis fidelis cum substantia divinæ naturæ Christi per approximationem substantiæ animæ ad substantiam divinitatis, sine ulla vel extensione vel contractione

tractione sive divinæ sive humanæ essentia, unitur; qui autem secundum Deitatem unitur Christo ille quoque Dei & Spiritui Sancto & sic toti sacrosanctæ Trinitati unitus est *Johan. XIV. 23. cap. XV. 26*; nec cum hac tantum, sed unitur etiam cum carne Christi *Johan. VI. 5, 56*. tam arctè, ut caro fiat de carne & os ex ossibus ejus *Eph. V. 30*: Ita in ipsa Eucharistia hic quidem modus consequendi hanc ineffabilem unionem cum Christo, quæ Deus, quæ homo est, locum habet, quatenus per illam continuatur, augetur & confirmatur fides; verum præterea peculiari modo propius & arctius fideles communicantes ipsi physica substantiæ corporis & sanguinis Christi junguntur, per dignam Eucharistiæ participationem, dum unum numero corpus Christi comedunt, & dignè illud fumentes unum cum Christo reduntur, sicut cibus fit unum cum manducante, præsertim cum corpus Christi à fidelibus manducatum non mutetur in eorum substantiam, sed ut B. Augustinus loquitur, *ipsas potius in se transmutet, ac similes Christo faciat*; unde peculiaris quoque effectus gratiæ & consolationis, distinctus ab effectu unionis extra Eucharistiam factæ promanat. Vide sis B. Höpfnerum & Dn. D. Hulsemannum, qui accuratè hoc mysterium unionis fidelium cum Christo ex scriptura sacra explicant.

§. II. Nos eidem nunc non immoramur, nisi quatenus Reformati unionem istam sive extra Eucharistiam sive per eandem factam penitus depravant & tantum non evertunt. Neque enim veram & univocè sic dictam unionem credere unquam poterunt, quamdiu unico cœli loco corpus Christi inclusum & circumscriptum esse docuerint. Hinc licet Confess. Thorun. unionis istius mentionem faciat, eandemque *per Spiritum effici* addat, tamen procul omni dubio more solenni ludit in vocabulo Spiritus, quod aliquando spirituales motus & fidem hominis significat, eoque exclusam vult ipsam indistantiam corporis & sanguinis Christi & subjecti uniendi. Ita Catech. Pal. ad quæstionem, quid significat crucifixum corpus Christi comedere & effusum sanguinem bibere? *significat, inquit, non tantum corde fideli totam passionem & mortem Christi recipere, & eo ipso remissionem peccatorum & vitam æternam adipisci; sed simul per*
Spiri-

*Aug. l. 7.
Conf. c. 10.*

*Höpfn. p. 1.
Isag. sect. 3.
art. 2, c. 4.
Aph. 1. & 2.
Hulsem. in
Brev. c. 13,
& 14.*

*Idem im Ca-
lixtinischen
Gewissens-
wurm. c. 9.
Conf. Thor.
Catechism.
Pal. qv. 27.*

Spiritum Sanctum, qui unà in Christo & nobis habitat, ita cum benedicto ipsius corpore magis magisque uniri, ut nos, quamvis ipse in cælo sit, & nos in terris, tamen caro de carne & os de ossibus ejus simus & ab uno spiritu (sicuti membra corporis nostri ab anima) æternum vivamus atque regamur. Quam communem omnium Reformatorum opinionem esse, nemo facile inficias ibit.

§. 12. Quid verò intersit inter hanc & orthodoxorum doctrinam patet, quod hi in eo omnes consentiunt, terminos seu extrema unionis ab una parte, non tantum in Eucharistia esse, ipsam substantiam Christi, quæ Deus quæ homo est, peculiari autem modo ipsum corpus & sanguinem Christi cum symbolis acceptum: sed etiam extra Eucharistiam esse non sola dona, affectionem & effectus Christi, sed ipsam etiam substantiam ejusdem, sive divinam sive humanam spectes naturam. Reformati verò tantum abest, ut extra Eucharistiam cum substantia fidelium substantiam totius Christi, quæ Deus, quæ homo est, uniri doceant, ut ne in Eucharistiæ quidem perceptione illam unionem per juncturam substantiæ ad substantiam fieri concedant, rejicientes substantialem præsentiam corporis Christi, aut saltem illam suspendentes ab imaginatione fidei, quæ ascendat in cælum, ad sphaeram corporis Christi.

§. 13. Sic Calvinus ipse negat conjunctionem spirituales corporis Christi ita nobiscum fieri, ut corpus Christi ad nos descendat, sive ut præsens sit sua substantia in his terris, sed fidem nostram ascendere ait, prout nos monet, inquit, *antiquæ Ecclesiæ præfatio: Sursum corda.* Et iterum: *non dubito*, inquit, *quin ut Christi sanguis testatur, etiam suæ substantiæ nos participes faciat;* sed addit: *virtute Spiritus S. & fidei nostræ.* Mortonus verò, quando Patrum dictis urgetur, qui Christum nobiscum quoad substantiam, & imprimis in sacra cœnâ per participationem corporis ejus uniri profitentur, quomodo se expedire possit, ignorat. Nos, inquit, *hæc à patribus dicta esse liberè fatemur, sensumque eorum catholicum amplectimur, qui est plane sacramentalis aut spiritualis. Sacramentalis inquam, ut quemadmodum panis sacramentalis dicitur corpus Christi, cum tamen sit symbolum corporis, ita quia idem corporis symbolum corporaliter sumitur &*

*Calvinus
tract. de cœ-
na Domini:
De part. Eu-
char. Ad-
monit. ad
Vestphal.
Morton. p. 2.
cl. 4. c. 7. & 9.*

corpori nostro miscetur, ideo nomen pariter induit corporalis unionis carnis Christi cum corporibus fidelium. Idem est ac si diceret: Quemadmodum panis non est ipsum corpus Christi, sed tantum symbolum corporis: ita unio ista non est vera & univoca, sed æquivoca saltem & symbolica, quæ non ipsam substantiam corporis Christi sed tantummodo symbolum seu figuram corporis Christi unit cum fidelibus. Valeas, Mortone, cum tua symbolica unione; ita enim non verè Christo inferri sumus, non verè sumus filii Dei, non verè Christum nobiscum habemus, sed tantum symbolicè, prout panis ex mente tuâ corporis ejusdem symbolum est! Sed addis: *aut spiritualis est sensus patrum*, qui unionem extra Eucharistiam factam attendit. Sit ita aut musca aut elephas: sed nunquid sequitur, quod tu perverse arbitraris, juncturam substantiæ ad substantiam in illa spirituali unione non fieri? Evolve loca *I. Corinth. VI, 15, 16, 17, Eph. V. 30. Job. XVII, 23.* & aliter senties.

§. 14. Quidquid sit, à solâ fide quoad nos & à solâ virtute Spiritus S. vel efficacia Christi dependere arbitrantur Reformati unionem illam, nequaquam verò consistere in substantiali præsentia vel totius Christi vel corporis & sanguinis ejusdem in sacra cœna; quasi præsentiam suam Ecclesiæ Salvator non promississet *Matth. XVIII, 20. cap. XXVIII, 20.* & insuper corpore & sanguine suo in sacra cœnâ nos non cibaret *I. Corinth. X, 17. Matth. XXVI, 26. 27.* Paulus *Eph. IV, 15, 16.* expressè docet corpus Christi, quod est Ecclesia, congruenter compactum & connexum esse factâ per τὴν αἶφην seu contactum, articulatione, non solum inter se, sed etiam cum capite; ne commissuræ hient. Talis autem αἶφην & contactus mysticus est, quo caro & sanguis Christi nos in his terris cœnâ Domini utentes contingit, explicante id B. Hopfnero. Egregius locus est quem Cyrillus habet: *Non negamus*, inquit, *reclâ nos fide caritateq; sincerâ Christo spiritualiter conjungi, sed nullam nobis conjunctionis rationem secundum carnem cum illo esse, id profeclò pernegamus idq; à divinis scripturis omnino alienum dicimus.* Pari modo non negant Orthodoxi, quod per fidem spiritualiter Christo conjungamur, sed quod modus unionis cum Christo in hoc unico termine.

Höpfn. p. 1.

sect. 3. art. 2.

Cyriil. l. 10.

in Job. c. 13.

minetur, quòd fides nostra in cœlum usque elevetur & corpus Christi vel Christum ipsum illic complectatur & quasi in animas fidelium deducat; vel quòd Spiritus S. tantummodo virtute sua nos uniat cum Christo non autem Christus ipse vel extra Eucharistiam vel in eadem substantiâ suâ præsens sit, & per substantialem illam præsentiam corporis & sanguinis sui unionem illam mysticam cum membris suis non perficiat, id profecto contra Reformatos pernegamus & à Sacra Scriptura omnino alienum esse novimus.

APHOR. VII.

EXEMPLAR

d. 30. Sept.

Leg. regio
oblatum

Concordat
cum Exem.
typis excus.

Exemplar typis excusum.

UNde & patet, non solam virtutem, efficaciam, operationem, aut beneficia Christi nobis præsentari & communicari, sed imprimis ipsam substantiam corporis & sanguinis Christi, seu illam ipsam victimam, quæ pro mundi vita data est, & in cruce mactata; ut per fidem hujus victimæ communionem & cum Christo ipso unionem, consequenter etiam meritum & Beneficiorum sacrificio ejus partorum participes simus, & sicut ipse in nobis, ita nos in ipso maneamus.

EXEMPLAR

d. 16. Sept.

in publico
prædictum.

Exem

Examen.

§. 1.

Hic aveo scire: quā distinctione reali discriminare velint. Reformati perceptionem corporis Christi, à perceptione efficaciz, operationis & beneficiorum Christi juxta suas hypotheses? Materia cœlestis in sacra cœnâ, quæ cum pane & vino ipso actu omnibus communicantibus exhibetur, est corpus salvatoris nostri, quod in cruce pependit: & sanguis ejusdem qui effusus est *Luc. XXII. 19. 20. I. Corinth. XI. 24.* Nuspiam verò dicitur, quòd ad rem illam cœlestem, prout essentiam sacræ cœnæ constituit, pertineat vel virtus, vel efficacia, vel operatio, vel meritum Christi; multò minus tota illa ipsa victima, quæ pro mundi vita data est & in cruce mactata dici potest materia cœlestis. Hæc enim victima constitit non solo corpore, & sanguine, sed etiam animâ, sed etiam divinâ naturâ: ipsa verò anima Christi vel etiam Deitas ejusdem non unitur sacramentali unione cum pane, ita ut cum eo participetur. Anima quidem naturaliter, & Divinitas personaliter unita est corpori Christi, sed exinde inferre non licet, hanc vel illam quoque in sacramento unitam esse symbolis & cum corpore Christi dispensari. Sed jure merito verba institutionis sequimur inq̃ve iis acquiescimus, utut Reformati hoc nomine Ecclesias nostras traducant, quasi nihil præter verba Christi proferre possint; sicuti Petrus Martyr alicubi Lutheranos alloquitur: *Semper, inquit, visi mihi estis minus sapere, quàm par est, cum pro dogmate absurdo & inutili sic laboretis, nec pro eo tuendo quidquam habeatis nisi Christi τὸ ῥητὸν. Hoc est corpus meum.* Quo cum facit Admon. Neostad, quæ nihil Lutheranos aliud crepare posse dicit, quàm *verba, verba, verba* Christi.

§. 2. Atqui unicum Christi verbum nobis pluris est, quàm omnium hominum vel sapientia vel stultitia. Verba enim quæ Christus loquitur, sunt Spiritus & vita, sunt verba vitæ æternæ *Iohan. VI. 65, 68.* Quid verò illa, nempe institutionis verba? Clarissimè ista indicant, Christum nobis *corpus suum* cum pane dare & *sanguinem suum* cum vino: non verò *animam*, non *divinitatem*.

*Martyr, in
Dial. de nat.
Hum.
Admon.
Neostad.
p. 94.*

latem. Ubi non est quod remoram nobis faciant siue Calviniani, siue pontificii cum argutiis rationis humanæ de concomitantia quasi impossibile sit, ut sanguis hominis vivi, qualis fuit Christi in prima cœnâ, & nunc quoque post resurrectionem ejus est sit extra suum corpus, & corpus vivum sit absque sanguine. Qvin potius aut planè non adesse in sacra cœna corpus & sanguinem Domini, quod Calviniani volunt, aut certè concomitantiam admitti debere, quam pontificii quæerunt, ac proinde ex mente ipsorum poculum sacramentale necessarium non esse laicis, quandoquidem qui corpus Christi accipiunt, simul etiam in corpore isto sanguinis participes fiant. De qua concomitantia vide inprimis B. Lutherum. Bellarminus utut eam tanquam religionis suæ arcem tuetur, negat tamen cum Concilio Tridentino, quod vi verborum Christi sub specie panis aliud quippiam adsit, nisi corpus; quod utiqve satis nobis est ad causam nostram defendendam, qui in verbis Christi optimè scientis, quomodo loqui debeat, placidè acquiescimus, & quod vi verborum Christi non adesse conceditur, id adesse planè negamus.

*Luth. de u-
trag. specie
sacram.
Bell. l. 4. de
Euch. c. 21.
Concil. Tri-
dent. sess. 13.
can. 3.*

§. 3. Verùm nunc præsentem Aphor. Conf. Thorun intuiti, audacter cum veritate pronuntiamus, Reformatos licet ipsam substantiam corporis & sanguis Christi nobis in cœna communicari reverà crederent, quod tamen non nisi Sophistarum more faciunt, exponentes id omne de nescio qua virtute fidei, substantiam corporis Christi certis loci terminis in cœlo circumscriptam apprehendentis; tamen errare graviter, quod Papistarum more non solum corpus & sanguinem, sed totum Christum cum omnibus meritis ac beneficiis suis rem cœlestem in sacra cœnâ esse & ab communicantibus, licet non omnibus, sed fidelibus saltem, accipi opinantur. Acceptio enim totius Christi, cum omnibus beneficiis suis, pertinet ad salutarem usum cœnæ, quatenus à fidelibus fide per ipsam dignam Eucharistiæ acceptionem aucta & confirmata apprehenditur, quod utiqve etiam extra Eucharistiam fit quoties fide in Christum credimus, qua de re Augustinus quærenti: *quomodo teneam Christum in cœlo manentem?* respondet, *mitte fidem & tenuisti.*

*Augustin.
tract. 50. in
Iob.*

Sum.

§. 4. Sumtio verò corporis & sanguinis Christi seorsim sine sumtione animæ & Deitatis ejusdem, propria est Eucharistiæ, & fit ab omnib; tam dignè, quàm indignè cōmunicantibus, quandoquidem essentiam sacræ coenæ ita voluit Christus esse comparatam, ut qui panem sumit,umat etiam solum corpus, qui vinum bibit, bibat etiam solum sanguinem ejus, & quidem illum ipsum sanguinem qui pro nobis effusus est, illud ipsum corpus, *quod* per nobis traditum est, non *quatenus* traditum est, quomodo multi ex Reformatis, inter quos Piscator, Grynæus, Bucanus, Trelcatius, pessimè articulum præpositivum in verbis τὸ τῆς ἐστὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος ὑμῶν διδόνμενον : distributivè vel limitativè interpretantur, nempe, ut obtinere possint, corpus & sanguinem Christi non ratione substantiæ, sed tantum ratione salutaris efficaciam, quatenus corpus pro nobis in mortem traditum, & sanguis pro nobis in remissionem peccatorum effusus est, in sacra coenâ accipi.

§. 5. Quam explicationem, verbis institutionis è diametro contrariam, non omninò abhorre videntur Confessionistæ nostri, dum salutarem efficaciam, licet non solam, sed cum ipsa substantiâ corporis Christi conjunctam communicari sacrâ coenâ utentibus pronunciant, quod æquè absurdū est, atq; illud. Quod si enim res ita se haberet, sequeretur necessariò, *aut omnes communicantes, sive dignos sive indignos, totum Christum cum beneficiis suis accipere: aut fidem ingredi ipsam essentiam sacræ coenæ, quâ quia indigni careant, non participare eosdem de essentia ejusdem, utut eadem utantur.* Prius membrum ipsimet adversarii suâ sponte falsum esse fatebuntur. De posteriori autem supra satis dictum est. Jam hoc unicum addimus, fidem ad communicantium qualitatem tantum spectare, quâ instructi digni censeantur, qui salutariter, sive ad salutem suam corpus & sanguinem Christi accipiant. Prærequiri itaque eandem in communicantibus tanquam conditionem ad salutarem Coenæ usum necessariam, & pertinere ad officium nostrum ex gratia Spiritus S. præstandum. Quod si quis eadem careat, illum prorsus indignum esse, nec promovere, sed potius impedire ac deperdere animæ suæ salutem, quamvis in sacra coenâ substantiale corpus & sanguinem Christi accipiat.

§. 6. De

§. 6. De cætero facillè se expedient Reformati, si ad Sacramenti essentiam non pertinere dixerint ipsam substantiam corporis & sanguinis Christi, sed id jam integrum esse omnibusq; numeris suis absolutum, si cum signo res cœlestis tanquam signatum, non quidem re ipsa, & indistanter, sed per *χένον* quandam, nihil obstante locorum distantia, conjuncta sit; fidem verò in fidelibus apprehendere illam ipsam rem cœlestem atque applicare sibi totum Christum cum omnibus suis beneficiis, quæ quidem certissima omnium Calvinianorum opinio est, quâ innutritus Mortonus non veretur ex Calvinii ore asserere, *Judeos quoque in V. Test. manducasse nobiscum eandem escam*, quando videlicet verâ fide in Christum venturum crediderint & membra ejusdem facti sint. Quo ipso satis superqve innuit, ex opinione Reformatorum non realiter communicantes edere atque bibere corpus & sanguinem Christi, sed veluti in typo, quemadmodum Judæi in V. Testamento: sicuti aibi quoque ex Cyrillo Hierosolymitano contra Bellarminum disputat *in typo panis dari corpus*; ubi addit expressè, *Mannam & Petram fuisse typum corporis & sanguinis Christi mille retrò annis ante ejus incarnationem* subindicans, quo modo Patres in typo corpus & sanguinem Christi venturi comederint ac biberint, eo quoque ab Christianis in N. Test. eadem edi ac bibi; quo quid absurdius & à Natura N. Test. alienius dici potest?

*Morton, p. 2
cl. 4. c. 9.
sect. 9.*

*Idem p. 2. cl.
2. c. 4. sect. 4*

§. 7. Equidem libenter concesserint orthodoxi Patres in V. Testam. spiritualiter etiam corpus & sanguinem Christi comedisse & bibisse, hoc est, applicasse sibi per veram fidem beneficia traditione corporis & effusione sanguinis Christi suo tempore parienda; nec hoc tantum, sed etiam per fidem factam esse unionem eorundem cum Deitate quidem Christi realiter, & quoad indistantiam extremorum uniendorum; cum carne verò typicè, quia in V. Test. nondum existerat ejus humanitas, sed umbris tantum præfigurabatur. Verùm exinde non licet concludere, eodem & non ullo alio modo fieri & unionem illam mysticam & comestionem ac bibitionem corporis & sanguinis Christi in N. Test. Habuit enim Vetus Testamentum umbram duntaxat futurorum bonorum, non verò ipsam imaginem.

Hebr. X. 1. Imagine itaque producta seu Christo in lucem edito, omnes umbræ & typi cessarunt.

§. 8. Quod si ergo in V. Test. Patres in typo & figurâ saltem comederunt Christi carnem, utique fideles in N. Test. ipsam substantiam ejusdem participabunt. Et porro si in V. Test. unio fidelium cum Christi humanitate facta est typicè, omninò in N. Test. realiter eam fieri firmiter tenendum est. Consequentia hujus argumenti tam firma est, ut Christus ipse sanguinem, quem in sacra cœnâ porrigit bibendum, affirmet esse Nov.

Höpfn. p. 1.

sect. 3. art. 2.

cap. 4.

Chrysost.

hom. 60. ad

pop. & hom.

83. in Matt.

Cyrrill. Alex.

l. 10. in Job.

c. 13.

Chrys. hom.

de Euchar.

in Encæn. is.

Id. hom. 60.

ad pop. An-

tiock,

Testam. sanguinem, sicut & corpus (verba sunt B. Hopfneri) est corpus non brutum, sed ipsius filii Dei, atque ita N. Testam. cibus, qui in sacra cœnâ manducandus venit. Unde etiam est, quod mysticæ unionis fidelium cum Christo vinculo seu nexu ex parte Christi, non tantum sit divinitas spiritus ejus, sed etiam humanitas illius, quæ tam arctè unitur credentibus, ut Chrysostomus non dubitet dicere: *Non sufficit ipsi, hominem fieri, flagellis interim cedi, sed nos secum in unam, ut ita dicam massam, reducit, neq; id fide solum, sed re ipsâ nos corpus suum efficit.* Cyrillus Alexandrinus autem, sicut quis liquefactam ceram, inquit, alii cera liquefacta ita miscuerit, ut unam quid ex utrisque factum videatur: ita communicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis & nos in ipso. Quam ipsam similitudinem de cerâ igni adhibitâ usurpat etiam Chrysostomus, cujus & sequentia verba sunt: *cogita, quali sis insignitus honore, quâ mensâ fruaris. Quod angeli videntes horrescunt, neque liberè audent intueri propter emicantem inde splendorem, hoc nos pascimur, huic nos unimur.*

EXEMPLAR

d. 30. Sept.

Legato regio

oblatum,

concordat

eum exempla-

ri typis excuso

APHORISM. IIX.

Exemplar Typis excusum.

ET quidem non tantum quoad animam, sed etiam quoad corpus nostrum. Et si enim, ut ore corporis rem terrenam,

ita

EXEMPLAR

d. 16. Sept. in publ.

prælectum,

ita fide cordis ceu organo proprio rem
 coelestem acceptamus, secundum vete-
 rem illum versiculum: ventrem quod
 terimus, mentem quod credimus
 intrat; tamen fide illa mediante, non
 solum anima, sed & ipsa corpora nostra,
 Christi corpori per ejusdem Spiritum ad
 spem resurrectionis & vitæ aeternæ inse-
 runtur & uniuntur, ut simus caro de caro
 ne ejus & os de ossibus ejus, adeoq; unum
 cum ipso corpus mysticum, quod Aposto-
 lus merito dixit mysterium magnum
 esse.

Examen.

§. I.

FAcilè patet ex præcedentibus, quanta inter Lutheranos & Re-
 formatos differentia sit, quod unionem mysticam fidelium
 cum Christo concernit. Orthodoxi eam fieri dicunt per
 ἀδιαστορίαν sive indistantiam extremorum, ita ut substantia
 substantiæ jungatur, atque proinde nonnulli nominant eam
 substantialem, non quidem à modo istius, qui utique mysticus
 planè & spiritualis est, nec ab ullo mortalium exactè sciri pot-
 est, sed à terminis sive veritate adessentia & indistantia substan-
 tiarum corporis Christi & corporis nostri. Reformati verò
 contra, unionem istam fieri docent tantum spiritualiter, id est
 per spiritum Christi, qui humanitatem ejusdem cum fidelibus
 uniat non obstante quacunque locorum distantia. Ita Morto-
 nus itidem verbis vociferatur, se demonstraturum esse spiritua-
 lem unionem fidelium cum corpore Christi, tam extra Euchari-
 stiam quam per illam, fieri non obstante quacunque locorum

Morton. p. 2
 cl. 4. c. 9.
 sect. 8.

distantiâ. Verùm plus promisit quàm ullus Reformatorum præstare unquam potuit, nisi forte *demonstrare* idem sit, quod scripturæ & Orthodoxorum Patrum dicta pervertere.

§. 2. Clarissima sunt Scripturæ sacræ dicta I *Corinth.* VI. 15. seq. *Job.* XV. 4. 5. *Ephes.* I. 22. 23. *cap.* III. 17. *cap.* IV. 16. *cap.* V. 30. *Coloss.* II. 19. quæ profecto non possunt exponi de sola unionē affectuum inter Christum & fideles, vel de solâ influentiâ donorum à Christo in fideles, quemadmodum caput influit in membra corporis, sed necessariò de unionē substantiarum per copulationem illocalem & prorsus supernaturalem exponenda sunt. Sic *Galat.* III. 27. dicimur per baptismum induisse Christum, quod certe arctissimam communionem cum Christo importat; sicuti quando Salvator *Iohan.* VI. 56. inquit, *Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo:* tō manere in Christo non solam mansionem in affectu favoris ejus significat, sed potius indistantiam substantiarum Christi & fidelium. Et sic quidē Unio isthæc se habet extra Eucharistiam, cujus explicationē uberrimè monstrat Dn D Hulsemannus, à quo tanquam Præceptore meo honoratissimo hoc omne mutuatus sum.

Hulsem. in
Brev. c. 14.
de Unione
Justif. cum
Christo.

§. 3. Per ipsam autem Eucharistiæ perceptionem, quomodo aliter fieri potest unio fidelium communicantium, quàm indistanter, ita ut corpus Christi secundum se, & per indistantiam cum animis atque corporibus nostris uniatur. *Realiter* enim manducamus corpus Christi & bibimus sanguinem ejus; *realem* ergò unionem corporis & sanguinis Christi cum piis fieri credendum est. Ita Hilarius expressè docet per sumtionem cœnæ Christum esse in nobis *naturaliter*, id est, explicante B. Hopfnero, *Christi naturam & carnem verè in nobis esse, cum Eucharistiam participamus.* Idem Hopfnerus appositè ex Hilario sic loquitur: *Hec verò vitæ nostræ causa est, quèd in nobis carnalibus (id est, quatenus carne constamus) manentem per carnem Christum habemus (id est, non tantùm in animâ per Spiritum, verùm etiam in carne nostrâ per carnem.)* Si ergò fide tantùm, & non corporis instrumento Christi carnem manducaremus, non esset Christus in nobis secundum carnem & per carnem, sed per fidem & spiritum, neque

Hilar. l. 8. de
Trinit.

Höpfner.
tract. theor.
sect. 3. art. 2.
c. 3.

neque inesset carnaliter, sed spiritualiter tantum. Jam verò Hilarius dicit, Christum in Eucharistia in nobis carnalibus inesse per carnem & carnaliter. Quare cœna Domini est medium mysticæ hujus unionis nostri cum Christo, nisi per maliciosam indignitatem ea unio impediatur. Haftenus B. Hopfnerus.

§. 4. Quod si ergò hoc modo per Eucharistiæ perceptionem Unio corporis & sanguinis Christi cum fidelibus reverâ fit & existit, quis in dubium vocaverit, eâdem Eucharistiâ aliâque nutriri, non tantum animam, sed etiam certificari corpus nostrum de immortalitate. Præclarus est Irenæi locus, quem Irenæus l. 5. cap. 2. non pigebit apponere, Calix, inquit, & panis, quando accipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia. Quomodo negant carnem capatam esse donationis Dei, quæ est vita æterna? quæ & sanguine & corpore Christi nutritur & membrum ejus fit, sicut Apostolus ait: quoniam membra sumus corporis ejus de carne ejus, & de ossibus ejus, non de spiritali & invisibili homine dicens hæc; Spiritus enim neque carnem neque ossa habet; sed de ea dispositione, quæ est secundum hominem, quæ ex carnibus & nervis subsistit, quæ de calice, qui est sanguis ejus, nutritur, & de pane, qui est corpus ejus, augetur.

Ita Cyrillus Alexandrinus pulcherrimè deducit, incorruptibilitatem, salutem & vitam æternam non tantum animæ, sed ipsi carni quoque evenire ex participatione corporis & sanguinis Domini, & revocari à suâ imbecillitate ad illius proprietatem, id est, ad incorruptionem evehi itemque ad vitam æternam & ad immortalitatem adscendere. Cyrill. Alexandrin. l. 4. in Job. c. 14.

§. 5. Pertinet huc, quando Patres tanquam fidelissimi antiquæ fidei præcones Eucharistiam nominarunt ἐφόδιον τῆς ζωῆς αἰωνίας viaticum vitæ æternæ: item ὑπόστασις pignus salutis: tutelam fidei, spem resurrectionis &c. quibus titulis tum pretiositatem, tum utilitatem sacrae cœnæ insignivere. Illam quidem, quod non communis & vulgaris cibus ex nudo pane vinoque

constans nobis porrigatur, sed ipsissima carnis & sanguinis Christi substantia: Hanc, quod omnes fideles communicantes hoc viatico instructi, læto gradu pergant ad immortalitatis arcem, certissimo quasi pignore, corpore scilicet & sanguine Christi accepto, fore ut ipse se Deus prius abneget, quam suam gratiam eos in ultimo quoque mortis articulo constitutos deferat aut spem resurrectionis & vitæ æternæ dubium ipsis reddi sinat.

*Athanas. ad
Serap. de
Spiritu S.*

Corpus enim & sanguis Christi, dicente Athanasio, ipsis sit tutamen & preservatio ad resurrectionem vitæ æternæ. Habentq; corpus Domini tanquam radicem resurrectionis & salutis, ita ut non solum anima ipsorum in beatam vitam adscendat, verum etiam rude & terrestre hoc corpus cognato sibi gustu, tactu & cibo ad immortalitatem traducatur, quæ verba sunt Cyrilli Al. l. c.

§. 6. Neque verò hæc diffiteri possunt Confessionistæ nostri clarissimo veritatis jubare percussi. Hinc non tantum quoad animam, sed etiam quoad corpus nostrum, communicari nobis ipsam substantiam corporis Christi, concedunt. In quo quidem peculiare quippiam à cæteris Reformatis, qui tantum animas per corpus & sanguinem Christi in sacra cœna alii, non etiam corpora nostra corpore Christi nutriri ajunt, nisi symbolicè per panem & vinum, quatenus hæc sunt signa corporis & sanguinis Christi, docuisse propiusque ad veritatem accessisse videri volunt. Verum, quæ ipsorum perversitas est, non nisi per fidem, id est per voluntariam imaginationem id fieri vociferantur: Sicuti ore corporis, inquirunt, rem terrenam: ita fide cordis ceu organo proprio rem cœlestem acceptamus, qua fide mediante non solum anima, sed & corpora nostra Christi corpori per ejusdem Spiritum inseruntur & nutriuntur. Idem est quod Confessio Gallica dicit: Quamvis nunc sit in cœlis Christus, ibidem etiam mansurus, donec veniat mundum judicaturus: credimus tamen eum arcanè & incomprehensibili Spiritus sui virtute nos nutrire & vivificare sui corporis atque sanguinis substantiâ per fidem apprehensâ. Edant nobis Calvinistæ promissionem de apprehendendo absente corpore Christi in Eucharistia, Ubi verò nulla promissio est hujus
mo.

*Confessio
Thorun.*

*Harm. Con-
fess. sect. 14.
ex Gallica
Confess.*

modi, illic modum istum per voluntariam phantasmam con-
fingi necesse est.

§. 7. Enimverò ut & animæ & corpora nostra carne & san-
guine Christi nutriantur, vivificentur & conserventur ad salu-
tem & vitam æternam vera fides utique ex parte nostri necessa-
ria est. Caro enim Christi licet in sese & actu primo semper
vivifica sit & maneat, ita ut quicumque eam accipit, cibum vivi-
ficum accipiat; tamen per accidens, propter incredulitatem su-
mentium virtutem suam vivificatricem actu secundo non exe-
rit, sed potius eam suspendit. Neque enim nisi fideles vult
Christus per carnem & sanguinem suum sacramentaliter acce-
ptum vivificare. Cæteros, qui non discernunt corpus Christi,
pro vita mors consequitur, dum iudicium sibi indignè man-
ducant & bibant, *I. Corinth. X. 29.* At enim tantum fide,
tanquam ore cordis proprioque organo, excluso ore cor-
poris, accipi in sacra cœnâ corpus & sanguinem Christi, id
Sacramentariam hæresin redolet, quæ nudum panem nudumque
vinum sine substantiali corporis & sanguinis Christi præsentia
in sacra cœnâ ponit.

§. 8. Nec quidquam desperatam Reformatorum causam
juvat, quando præcedenti Aphor. ipsam imprimis substantiam
corporis & sanguinis Christi in sacra cœnâ præsentari & commu-
nicari affirmant. Præsupponunt enim, illud tantum fidelibus
communicantibus fieri, qui fide, spiritali modo corpus & san-
guinem Christi in cœlo constitutum amplectantur, sicuti in
præsentī Aphor. se aperiunt, *tantum fide cordis rem cœlestem acci-
pi*, subindicantes, non præsentem esse carnem Christi, nec uni-
tam cum pane ita, ut ab omnibus communicantibus ore come-
datur, sed fide duntaxat eandem recipi, prout Harmonia etiam
loquitur, *eos, qui ad S. mensam Domini puram fidem, tanquam*
vas quoddam afferunt, verè recipere, quod ibi signa testificantur,
nempe corpus & sanguinem Iesu Christi non minus esse cibum ac po-
tum animæ, quàm panis & vinum sunt corporis cibus. Ubi obiter
infi-
Harm. Con-
fess. l. c.

in signis Harmoniæ fraus notanda est, dum vel hoc affirmare tergiversatur, signa, panem & vinum, significare vel testificari corpus & sanguinem Christi, ne scil. videatur statuere corpus & sanguinem Christi verè à fidelibus convivis ore accipi, quod toti Calvinisticæ doctrinæ è diametro oppositum foret, sed hoc solum *signa illa testificari asserit, quod corpus & sanguis Christi non minus sit cibus & potus animæ, quàm panis & vinum sunt corporis cibus.* Quasi verò externa symbola eò tantum fine à Christo in sacra cœnâ sint adhibita, ut analogiam, quæ rei terrestri cum cœlesti intercedit, demonstrent, in quâ ex mente Calvinianorum tota sacra cœnæ essentia consistit, cum tamen illa ipsa analogia extra cœnam & quando panis & vinum quoad usum vulgarem spectantur, æquè vera & omnibus obvia sit, quàm in sacra cœnâ, idque tanto magis, quanto minùs Eucharistia instituta est ad tollendam esuriem & sitim naturalem.

*Tertullian.
l. de resur.
rectione car-
nis.*

*Höpfn tract.
1. sect. 3. art.
2. c. 2.*

§. 9. Sunt autem corpus & sanguis Christi verè cibus & potus, non quidem solius animæ, corpore excluso, sed integri hominis tum quoad corpus, tum quoad animam spectati; neque anima in sacra cœna aliter, quam mediante corporis ore carnem & sanguinem Christi accipit, unde etiam Tertullianus *carnem nostram animæ ministram* nominat, quia medium quasi sit, *cujus ministerio*, sicut Cyprianus citante B. Höpfnero *ipsa anima ad communionem DEI deducatur & salutis particeps fiat; Caro enim carne & sanguine Christi vescitur, ut & anima de DEO saginetur.* Tàm verè igitur anima fidelis sacramentaliter de Christi corpore & sanguine saginatur, quàm verè homo Ore sui corporis carnem & sanguinem Salvatoris accipit.

§. 10. Ab hac orthodoxâ doctrinâ Confessionistæ quàm longissimè absunt. Etsi enim & animam & corpus carne & sanguine Christi nutriri largiantur, tamen solâ fide mediante id fieri contendunt, non ore corporis ex parte nostra:

nostra: solo spiritu, non ipsa physica substantia corporis Christi praesente & mediante ex parte exhibentis. Si nutritionem de solo effectu salutari comestionis sacramentalis intelligerent, sano sensu acceptum admitti posset, si nimir. finis & effectus salutaris sacrae coenae adspiciatur, sola enim fides, ut antea dictum est, efficit, ut carne & sanguine Christi ad salutem nutriamur: Verum Reformatis *fide Christum accipere: mediante fide corpora nostra nutriri, inferi atque uniri cum corpore Christi*: significat, spirituali tantum modo sine ulla substantiali praesentia corporis Christi in coena nutriri, eoque modo cum Christo uniri, quamvis ipse in coelo tantum circumscriptivè corpore suo sit & maneat.

§. 11. Hinc formulas istas loqvendi *Caro sumus de carne ejus, os de ossibus ejus; sumus unum cum ipso corpus mysticum*, tantum ad talem sensum restringunt, qui sibi imaginetur, per fidem nos cum Christo uniri, ejus carne nutriri, eidem inferi, sine ullâ terminorum conjunctione, sive ita, ut corpus Christi in certo determinato coeli loco sit, & maneat, nos verò in terrâ constituti, per fidem, si Diis placeat, in coelum evolemus. Quâ opinione & unio nostra cum Christo, & comestio corporis ejusdem tum in coena, tum extra eandem, non realis, sed tantum imaginaria & cogitativa, ut ita loquar, efficitur. Hoc ipsum debet esse *mysterium magnum, quod tam sublime sit, ut omnes nostros sensus totumque adeò ordinem naturae superet*, sicuti, Harmonia Conf loquitur.

*Harmonia
ex Conf.
Gallicâ.*

§. 12. Nimirum mysterium est magnum, docente Apostolo *Epbes. V. 32.* quod Christus nobiscum unitur, non quidem tantum respectu affectuum, sed potissimum quoad substantiam, ita ut verè & reipsâ os simus de ossibus ejus & caro de carne ejus, quemadmodum vi dicti istius Apostolici omninò concluditur; maximè verò & peculiari prorsus modo hac unio per sacram coenam conficitur,

tur, ubi ore nostro corpus & sanguinem Christi accipimus. Hoc est illud mysterium magnum, sublime nimis & quod omnes humanæ rationis altitudines supereminet. Confirmatum autem est in Scripturâ Sacra, cui deductâ in captivitatem ratione secundum monitum Apostoli II. Cor. X, 5. fidem à nobis adhiberi jus & fas est.

Mort. parte II. cl. 4. c. 7. per totum. §. 13. Reformati verò mysterium ex suomet fingunt cerebro, aut saltem illud aliter, quàm in sacris extat, interpretantur. Videatur imprimis Mortonus, qui omnem controversiam suâ opinione facile decedit. Is ad quælibet Patrum testimonia: quòd unio nostra cum Christo respectu ter-
Aphor. VI. §. 10. & seq. minorum uniendorum sit corporalis & naturalis: quòd corpus Christi non solum fide, sed etiam re ipsa uniatur: quòd corpora nostra per corpus Christi revera nutriantur: quòd Eucharistia vocetur viaticum & pignus immortalitatis: quòd per Eucharistiam consortes fiamus divine nature: quòd simus os ex ossibus ejus &c. nihil amplius respondet, quòd ad rem faciat, quàm quòd existimat: Si sequeretur exinde unio per contactum corporalem, hoc est, ut revera termini sive extrema uniendorum conjungantur & indistanter uniantur, vel etiam, ut re ipsa sive ipsa substantiâ corporis & sanguinis Christi per os accepti nutriamur: sequi quoque, quòd per baptismum uniamur cum Christi corpore, quòd etiam extra Eucharistiam per regenerationem facti simus os ex ossibus ejus, & caro de carne ejus, cum multi ex Patribus præsertim Cyrillus Al., Hilarius, Basilus, Theodoretus, Athanasius, quos allegat, pari modo de baptismo sic loquantur. Quasi verò non omnibus modis credendum sit, quòd etiam per baptismum corpori Christo revera inseramur, cum eodem uniamur, per fidem quoque eo ipso nutriamur, & quidem *ἀδιασκέτως*, ut extrema re ipsa se attingant, prout supra probatum dedimus. Nec tamen exinde concludi potest, quia extra cœnam & unio & insertio & nutritio isthæc fiant, quòd in ipsa Eucharistia apud fideles locum non habeant. Singulari enim modo & arctius præterea fideles

les convivæ ipsi physica substantiæ corporis & sanguinis Christi junguntur, cum eâdem uniuntur, perque eandem nutriuntur, quæ de re superius quoque satis ad propositum nostrum dictum est. Calvinianorum verò nutritio planè imaginaria atque allegorica est, sicut amicus nutritur favore amici, id est, delectatur cogitatione & reminiscentiâ de benevolentia alterius erga se. Et è contra livor dicitur pasci infelici successu hostis.

APHOR. IX.

Exemplar typis excusum.

D*Enique de ritibus hujus sacramenti hoc saltem jam addimus, quod Christus ipse omnes ex calice non minus, quàm panem edere, jusserit. Quodque ritus ab ipso institutos ex parte aut toto abolendi, vel ad alios fines ac usus transferendi, vel alios ritus tanquam necessarios sub anathemate addendi, nemini mortalium potestas competat.*

Examen.

§. I.

Fundamentalis error est & sacrilegium ingens, quod Pontificii committunt, laicis, ut vocant, calicem denegando. Neque enim distributio calicis sanguinem Christi continentis minus instituta atque præcepta est à Christo, quàm distributio panis, quo cum corpus Christi sacramentaliter unitum est. Nec minus verba Christi: *Bibite ex hoc omnes* obligatoria sunt, quàm ea, *accipite, comedite, hoc est*

B. Luth. de
utraq. specie
tom. 3. Ger.
p. 574.

Bell. l. 4. de
Euch. c. 25.

Duditbuis
Cas. Legat.
in Orat. ad
Patres Trid.
hab.
Scheid. l. 9.
Concil. Trid.
sess. 21. c. 1.
Greg. de
Val. Tract.
de missa
fol. 95.
Chemn. in
Exam. C.
Trid. part. 2
Tit. de com.
sub utraque
specie.

corpus meum. Concomitantia autem in pontificiorum cerebro
nata & ad incrustandum errorem efficta multò minùs ad
rem facit, quàm seqvela illa, quàm B. Lutherus appositè con-
tra Pontificios deducit, unde tandem certò sequatur, omnes
ejusmodi concomitantia defensores stolidos esse & amentes.

§. 2. Decretum verò hoc dogma fuit in Concilio demum
Constantiensi, confirmatumque in Tridentino, ut mirum
sit, ante, quam ista conciliabula habita sunt, neminem exti-
tisse, qui justas illas, quales Concil. Tridentinum fuisse ait,
causas & rationes viderit, quamobrem Ecclesia Catholica
adducta sit, Laicis vel etiam Clericis non conficientibus cali-
ce benedicto interdicere. Bellarminus eqvidem concedit,
*Ecclesiam Corinthiacam usam fuisse utraque specie, quia Paulus vel
Domini exemplo vel aliunde ostenderit & tradiderit, licitam esse
communione sub utraque specie.* Quod autem Ecclesia Co-
rinthiaca hac in parte fecit, quis negaverit, totam Ecclesiam
primitivam continuâ serie fecisse! Pulchrum est, quòd Re-
ges & Principes à Concilio Tridentino postulaverint, *ut usus
Dominici calicis juxta institutionem Christi & morem primitivæ
Ecclesie, sublatâ injustâ ejus prohibitionem, Laicis restitueretur.*
Ipsam Concilium Tridentinum agnovit Christum Dominum
*in ultima cœnâ venerabile hoc sacramentum in panis & vini spe-
ciebus instituisse & tradidisse.* Gregorius autem de Valentia
expressè scribit, *Laicis non posse dari calicem juxta Christi insti-
tutionem propter contrariam Ecclesie dispositionem.* Quo ipso
dispositionem Ecclesie contrariam esse institutioni Christi
liberè fatetur.

§. 3. Liberiùs verò referente B. Chemnitio, Cardinalis
Hosius, *Si Laicis, inquit, calix & sacerdotibus uxores permittan-
tur, Papatus universus evertetur.* Ergone ut Papatus conser-
vetur, ut AntiChristi thronus stabiliatur, contra præceptum
& institutionem Christi, contraque primitivæ Ecclesie mo-
rem sacra cœna erit celebranda, Laicis calix interdici-
endus, Testamentum Christi mutilandum? Digna explosione
est hæc malitia, & merentur hoc nomine laudem Reformati

quò

quod fermentum illud papisticum ex Ecclesiis suis extirparunt, ad quod jure meritoque refertur privatio calicis sive communio sub una, asservatio sacramenti, adoratio, circumgestatio aliique contra mentem & intentionem Christi sive ritus sive actus instituti.

§. 4. Quid verò hoc est quod in præsenti, Aphor. Confessionistæ nimis subtiliter ajunt, *Denique de ritibus hujus sacramenti hoc saltem jam addimus* ? Nunquid plures sunt ritus vel abolendi vel observandi ? Abolendi utique sunt ii omnes, qui cum institutione sacrae coenae pugnant; observandi, quos Christus observandos præcepit, quique ad ipsam essentiam sacrae coenae pertinent, ac propterea formales ritus nominari possunt, quales potissimum sunt ex parte quidem administrantis **CONSECRATIO & DISTRIBUTIO**, ex parte verò accipientium **RERUM DISTRIBUTARUM COMMUNICATIO**. In quibus ritibus sive actibus ipsa forma sacrae coenae consistit, ita tamen ut ab invicem non divellantur, sed potius in una numero actione Eucharistica conjungantur, quia se mutuo sacramentali dependentiâ respiciunt. Consecratio enim fit propter distributionem, & distributio propter communicationem, ut prorsus contra intentionem & mandatum Christi faciant Pontificii, quando panem consecratum reponunt aut pompâ quâdam theatricâ circumstant, eundem pro corpore Christi venditantes. Nequaquam enim corpus & sanguis pani & vino adsunt, nisi quando in una numero actione Eucharistica comeduntur & bibuntur. Unde quoque fit, ut Elementa Eucharistica licet antea sint consecrata, non possint dispensari aut participari, nisi denuò consecrentur, si scilicet actio sacramentalis una numero per temporis longiorem intercapedinem & actus dissimiles dirimatur, sicuti B. Hopfnerus loquitur.

§. 5. Fit autem & absolvitur Consecratio, (quod contra Calvinistas probè est notandum, qui nimis perplexè de eadem loquuntur, vel potius de ea mentem suam exponere,

*Höpfn. sect.
2. art. 1. c. 1.*

*Ambr. l. 4.
de sacram.
c. 5. & l. de
init. myst.
c. 9.*

*Gerb. tom. 5.
de S. cœna
§. 158. seq.
Menzer. in
exeg. A.C.
art. 10.
Meisn. p. 1.
Phil. Sob.
§. 4. c. 3. & 4.
Hopfn. sect.
2. art. 1. c. 1.
Hulfem. in
Dictatis ad
hunc arti-
culum sect. 5*

tergiverfantur, sicuti Conf. Thorun, vix apicem de conse-
cratione habet,) non solis precibus Ecclesiæ, quando ele-
menta externa per eas ad usum mysticum destinantur, sed et-
iam, quando per verba Christi testamentaria, efficaciam
habentia ad faciendum id, quod significant, sacramentalis
unitio perficitur, ut panis benedictus sit corporis, & vinum
benedictum sit sanguinis Christi *novum vinum*. Qua de re cla-
rissima sunt verba Ambrosii: *Antequam, inquit, consecrare-
tur, panis est, ubi autem accesserint verba Christi, corpus est Chri-
sti*, nempe per sacramentalem unionem cum pane, ita qui-
dem, ut ipsa distributio & manducatio accedant & nequaquam
omittantur. Hi enim actus sive ritus, ut dictum est, à Chri-
sto sunt instituti, ac propterea, tanquam necessarii obser-
vandi, nec ullo modo vel ex parte vel ex toto abolendi, ut
Confessores rectè monent. Sed nunquid porro? Tan-
quam pro aris & focis pugnant plerique Calviniani pro
fractione panis, eò quod repræsentet & designet crucifixio-
nem vel mortem Christi. Longum autem foret ipsorum
argumenta vel recensere vel refutare vel etiam diversas eo-
rundem & dissidentes opiniones recitare, videantur ex no-
stratibus Theologis Gerhardus, Menzerus, Meisnerus, Höpf-
nerus, Hulfemannus aliique.

§. 6. Cur verò, inquis, Confessionistæ, panis fragii non
fecerunt mentionem? fortasse liberam fractionem illam re-
linquunt? Ita videri posset. Sicuti etiam Mortonus per
totam suam Decisionem ne verbulo quidem fractionem pa-
nis attingit, nisi quando ex Salmerone & Alano *fractionem
hostiæ* ad sacrificium Missaticum non pertinere contra Ponti-
ficios demonstrat: sed latet sub Sipario Adversarius, quem
Amplissimus Dominus Præses loco citato jam dudum de-
textit, *Observandum est, inquit, novos pacificatores sectæ Cal-
vinianæ cum Ecclesia Lutheranâ, ut Duraum in Consultatione
Gottosfridum Hotton de Christiana Concordiâ, sect. 3. cap. 5.*
Theo.

Theologos Anglos, Scetos & Hibernos in judiciis de pacificatione, Johanni Duræ missis & nuper Mosen Amiralum in tract. de ratione pacis inter Evangelicos art. antepen. ubi de ceremoniis agunt, dissimulare hanc questionem de panisfragio, & cum multa alia dicant esse adiaphora, ut sive nostras oblatas, sive ipsorum placentas adhibere liceat, stando, vel sedendo, vel geniculando, azymum aut fermentatum panem sumere; de panisfragio tamen nihil definire, an illud nobis velint relinquere liberum. Itaque cum alii Neotericorum, conciliationem partium dissidentium identidem prætendentium, hodiequæ panisfragium exigant, tanquam ritum ex mandato Christi & hoc sine necessarium, ut absentia corporis Christi à cœna simpliciorum mentibus tanto evidentius demonstraretur. Hinc proclive est judicare, si maximè conciliatio controversiarum cum Calvinistis instituatur, eos tamen ab exactione panisfragii nequaquam esse recessuros. Utique non recessuri sunt, nisi totam suam mentem velint immutare. Per *ὑπεροκλασίαν* enim transtulere sacram cœnam in actionem, toto genere à Christi institutione divertam. Ex eâ enim panis medium & organum est, quo manducantibus corpus Christi distribuitur, quem ipsum Reformati signum faciunt, quod significet ac repræsentet corpus absens, fractio autem panis significet ac repræsentet crucifixionem Christi.

§. 7. Apertè in hanc sententiam David Paræus scribit: *Paræus in*
Per Fractionem panis idololatricam & falsam opinionem de *scrip. Ger.*
sentia corporis Christi in cûm & sub pane, & de orali man- *vom Brot-*
preione, omnium potentissimè elidi & ex animis simpliciorum *brechen.*
daca. Quod enim intra hocce spatium in trecenta, quadringenta, *P. 119.*
ejici. Ne, quater mille frustra cominuitur, id non posse esse corpus
ter m. Christi. Ita Altingius: Mirum non est, inquit, *Alting. in*
naturarios tantopere improbare & oppugnare fractionem pa- *Exeg. A.C.*
adversaria Domini, cujus solius ministerio commentum corpora- *ad art. 15.*
nis in cœntie jugulari facile intelligunt. Johannes verò Cro- *Crocus in*
lis præfati *Com. A.C.*
cus palam asserit eum, qui panisfragii præceptum negat, ver-
bis 9.4.6.68.

*Hœfn. in
Isag. tract. 1
sect. 2. art. 1.
cap. 5.*

bis institutionis aperte confutari. Ipsius primarium syllogismum, vide exenteratum apud B. Hopfnerum. Nos ex haftenus dictis facile intelligimus, quid sperandum nobis sit de coalitione Calvinistici coetus cum orthodoxa Ecclesia: Nimirum ne per febrim quidem, eam fieri posse, somniansum est, quidquid Syncretistæ, sive Sudraci sint, sive Malli, sibi polliceantur; Sed ut peculiarem & toto cœlo, tum ab orthodoxis, tum à pontificiis distantem sectam haftenus constituere, ita impofterum quoque constituent nihil intermissuri, ut sectæ suæ pomœria extendantur, quoad ejus fieri permiserit custos gregis sui, quo magis orandum nobis est: **Domine in veritate tua conserva nos! Verbum tuum veritas est.**

Hülsemann, Johann

Disp. ... de sacra coena

Lipsia 1654

4 Diss. 3300,19

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10960714-4

VD17 12:174115Z